

Fælles Mål

Faghæfte 2

Engelsk

Fælles Mål – Faghæfte 2 – Engelsk

Publikationen indgår i Uddannelsesstyrelsens håndbogsserie som nr. 1-2004

Grafisk tilrettelæggelse: Schwander Kommunikation

1. udgave, 1. oplag, april 2004

ISBN 87-603-2386-8

ISBN (WWW) 87-603-2388-4

ISSN 1399-2260

Uddannelsesstyrelsens håndbogsserie (Online) 1399-7394

Udgivet af Undervisningsministeriet, Uddannelsesstyrelsen, Område for Grundskolen

Bestilles (UVM 5-438) hos:
Undervisningsministeriets forlag
Strandgade 100 D
1401 København K
Tlf. nr.: 3392 5220
Fax nr.: 3392 5219
E-mail: forlag@uvm.dk
eller hos boghandlere

Tryk: Scanprint as

Printed in Denmark 2004

Indhold

4	Forord
5	Indledning
7	Folkeskolens formål
8	Om Fælles Mål
10	Læreplan
10	Signalement af faget
11	Formål for faget
12	Slutmål
12	Efter 9./10. klassetrin
14	Trinmål
14	Efter 4. klassetrin
15	Efter 7. klassetrin
16	Efter 9. klassetrin
18	Efter 10. klassetrin
22	Trinmål – synoptisk opstillet
30	Beskrivelser
30	Udviklingen i undervisningen på 3. og 4. klassetrin
32	Udviklingen i undervisningen på 5., 6. og 7. klassetrin
35	Udviklingen i undervisningen på 8. og 9. klassetrin
40	Beskrivelser og trinmål – synoptisk opstillet
52	Læseplan
52	1. forløb – 3.-4. klassetrin
54	2. forløb – 5.-7. klassetrin
55	3. forløb – 8.-9. klassetrin
58	4. forløb – 10. klassetrin
61	Undervisningsvejledning

Forord

Med fornyelsen af folkeskoleloven har regeringen først og fremmest ønsket at styrke fagligheden. Eleverne skal – uanset hvor i landet de går i skole – have mulighed for at tilegne sig de samme kundskaber og færdigheder, og enhver må kunne danne sig et overblik over, hvilke mål der arbejdes hen mod. Det er en forudsætning for at sikre kvaliteten i folkeskolen.

Jeg har valgt at kalde de nye faghæfter for FÆLLES MÅL. Fælles Mål dækker over de to vigtigste sæt af faglige tekster til skolens fag og emner. For det første de bindende fælles nationale mål i form af fagformål, centrale kundskabs- og færdighedsområder (slutmål) og trinmål samt mål og bindende indholdsbeskrivelser for børnehaveklassen. For det andet de vejledende læseplaner og beskrivelser af udviklingen i undervisningen frem mod trin- og slutmål. Når de lokale læseplaner og beskrivelser er endeligt godkendt af kommunalbestyrelsen, bliver også de bindende – og dermed fælles – for den enkelte skole.

Fælles Mål har til hensigt at gøre det muligt at følge udviklingen i elevernes kundskabstilegnelse – fra de starter i børnehaveklassen, til de forlader folkeskolen. I en rummelig folkeskole skal alle børn have mulighed for at lære så meget som muligt. Skolens undervisning skal fortsat tage udgangspunkt i det enkelte barns styrkeområder, samtidig med at barnet bringes frem mod de fælles mål. Netop derfor er det helt afgørende, at lærerne og børnehaveklasselederne fortsat har frihed til – og dermed også ansvar for – at tilrettelægge undervisningen, så den tilgodeser den enkelte elev.

Folkeskolens formålsparagraf udtrykker fortsat på meget fin vis folkeskolens værdigrundlag og angiver den overordnede indholdsramme for skolens arbejde med elevernes alsidige personlige udvikling. Det handler om at lære noget, og det handler om at udvikle sig som menneske.

Det er i den enkelte kommune og på den enkelte folkeskole, at kvaliteten i folkeskolen skabes. Dette kan kun ske i et frugtbart samarbejde mellem lærere, børnehaveklasseledere, pædagoger, skolens øvrige medarbejdere og ledelse. Skolen har en væsentlig plads at udfylde i det enkelte barns liv, og et godt samarbejde med forældrene er en forudsætning for, at skolen kan løse sine opgaver.

Jeg håber, at de nye Fælles Mål hæfter bliver et godt værktøj i dagligdagen på skolerne.

ULLA TØRNÆS
Undervisningsminister

Indledning

Fælles Mål for undervisningen kan medvirke til at styrke kvaliteten i folkeskolen på en række områder. Trinmål og slutmål kan give lærerne et klart og tydeligt billede af, hvad eleverne skal lære, uden at der tages stilling til hvordan. Trinmål og slutmål er samtidig et dialogværktøj mellem lærer og elev, lærere indbyrdes, mellem skoleleder og lærerteam samt mellem skole og hjem.

De fælles mål skal sikre en fælles folkeskole. Eleverne skal – uanset hvor i landet de går i skole – have mulighed for at tilegne sig de samme kundskaber og færdigheder. Målbeskrivelserne skal endvidere hjælpe lærere, forældre og elever med at være opmærksomme på, om en elev har brug for større udfordringer, støtte eller særlig opmærksomhed. Målene er således i høj grad et værktøj, der fremmer undervisningsdifferentiering.

Fælles Mål er en videreudvikling af Klare Mål. Det arbejde, som skolerne har iværksat med at planlægge undervisning ud fra målbeskrivelser, kan fortsætte. Tidligere kunne kommunerne vælge at gøre Undervisningsministeriets vejledende delmål til deres egne eller fastsætte egne delmål. Det nye er, at alle kommuner og skoler fremover skal følge de samme trinmål. Dertil kommer, at børnehaveklassens mål og indhold er blevet præciseret, således at der nu er fælles regler for, hvad børnene skal lære i børnehaveklassen. Hermed har børnehaveklassens undervisning fået vilkår, som er sammenlignelige med undervisningen på de efterfølgende klassetrin.

I forbindelse med revisionen af faghæfterne indføres to nye begreber: Læreplan og Undervisningsvejledning (tidligere: Vejledning). Læreplanen indeholder en præambel (et signalement af faget), fagets formål, CKF/slutmål, trinmål, vejledende beskrivelser af udviklingen i undervisningen frem mod trin- og slutmål samt den vejledende læseplan. Undervisningsvejledningen indeholder som hidtil en vejledning i form af en række råd og vink til undervisningen. De to begreber – læreplan og undervisningsvejledning – er valgt for at skabe overensstemmelse i sprogbrug mellem folkeskole og ungdomsuddannelse med henblik på at fremme samarbejdet og kontinuiteten i uddannelsessystemet.

I forbindelse med omdannelsen af delmål til trinmål er der foretaget visse konsekvensrettelser i de vejledende læseplaner. De overskrifter, som de centrale kundskabs- og færdighedsområder er bygget op om, kan fremover genfindes i læseplanerne.

Som noget nyt skal kommunerne udarbejde beskrivelser af udviklingen i undervisningen frem mod trin- og slutmål. Ifølge folkeskoleloven udsender undervisningsministeren et vejledende materiale til understøttelse af disse beskrivelser. Materialet er indeholdt i læreplanen for det enkelte fag.

Skolernes arbejde med elevernes alsidige personlige udvikling skal også videreføres. Forpligtelsen er nu indskrevet i selve folkeskoleloven.

KIM MØRCH JACOBSEN
Uddannelsesdirektør

Folkeskolens formål

Fra bekendtgørelse af lov om folkeskolen nr. 870 af 21. oktober 2003

§ 1. Folkeskolens opgave er i samarbejde med forældrene at fremme elevernes tilegnelse af kundskaber, færdigheder, arbejdsmetoder og udtryksformer, der medvirker til den enkelte elevs alsidige personlige udvikling.

Stk. 2. Folkeskolen må søge at skabe sådanne rammer for oplevelse, virkelyst og fordybelse, at eleverne udvikler erkendelse, fantasi og lyst til at lære, således at de opnår tillid til egne muligheder og baggrund for at tage stilling og handle.

Stk. 3. Folkeskolen skal gøre eleverne fortrolige med dansk kultur og bidrage til deres forståelse for andre kulturer og for menneskets samspil med naturen. Skolen forbereder eleverne til medbestemmelse, medansvar, rettigheder og pligter i et samfund med frihed og folkestyre. Skolens undervisning og hele dagligliv må derfor bygge på åndsfrihed, ligeværd og demokrati.

§ 2. Folkeskolen er en kommunal opgave. Kommunalbestyrelsen har ansvaret for, at alle børn i kommunen sikres vederlagsfri undervisning i folkeskolen. Kommunalbestyrelsen fastlægger, jf. § 40, mål og rammer for skolernes virksomhed inden for denne lov.

Stk. 2. Den enkelte skole har inden for de givne rammer ansvaret for undervisningens kvalitet i henhold til folkeskolens formål, jf. § 1, og fastlægger selv undervisningens organisering og tilrettelæggelse.

Stk. 3. Elever og forældre samarbejder med skolen om at leve op til folkeskolens formål.

Om Fælles Mål

Med Lov om ændring af lov om folkeskolen af 30. april 2003 fastsættes fælles nationale mål for undervisningen. Det indebærer, at undervisningsministeren – i lighed med tidligere – fastsætter regler om formålet med undervisningen og om centrale kundskabs- og færdighedsområder, dvs. slutmål, for alle folkeskolens 42 fag og emner.

Endvidere fastsætter undervisningsministeren som noget nyt bindende mål – trinmål – på bestemte klassetrin. Trinmålene fastsættes, hvor det er pædagogisk begrundet ud fra det enkelte fags vejledende timetal, opbygning og progression.

Folkeskolens formål						
Fag	Fag	Fag	Fag	Fag	Fag	Fagets formål
						CKF slutmål
						Trinmål
						Beskrivelser
						Læseplan
						Undervisningsvejledning

Slutmål og trinmål angiver fælles nationale mål for, hvad undervisningen skal lede frem mod, at eleverne har tilegnet sig af kundskaber og færdigheder i faget eller emnet, henholdsvis ved afslutningen af undervisningen og ved afslutningen af bestemte klassetrin.

Slutmålene – eller de centrale kundskabs- og færdighedsområder – er de langsigtede mål, som skal fungere som pejlemærker for undervisningen i hele forløbet. Trinmålene er de kortsigtede mål, som anvendes i forbindelse med planlægning og evaluering af undervisningen, som dialogredskab og som områder i forbindelse med vurderingen af elevens udbytte af undervisningen.

Ved udformningen af trinmål er der taget udgangspunkt i de vejledende delmål fra Klare Mål. Der er dog sket nogle justeringer som følge af, at minimumstimetallet øges, at der er kommet et minimumstimetal i visse fag, og at der i visse fag sker en ændring i begyndelses- og sluttidspunktet.

Undervisningsministeren udsender vejledende læseplaner, der angiver indholdet i undervisningen. Kommunalbestyrelsen godkender efter indstilling fra skolebestyrelsen skolens læseplaner.

Som et nyt element i det faglige hierarki skal kommunen udarbejde beskrivelser af udviklingen i undervisningen frem mod trin- og slutmål. Beskrivelserne anvendes som et redskab i lærernes planlægning af undervisningen og i samarbejdet om fag og tværfaglige forløb med henblik på at understøtte den enkelte elevs udvikling og behov.

Undervisningsministeren udsender vejledende beskrivelser. Kommunalbestyrelsen godkender beskrivelserne efter indstilling fra skolebestyrelsen.

Med fornyelsen af folkeskoleloven har undervisningsministeren hjemmel til at fastsætte en indholdsbeskrivelse, der angiver mål for børnehaveklassen. Mål og indhold for børnehaveklassen er udformet som et faghæfte og findes ligesom de øvrige fag og emner på hjemmesiden.

Fagenes teksthierarki

1993-loven	Klare Mål	Fælles Mål	
Formål CKF (Prøvebestemm.)	Formål CKF (Slutmål) (Prøvebestemm.)	Formål Slutmål – CKF Trinmål (Prøvebestemm.)	Centrale bestemmelser
Læseplaner	Delmål Læseplaner Elevens alsidige	Beskrivelser Læseplaner Elevens alsidige	Lokale bestemmelser
Vejledning	Vejledning	Undervisnings- vejledning	Vejledende tekster

Undervisningsministeren udsender endvidere et vejledende materiale om beskrivelsen af elevernes alsidige personlige udvikling med udgangspunkt i folkeskolens formålsparagraf. Kommunalbestyrelsen skal sikre, at hensynet til elevernes alsidige personlige udvikling er tilgodeset gennem beskrivelser i læseplanerne eller på anden hensigtsmæssig måde. “Elevernes alsidige personlige udvikling” er udformet som et faghæfte og findes ligesom de øvrige fag og emner på hjemmesiden.

Formål – fag og alsidig personlig udvikling

Mange måder at lære på			Lyst til at lære				At lære sammen med andre		
Folkeskolens formål									
Fag	Fag	Fag	Fag	Fag	Fag	Fag	Fag	Fag	Fag

I praksis udmøntes undervisningsministerens hjemmel til at udsende bindende og vejledende faglige tekster ved dels at udsende 25 faghæfter – hvoraf dette hæfte er ét af dem – dels ved at oprette en hjemmeside for alle fag og emner:

<http://www.faellesmaal.wm.dk>

Læreplan for engelsk består af:

- **Signalement**
- **Formål**
- **Slutmål**
- **Trinmål**
- **Beskrivelser**
- **Læseplan**

Signalement af faget

Der undervises i engelsk på 3.-10. klassetrin.

De centrale kundskabs- og færdighedsområder er:

Kommunikative færdigheder

Sprog og sprogbrug

Sprogtilegnelse

Kultur- og samfundsforhold.

I engelsk skal de grundlæggende kundskaber og færdigheder i hvert af de fire områder udvikles som en helhed på alle fagets klassetrin både i faget engelsk, og når engelsk indgår i tværgående emner og problemstillinger.

De centrale kundskabs- og færdighedsområder er grundlaget for tilrettelæggelsen, gennemførelsen og evalueringen af undervisningen, således at eleverne får mulighed for at

- anvende engelsk som et internationalt kommunikationsmiddel
- anvende sprogets opbygning og virkemidler til at gøre kommunikationen hensigtsmæssig
- anvende deres forståelse af, hvordan de bedst tilegner sig engelsk og fortsat udvikler deres sprog
- anvende viden om kultur og samfundsforhold i engelsktalende lande til at få indsigt i mellem menneskelige relationer og forståelse af andre kulturer.

Formål for faget

Formålet med undervisningen i engelsk er, at eleverne tilegner sig kundskaber og færdigheder, således at de kan forstå talt og skrevet engelsk og kan udtrykke sig mundtligt og skriftligt. Undervisningen skal samtidig udvikle elevernes bevidsthed om engelsk sprog og sprogbrug samt om sprogtilegnelse.

Stk. 2. Undervisningen skal skabe rammer for oplevelse, indsigt og samarbejde samt styrke elevernes aktive medvirken. Herved skal undervisningen bidrage til, at eleverne bevarer lysten til at beskæftige sig med sprog og kultur til fremme af deres videre udvikling.

Stk. 3. Undervisningen skal give eleverne indsigt i kultur- og samfundsforhold i engelsktalende lande og derved styrke deres internationale forståelse og forståelse af egen kultur.

Slutmål

Efter 9./10. klassetrin

Kommunikative færdigheder

Undervisningen skal lede frem mod, at eleverne har tilegnet sig kundskaber og færdigheder, der sætter dem i stand til at

- forstå talt engelsk om kendte og ukendte emner fra dagligdagen
- forstå hovedindholdet af lyd- og billedmedier, hvor forskellige regionale og sociale sproglige varianter forekommer, når emnerne er genkendelige
- deltage i samtaler mellem flere indfødte sprogbrugere
- deltage uforberedt i samtaler om kendte emner
- gengive informationer og oplevelser
- redegøre for erfaringer og viden og udtrykke følelser og holdninger i forbindelse med samtaler, debatter og fremlæggelser
- læse, forstå og referere hovedindholdet af forskellige typer af tekster inden for genkendelige emner
- søge og udnytte informationer fra forskellige medier og informationskilder inden for genkendelige emner
- udtrykke oplevelser, følelser og viden i en sammenhængende, skriftlig form
- afpasse en skreven tekst i forhold til modtageren, når der er tale om teksttyper fra dagligdagen.

Sprog og sprogbrug

Undervisningen skal lede frem mod, at eleverne har tilegnet sig kundskaber og færdigheder, der sætter dem i stand til at

- udtrykke sig hensigtsmæssigt inden for gængse, sociale omgangsformer
- udtrykke sig uformelt, mundtligt og skriftligt
- afpasse udtryksformen efter modtager, situation og teksttype
- anvende grundlæggende viden om teksters opbygning og sammenhæng inden for almindeligt forekommende teksttyper
- anvende et tilstrækkeligt og forholdsvist præcist ordforråd inden for gængse emneområder
- anvende synonymmer eller omskrivninger, når ordforrådet ikke er tilstrækkeligt
- anvende ofte forekommende faste vendinger og kulturbundne udtryk, således at kommunikationen lykkes
- udtale engelsk forståeligt, herunder med en udtale og intonation, der ligner britisk og amerikansk sprogtone
- anvende viden om centrale grammatiske områder, når fokus er på den sproglige form
- anvende retstavning og tegnsætning så præcist, at meningen i en tekst bliver tilstrækkelig tydelig.

Slutmål

Sprogtilegnelse

Undervisningen skal lede frem mod, at eleverne har tilegnet sig kundskaber og færdigheder, der sætter dem i stand til at

- udnytte mange af de muligheder, der er for at anvende engelsk uden for skolen
- anvende strategier i forbindelse med kommunikation, først og fremmest omskrivning, overbegreber og synonymer
- vælge lyttestrategier i forhold til en given situation
- abstrahere fra en udtale, der adskiller sig fra den vante
- vælge læsemåde i forhold til teksttype og situation
- anvende forskellige læsestrategier
- udnytte it og mediers muligheder i forbindelse med informationssøgning og kommunikation
- anvende ordbøger, grammatiske oversigter og stavekontrol hensigtsmæssigt
- anvende viden om skriveprocessens faser
- skrive fra idé til færdig tekst, herunder indsamle stof og disponere et indhold
- vælge arbejdsform i forhold til den foreliggende aktivitet eller opgave
- understøtte et sprogligt udtryk med praktisk-musiske udtryksformer.

Kultur- og samfundsforhold

Undervisningen skal lede frem mod, at eleverne har tilegnet sig kundskaber og færdigheder, der sætter dem i stand til at

- anvende viden om levevilkår, værdier og normer i engelsktalende lande i arbejdet med skønlitteratur, sagprosa og medier
- perspektivere tekster til egen kultur og til forhold i engelsktalende lande
- vurdere forskellige kilders troværdighed, herunder informationer fra elektroniske medier
- anvende engelsk som et internationalt kommunikationsmiddel i og uden for skolen.

Trinmål

Efter 4. klassetrin

Kommunikative færdigheder

Undervisningen skal lede frem mod, at eleverne har tilegnet sig kundskaber og færdigheder, der sætter dem i stand til at

- forstå sætninger og udtryk anvendt i forbindelse med nære og genkendelige emner som familie og dagligdag, skole, dyr, fritid, ferier og højtider
- følge med i udvalgte lyd- og billedmedier på engelsk om genkendelige emner og danne sig en mening om, hvad det drejer sig om
- svare på enkle spørgsmål om sig selv, familie, fritid og skole
- deltage i sproglege og små rollespil
- læse korte, sprogligt helt enkle tekster om dagligdags emner
- udnytte bånd- og billedstøtte i forbindelse med læsning
- finde informationer i let tilgængelige sagtekster
- skrive enkle ord, udtryk og sætninger inden for nære og genkendelige emner som familie og interesser.

Sprog og sprogbrug

Undervisningen skal lede frem mod, at eleverne har tilegnet sig kundskaber og færdigheder, der sætter dem i stand til at

- have et grundlæggende ordforråd til at kunne forstå og tale med om nære og genkendelige emner
- udtale de engelske ord, der arbejdes med
- kende til ental og flertal
- fornemme ud fra tekst og sammenhæng, om noget foregår nu, før eller i fremtiden
- stave enkle ord og udtryk.

Sprogtilegnelse

Undervisningen skal lede frem mod, at eleverne har tilegnet sig kundskaber og færdigheder, der sætter dem i stand til at

- turde udtrykke sig på engelsk, selv om den sproglige formåen ikke slår til
- udnytte nogle af de muligheder, der er for at opsøge engelsk uden for skolen
- anvende enkle kommunikationsstrategier, først og fremmest bede om hjælp til at udtrykke sig og anvende kropssprog og mimik
- have mod på at gætte i forbindelse med forståelse af lytte- og læsetekster
- indgå i pararbejde og sammen med partneren selvstændigt udføre en opgave eller en kommunikationsleg.

Trimmål

Kultur- og samfundsforhold

Undervisningen skal lede frem mod, at eleverne har tilegnet sig kundskaber og færdigheder, der sætter dem i stand til at

- kende til kultur og levevilkår i Storbritannien og USA inden for emner som familie, skole, dyr, interesser, fritid, ferie og højtider
- give enkle eksempler på forskelle mellem engelsksproget kultur og egen kultur
- kende til eksempler på engelsksproget børnekultur, fortrinsvis sange, rim og remser, lege, danse, spil og fortællinger.

Efter 7. klassetrin

Kommunikative færdigheder

Undervisningen skal lede frem mod, at eleverne har tilegnet sig kundskaber og færdigheder, der sætter dem i stand til at

- forstå tilstrækkeligt for at kunne udføre almindelige handlinger i dagligdags situationer
- forstå hovedindholdet af lyd- og billedmedier om centrale emner
- stille spørgsmål og udveksle informationer og ideer inden for kendte og centrale emner og situationer
- fremføre et rollespil for tilskuere
- præsentere et forberedt emne i form af planche, lyd- og billedmedieproduktion eller rollespil
- referere i et enkelt sprog inden for kendte emner
- læse enkle personlige breve, meddelelser og instruktioner fra dagligdagen
- læse enkle skønlitterære tekster og sagprosattekster, bl.a. med støtte i lyd- og billedmedier
- uddrage informationer fra forskellige medier i tilrettelagte forløb
- udtrykke fantasi og oplevelser i et enkelt sprog i form af breve, historier, digte, beskrivelser og meddelelser.

Sprog og sprogbrug

Undervisningen skal lede frem mod, at eleverne har tilegnet sig kundskaber og færdigheder, der sætter dem i stand til at

- anvende almindelige omgangsformer på engelsk
- anvende et centralt ordforråd inden for nære og genkendelige emner
- anvende omskrivninger, når ordforrådet ikke er tilstrækkeligt
- udtale sproget, så det er umiddelbart forståeligt
- anvende en viden om centrale grammatiske områder, især ordklasser, ental og flertal og tidsangivelse ved hjælp af verbernes former, når fokus er på den grammatiske form
- stave hyppigt forekommende ord.

Trinmål

Sprogtilegnelse

Undervisningen skal lede frem mod, at eleverne har tilegnet sig kundskaber og færdigheder, der sætter dem i stand til at

- udnytte nogle af de muligheder, der er for at bruge engelsk uden for skolen
- anvende enkle kommunikationsstrategier, herunder kropssprog og mimik samt omskrive eller bede om hjælp til at udtrykke sig
- gætte kvalificeret i forbindelse med lytning og læsning
- anvende en grundlæggende viden om læsestrategier, især skimming, skanning og læsning efter hovedindhold
- anvende computeren til kommunikation
- foretage "ord til ord" opslag i en ordbog
- udnytte en grundlæggende viden om skriveprocessens faser
- anvende et praktisk-musisk udtryk i forbindelse med en fremlæggelse.

Kultur- og samfundsforhold

Undervisningen skal lede frem mod, at eleverne har tilegnet sig kundskaber og færdigheder, der sætter dem i stand til at

- tale med om ungdomskulturer i engelsktalende lande, først og fremmest på baggrund af arbejdet med musikteksker, blade, film, tv og internettet
- kende til eksempler på kulturforhold og levevilkår i engelsktalende lande, især fra arbejdet med skønlitterære tekster
- drage sammenligninger mellem bl.a. højtider, geografiske og historiske forhold i egen og fremmed kultur
- anvende engelsk som internationalt kommunikationsmiddel, først og fremmest i forbindelse med e-mail og samarbejdsprojekter.

Efter 9. klassetrin

Kommunikative færdigheder

Undervisningen skal lede frem mod, at eleverne har tilegnet sig kundskaber og færdigheder, der sætter dem i stand til at

- forstå talt engelsk om kendte og ukendte emner fra dagligdagen
- forstå hovedindholdet af lyd- og billedmedier, hvor forskellige sociale og regionale sproglige varianter forekommer, når emnerne er genkendelige
- følge med i og deltage i en samtale mellem flere indfødte sprogbrugere
- deltage uforberedt i samtaler om kendte emner
- fremlægge et forberedt stofområde selvstændigt

Trinmål

- præsentere et emne, alene eller sammen med andre, ved hjælp af praktisk-musiske udtryksformer
- redegøre for erfaringer, følelser, holdninger og viden i forbindelse med samtaler og debatter om almindeligt kendte emner
- læse, forstå og referere hovedindholdet af skrevne tekster i dagligdags sprog inden for mange forskellige genrer og inden for genkendelige emner og problemstillinger
- uddrage og anvende informationer fra forskellige medier og informationskilder inden for genkendelige emner og problemstillinger
- udtrykke oplevelser, følelser og viden i en sammenhængende, skriftlig form
- afpasse en skreven tekst i forhold til modtageren, når der er tale om teksttyper fra dagligdagen.

Sprog og sprogbrug

Undervisningen skal lede frem mod, at eleverne har tilegnet sig kundskaber og færdigheder, der sætter dem i stand til at

- udtrykke sig hensigtsmæssigt inden for almindeligt forekommende sociale omgangsformer
- udtrykke sig uformelt mundtligt og skriftligt
- afpasse stilen efter modtager, situation og teksttype
- anvende en basisviden om gængse teksters opbygning
- anvende et tilstrækkeligt og forholdsvis præcist ordforråd inden for gængse emneområder og problemstillinger
- anvende synonyme eller omskrivninger, når ordforrådet ikke er tilstrækkeligt
- anvende en grundlæggende viden om faste vendinger og kulturbundne udtryk inden for områder, der kan føre til misforståelser
- have en udtale, der ligner britisk og amerikansk sprogtone
- anvende viden om centrale grammatiske områder, især ordklasser, ordstilling, verbernes former og funktioner, når fokus er på den sproglige form
- anvende retstavning og tegnsætning så præcist, at meningen bliver tilstrækkelig tydelig.

Sprogtilegnelse

Undervisningen skal lede frem mod, at eleverne har tilegnet sig kundskaber og færdigheder, der sætter dem i stand til at

- udnytte de muligheder, der er for at opsøge og bruge engelsk uden for skolen
- være bevidste om, hvordan de bedst tilegner sig engelsk
- anvende kommunikationsstrategier, først og fremmest at omskrive og bruge overbegreber, synonyme og lade kropssprog og mimik understøtte tilstrækkelig mundtlig kommunikation
- vælge lyttestrategier i forhold til en situation, herunder lytte efter hovedindhold og lytte efter væsentlige detaljer

Trinmål

- abstrahere fra en udtale, der adskiller sig fra den vante
- vælge læsestrategier i forhold til teksttype og situation, herunder at læse for at få oplevelse og information eller for at tilegne sig stof
- anvende læsestrategier, skimming og skanning, når store tekstmængder skal overskues, eller der søges efter information
- udnytte computerens muligheder i forbindelse med informationsøgning og kommunikation
- anvende ordbøger, grammatiske oversigter
- bruge stavekontrol hensigtsmæssigt
- anvende og udnytte viden om skriveprocessens faser
- gennemføre en aktivitet individuelt og i par- og gruppearbejde
- understøtte et sprogligt udtryk med praktisk-musiske udtryksformer.

Kultur- og samfundsforhold

Undervisningen skal lede frem mod, at eleverne har tilegnet sig kundskaber og færdigheder, der sætter dem i stand til at

- give eksempler på basisviden om værdier og normer i engelsktalende lande med baggrund i arbejdet med skønlitteratur, sagprosa, musiktekster, blade, film, tv og internettet
- perspektivere tekster til egen kultur og til forhold i engelsktalende lande inden for emner som skole, livsstil, forbrug, fritids- og arbejdsliv og aktuelle problemstillinger
- benytte informationer fra engelsksprogede kilder
- belyse en sag fra flere sider i forbindelse med fremlæggelse af et emne eller i en debat
- anvende engelsk som internationalt kommunikationsmiddel i mødet med udlændinge, på rejse og ved brug af e-mail.

Efter 10. klassetrin

Kommunikative færdigheder

Undervisningen skal lede frem mod, at eleverne har tilegnet sig kundskaber og færdigheder, der sætter dem i stand til at

- forstå talt engelsk om kendte og ukendte emner fra dagligdagen
- forstå hovedindholdet af lyd- og billedmedier, hvor forskellige sociale og regionale sproglige varianter forekommer, når emnerne er genkendelige
- følge med i film, hvor talen præges af slang og faste vendinger
- følge med i og deltage i en samtale mellem flere indfødte sprogbrugere
- deltage uforberedt i samtaler om kendte emner
- fremlægge et forberedt stofområde selvstændigt

Trinmål

- præsentere et emne, alene eller sammen med andre, ved hjælp af forskellige praktisk-musiske udtryksformer, bl.a. multimediepræsentation
- redegøre for erfaringer, følelser, holdninger og viden i forbindelse med samtaler og debatter om almindeligt kendte emner
- læse, forstå og arbejde selvstændigt med hovedindholdet af skrevne tekster inden for mange forskellige typer af tekster, når disse er forfattet i et dagligdags sprog
- uddrage, vurdere og anvende informationer fra forskellige medier og informationskilder inden for genkendelige emner og problemstillinger
- udtrykke oplevelser, følelser og viden i en sammenhængende skriftlig form
- afpasse en skreven tekst i forhold til modtageren
- anvende stilistiske virkemidler inden for dagligdags genrer, først og fremmest brevskrivning, beretning og debatindlæg.

Sprog og sprogbrug

Undervisningen skal lede frem mod, at eleverne har tilegnet sig kundskaber og færdigheder, der sætter dem i stand til at

- udtrykke sig hensigtsmæssigt inden for gængse sociale omgangsformer
- udtrykke sig uformelt mundtligt og skriftligt
- afpasse stilen efter modtager, situation og teksttype
- anvende en basisviden om almindeligt forekommende teksters opbygning
- anvende et tilstrækkeligt og præcist ordforråd inden for gængse emneområder og problemstillinger
- anvende synonymer eller omskrivninger, når ordforrådet ikke er tilstrækkeligt
- anvende en grundlæggende viden om faste vendinger og kulturbundne udtryk samt kendskab til almindelige omgangsformer, så misforståelser undgås
- have en udtale og intonation, der ligner britisk og amerikansk sprogtone
- anvende viden om centrale grammatiske områder, især ordklasser, ordstilling, verbernes former og funktioner, når fokus er på den sproglige præcision
- anvende retstavning og tegnsætning så præcist, at meningen bliver tilstrækkelig tydelig.

Sprogtilegnelse

Undervisningen skal lede frem mod, at eleverne har tilegnet sig kundskaber og færdigheder, der sætter dem i stand til at

- udnytte de muligheder, der er for at opsøge og bruge engelsk uden for skolen
- være bevidste om, hvordan de bedst tilegner sig engelsk
- anvende kommunikationsstrategier, først og fremmest at omskrive og bruge overbegreber, synonymer og lade kropssprog og mimik understøtte utilstrækkelig mundtlig kommunikation
- vælge lyttestrategier i forhold til en situation, herunder lytte efter hovedindhold og lytte efter væsentlige detaljer

Trinmål

- abstrahere fra en udtale, der adskiller sig fra den vante
- vælge læsestrategier i forhold til teksttype og situation, herunder at læse for at få oplevelse og information eller for at tilegne sig stof
- vælge og anvende læsestrategier, bl.a. skimming og skanning
- udnytte computerens muligheder i forbindelse med informationssøgning og kommunikation
- anvende ordbøger og grammatiske oversigter
- bruge stavekontrol hensigtsmæssigt
- anvende og udnytte viden om skriveprocessens faser
- udarbejde et produkt på engelsk
- vælge arbejdsform i forhold til den foreliggende aktivitet eller opgave
- understøtte et sprogligt udtryk med praktisk-musiske udtryksformer.

Kultur- og samfundsforhold

Undervisningen skal lede frem mod, at eleverne har tilegnet sig kundskaber og færdigheder, der sætter dem i stand til at

- give eksempler på værdier og normer i engelsktalende lande fra arbejdet med skønlitteratur, sagprosa, musiktekster, blade og medier
- perspektivere tekster til egen kultur og til forhold i engelsktalende lande, inden for emner som uddannelse og erhverv samt sociale og samfundsmæssige problemstillinger
- benytte og vurdere informationer fra engelsksprogede kilder
- belyse et emne fra flere sider, bl.a. i forbindelse med fremlæggelse og i en debat
- anvende engelsk som internationalt kommunikationsmiddel i mødet med udlændinge, på rejse og ved brug af e-mail.

Trinnål – synoptisk opstillet

Kommunikative færdigheder

Undervisningen skal lede frem mod, at eleverne har tilegnet sig kundskaber og færdigheder, der sætter dem i stand til at

Efter 4. klassesetrin	Efter 7. klassesetrin
<ul style="list-style-type: none"> forstå sætninger og udtryk anvendt i forbindelse med nære og genkendelige emner som familie og dagligdag, skole, dyr, fritid, ferier og højtider 	<ul style="list-style-type: none"> forstå tilstrækkeligt for at kunne udføre almindelige handlinger i dagligdags situationer
<ul style="list-style-type: none"> følge med i udvalgte lyd- og billedmedier på engelsk om genkendelige emner og danne sig en mening om, hvad det drejer sig om 	<ul style="list-style-type: none"> forstå hovedindholdet af lyd- og billedmedier om centrale emner
<ul style="list-style-type: none"> svare på enkle spørgsmål om sig selv, familie, fritid og skole 	<ul style="list-style-type: none"> stille spørgsmål og udveksle informationer og ideer inden for kendte og centrale emner og situationer
<ul style="list-style-type: none"> deltage i sproglege og små rollespil 	<ul style="list-style-type: none"> fremføre et rollespil for tilskuere
	<ul style="list-style-type: none"> præsentere et forberedt emne i form af planche, lyd- og billedmedieproduktion eller rollespil
	<ul style="list-style-type: none"> referere i et enkelt sprog inden for kendte emner
<ul style="list-style-type: none"> læse korte, sprogligt helt enkle tekster om dagligdags emner 	<ul style="list-style-type: none"> læse enkle personlige breve, meddelelser og instruktioner fra dagligdagen
<ul style="list-style-type: none"> udnytte bånd- og billedstøtte i forbindelse med læsning finde informationer i let tilgængelige sagtekster 	<ul style="list-style-type: none"> læse enkle skønlitterære tekster og sagprosa-tekster, bl.a. med støtte i lyd- og billedmedier
	<ul style="list-style-type: none"> uddrage informationer fra forskellige medier i tilrettelagte forløb
<ul style="list-style-type: none"> skrive enkle ord, udtryk og sætninger inden for nære og genkendelige emner som familie og interesser 	<ul style="list-style-type: none"> udtrykke fantasi og oplevelser i et enkelt sprog i form af breve, historier, digte, beskrivelser og meddelelser

Trinmål – synoptisk opstillet

Kommunikative færdigheder

Efter 9. klassetrin	Efter 10. klassetrin
<ul style="list-style-type: none"> • forstå talt engelsk om kendte og ukendte emner fra dagligdagen 	<ul style="list-style-type: none"> • forstå talt engelsk om kendte og ukendte emner fra dagligdagen
<ul style="list-style-type: none"> • forstå hovedindholdet af lyd- og billedmedier, hvor forskellige sociale og regionale sproglige varianter forekommer, når emnerne er genkendelige 	<ul style="list-style-type: none"> • forstå hovedindholdet af lyd- og billedmedier, hvor forskellige sociale og regionale sproglige varianter forekommer, når emnerne er genkendelige
<ul style="list-style-type: none"> • følge med i og deltage i en samtale mellem flere indfødte sprogbrugere • deltage uforberedt i samtaler om kendte emner 	<ul style="list-style-type: none"> • følge med i film, hvor talen præges af slang og faste vendinger • følge med i og deltage i en samtale mellem flere indfødte sprogbrugere • deltage uforberedt i samtaler om kendte emner
<ul style="list-style-type: none"> • fremlægge et forberedt stofområde selvstændigt 	<ul style="list-style-type: none"> • fremlægge et forberedt stofområde selvstændigt
<ul style="list-style-type: none"> • præsentere et emne, alene eller sammen med andre, ved hjælp af praktisk-musiske udtryksformer 	<ul style="list-style-type: none"> • præsentere et emne, alene eller sammen med andre, ved hjælp af forskellige praktisk-musiske udtryksformer, bl.a. multimediepræsentation
<ul style="list-style-type: none"> • redegøre for erfaringer, følelser, holdninger og viden i forbindelse med samtaler og debatter om almindeligt kendte emner 	<ul style="list-style-type: none"> • redegøre for erfaringer, følelser, holdninger og viden i forbindelse med samtaler og debatter om almindeligt kendte emner
<ul style="list-style-type: none"> • læse, forstå og referere hovedindholdet af skrevne tekster i dagligdags sprog inden for mange forskellige genrer og inden for genkendelige emner og problemstillinger 	<ul style="list-style-type: none"> • læse, forstå og arbejde selvstændigt med hovedindholdet af skrevne tekster inden for mange forskellige typer af tekster, når disse er forfattet i et dagligdags sprog
<ul style="list-style-type: none"> • uddrage og anvende informationer fra forskellige medier og informationskilder inden for genkendelige emner og problemstillinger 	<ul style="list-style-type: none"> • uddrage, vurdere og anvende informationer fra forskellige medier og informationskilder inden for genkendelige emner og problemstillinger
<ul style="list-style-type: none"> • udtrykke oplevelser, følelser og viden i en sammenhængende, skriftlig form 	<ul style="list-style-type: none"> • udtrykke oplevelser, følelser og viden i en sammenhængende skriftlig form
<ul style="list-style-type: none"> • afpasse en skreven tekst i forhold til modtageren, når der er tale om teksttyper fra dagligdagen 	<ul style="list-style-type: none"> • afpasse en skreven tekst i forhold til modtageren • anvende stilistiske virkemidler inden for dagligdags genrer, først og fremmest brevskrivning, beretning og debatindlæg

Trinnål – synoptisk opstillet

Sprog og sprogbrug

Undervisningen skal lede frem mod, at eleverne har tilegnet sig kundskaber og færdigheder, der sætter dem i stand til at

Efter 4. klassetrin	Efter 7. klassetrin
	<ul style="list-style-type: none"> • anvende almindelige omgangsformer på engelsk
<ul style="list-style-type: none"> • have et grundlæggende ordforråd til at kunne forstå og tale med om nære og genkendelige emner 	<ul style="list-style-type: none"> • anvende et centralt ordforråd inden for nære og genkendelige emner
	<ul style="list-style-type: none"> • anvende omskrivninger, når ordforrådet ikke er tilstrækkeligt
<ul style="list-style-type: none"> • udtale de engelske ord, der arbejdes med 	<ul style="list-style-type: none"> • udtale sproget, så det er umiddelbart forståeligt
<ul style="list-style-type: none"> • kende til ental og flertal 	<ul style="list-style-type: none"> • anvende en viden om centrale grammatiske områder, især ordklasser, ental og flertal og tidsangivelse ved hjælp af verbernes former, når fokus er på den grammatiske form
<ul style="list-style-type: none"> • fornemme ud fra tekst og sammenhæng, om noget foregår nu, før eller i fremtiden 	
<ul style="list-style-type: none"> • stave enkle ord og udtryk 	<ul style="list-style-type: none"> • stave hyppigt forekommende ord

Trinmål – synoptisk opstillet

Sprog og sprogbrug

Efter 9. klassetrin	Efter 10. klassetrin
<ul style="list-style-type: none"> • udtrykke sig hensigtsmæssigt inden for almindeligt forekommende sociale omgangsformer 	<ul style="list-style-type: none"> • udtrykke sig hensigtsmæssigt inden for gængse sociale omgangsformer
<ul style="list-style-type: none"> • udtrykke sig uformelt mundtligt og skriftligt 	<ul style="list-style-type: none"> • udtrykke sig uformelt mundtligt og skriftligt
<ul style="list-style-type: none"> • afpasse stilen efter modtager, situation og teksttype 	<ul style="list-style-type: none"> • afpasse stilen efter modtager, situation og teksttype
<ul style="list-style-type: none"> • anvende en basisviden om gængse teksters opbygning 	<ul style="list-style-type: none"> • anvende en basisviden om almindeligt forekommende teksters opbygning
<ul style="list-style-type: none"> • anvende et tilstrækkeligt og forholdsvis præcist ordforråd inden for gængse emneområder og problemstillinger 	<ul style="list-style-type: none"> • anvende et tilstrækkeligt og præcist ordforråd inden for gængse emneområder og problemstillinger
<ul style="list-style-type: none"> • anvende synonyme eller omskrivninger, når ordforrådet ikke er tilstrækkeligt 	<ul style="list-style-type: none"> • anvende synonyme eller omskrivninger, når ordforrådet ikke er tilstrækkeligt
<ul style="list-style-type: none"> • anvende en grundlæggende viden om faste vendinger og kulturbundne udtryk inden for områder, der kan føre til misforståelser 	<ul style="list-style-type: none"> • anvende en grundlæggende viden om faste vendinger og kulturbundne udtryk samt kendskab til almindelige omgangsformer, så misforståelser undgås
<ul style="list-style-type: none"> • have en udtale, der ligner britisk og amerikansk sprogtone 	<ul style="list-style-type: none"> • have en udtale og intonation, der ligner britisk og amerikansk sprogtone
<ul style="list-style-type: none"> • anvende viden om centrale grammatiske områder, især ordklasser, ordstilling, verbernes former og funktioner, når fokus er på den sproglige form 	<ul style="list-style-type: none"> • anvende viden om centrale grammatiske områder, især ordklasser, ordstilling, verbernes former og funktioner, når fokus er på den sproglige præcision
<ul style="list-style-type: none"> • anvende retstavning og tegnsætning så præcist, at meningen bliver tilstrækkelig tydelig 	<ul style="list-style-type: none"> • anvende retstavning og tegnsætning så præcist, at meningen bliver tilstrækkelig tydelig

Trinnål – synoptisk opstillet

Sprogtilegnelse

Undervisningen skal lede frem mod, at eleverne har tilegnet sig kundskaber og færdigheder, der sætter dem i stand til at

Efter 4. klassetrin	Efter 7. klassetrin
<ul style="list-style-type: none"> • turde udtrykke sig på engelsk, selv om den sproglige formåen ikke slår til • udnytte nogle af de muligheder, der er for at opsøge engelsk uden for skolen 	<ul style="list-style-type: none"> • udnytte nogle af de muligheder, der er for at bruge engelsk uden for skolen
<ul style="list-style-type: none"> • anvende enkle kommunikationsstrategier, først og fremmest bede om hjælp til at udtrykke sig og anvende kropssprog og mimik 	<ul style="list-style-type: none"> • anvende enkle kommunikationsstrategier, herunder kropssprog og mimik samt omskrive eller bede om hjælp til at udtrykke sig
<ul style="list-style-type: none"> • have mod på at gætte i forbindelse med forståelse af lytte- og læsetekster 	<ul style="list-style-type: none"> • gætte kvalificeret i forbindelse med lytning og læsning
	<ul style="list-style-type: none"> • anvende en grundlæggende viden om læsestrategier, især skimming, skanning og læsning efter hovedindhold
	<ul style="list-style-type: none"> • anvende computeren til kommunikation
	<ul style="list-style-type: none"> • foretage “ord til ord” opslag i en ordbog
	<ul style="list-style-type: none"> • udnytte en grundlæggende viden om skriveprocessens faser
<ul style="list-style-type: none"> • indgå i pararbejde og sammen med partneren selvstændigt udføre en opgave eller en kommunikationsleg 	
	<ul style="list-style-type: none"> • anvende et praktisk-musisk udtryk i forbindelse med en fremlæggelse

Trinmål – synoptisk opstillet

Sprogtilegnelse

Efter 9. klassetrin	Efter 10. klassetrin
<ul style="list-style-type: none"> • udnytte de muligheder, der er for at opsøge og bruge engelsk uden for skolen 	<ul style="list-style-type: none"> • udnytte de muligheder, der er for at opsøge og bruge engelsk uden for skolen
<ul style="list-style-type: none"> • være bevidste om, hvordan de bedst tilegner sig engelsk • anvende kommunikationsstrategier, først og fremmest at omskrive og bruge overbegreber, synonyme og lade kropssprog og mimik understøtte utilstrækkelig mundtlig kommunikation 	<ul style="list-style-type: none"> • være bevidste om, hvordan de bedst tilegner sig engelsk • anvende kommunikationsstrategier, først og fremmest at omskrive og bruge overbegreber, synonyme og lade kropssprog og mimik understøtte utilstrækkelig mundtlig kommunikation
<ul style="list-style-type: none"> • vælge lyttestrategier i forhold til en situation, herunder lytte efter hovedindhold og lytte efter væsentlige detaljer 	<ul style="list-style-type: none"> • vælge lyttestrategier i forhold til en situation, herunder lytte efter hovedindhold og lytte efter væsentlige detaljer
<ul style="list-style-type: none"> • abstrahere fra en udtale, der adskiller sig fra den vante 	<ul style="list-style-type: none"> • abstrahere fra en udtale, der adskiller sig fra den vante
<ul style="list-style-type: none"> • vælge læsestrategier i forhold til teksttype og situation, herunder at læse for at få oplevelse og information eller for at tilegne sig stof 	<ul style="list-style-type: none"> • vælge læsestrategier i forhold til teksttype og situation, herunder at læse for at få oplevelse og information eller for at tilegne sig stof
<ul style="list-style-type: none"> • anvende læsestrategier, skimming og skanning, når store tekstmængder skal overskues, eller der søges efter information 	<ul style="list-style-type: none"> • vælge og anvende læsestrategier, bl.a. skimming og skanning
<ul style="list-style-type: none"> • udnytte computerens muligheder i forbindelse med informationssøgning og kommunikation 	<ul style="list-style-type: none"> • udnytte computerens muligheder i forbindelse med informationssøgning og kommunikation
<ul style="list-style-type: none"> • anvende ordbøger, grammatiske oversigter • bruge stavekontrol hensigtsmæssigt 	<ul style="list-style-type: none"> • anvende ordbøger og grammatiske oversigter • bruge stavekontrol hensigtsmæssigt
<ul style="list-style-type: none"> • anvende og udnytte viden om skriveprocessens faser 	<ul style="list-style-type: none"> • anvende og udnytte viden om skriveprocessens faser
	<ul style="list-style-type: none"> • udarbejde et produkt på engelsk
<ul style="list-style-type: none"> • gennemføre en aktivitet individuelt og i par- og gruppearbejde 	<ul style="list-style-type: none"> • vælge arbejdsform i forhold til den foreliggende aktivitet eller opgave
<ul style="list-style-type: none"> • understøtte et sprogligt udtryk med praktisk-musiske udtryksformer 	<ul style="list-style-type: none"> • understøtte et sprogligt udtryk med praktisk-musiske udtryksformer

Trinmål – synoptisk opstillet

Kultur- og samfundsforhold

Undervisningen skal lede frem mod, at eleverne har tilegnet sig kundskaber og færdigheder, der sætter dem i stand til at

Efter 4. klassetrin	Efter 7. klassetrin
<ul style="list-style-type: none"> • kende til kultur og levevilkår i Storbritannien og USA inden for emner som familie, skole, dyr, interesser, fritid, ferie og højtider 	<ul style="list-style-type: none"> • tale med om ungdomskulturer i engelsktalende lande, først og fremmest på baggrund af arbejdet med musikteksker, blade, film, tv og internettet
<ul style="list-style-type: none"> • give enkle eksempler på forskelle mellem engelsksproget kultur og egen kultur 	<ul style="list-style-type: none"> • kende til eksempler på kulturforhold og levevilkår i engelsktalende lande, især fra arbejdet med skønlitterære tekster
	<ul style="list-style-type: none"> • drage sammenligninger mellem bl.a. højtider, geografiske og historiske forhold i egen og fremmed kultur
<ul style="list-style-type: none"> • kende til eksempler på engelsksproget børnekultur, fortrinsvis sange, rim og remser, lege, danse, spil og fortællinger 	<ul style="list-style-type: none"> • anvende engelsk som internationalt kommunikationsmiddel, først og fremmest i forbindelse med e-mail og samarbejdsprojekter

Trinmål – synoptisk opstillet

Kultur- og samfundsforhold

Efter 9. klassetrin	Efter 10. klassetrin
<ul style="list-style-type: none"> • give eksempler på basisviden om værdier og normer i engelsktalende lande med baggrund i arbejdet med skønlitteratur, sagprosa, musiktekster, blade, film, tv og internettet 	<ul style="list-style-type: none"> • give eksempler på værdier og normer i engelsktalende lande fra arbejdet med skønlitteratur, sagprosa, musiktekster, blade og medier
<ul style="list-style-type: none"> • perspektivere tekster til egen kultur og til forhold i engelsktalende lande inden for emner som skole, livsstil, forbrug, fritids- og arbejdsliv og aktuelle problemstillinger 	<ul style="list-style-type: none"> • perspektivere tekster til egen kultur og til forhold i engelsktalende lande, inden for emner som uddannelse og erhverv samt sociale og samfundsmæssige problemstillinger
<ul style="list-style-type: none"> • benytte informationer fra engelsksprogede kilder • belyse en sag fra flere sider i forbindelse med fremlæggelse af et emne eller i en debat 	<ul style="list-style-type: none"> • benytte og vurdere informationer fra engelsksprogede kilder • belyse et emne fra flere sider, bl.a. i forbindelse med fremlæggelse og i en debat
<ul style="list-style-type: none"> • anvende engelsk som internationalt kommunikationsmiddel i mødet med udlændinge, på rejse og ved brug af e-mail 	<ul style="list-style-type: none"> • anvende engelsk som internationalt kommunikationsmiddel i mødet med udlændinge, på rejse og ved brug af e-mail

Beskrivelser

Udviklingen i undervisningen på 3. og 4. klassetrin

Kommunikative færdigheder

Undervisningen tager udgangspunkt i elevernes sproglige forudsætninger bl.a. fra dansk-undervisningen.

At lytte og forstå er fundamentet i begynderundervisningen.

Undervisningen foregår på engelsk, ved at læreren taler engelsk, og eleverne forsøger at bruge sproget.

Der udvikles gradvist et klasseværelsessprog med faste vendinger for at hilse, bede om noget osv.

Elevernes selvtillid i forhold til at tale engelsk styrkes bl.a. gennem hyppige gentagelser af ord og vendinger, rim, remser, sange og rutiner. Læreren eget engelsk har en central funktion som sprogmodel for eleverne.

Læreren bruger mimik og gestik til at understrege det sproglige udtryk. Undervisningen bygger i høj grad på, at sprog og handling kædes sammen.

Eleverne skal i begyndelsen af forløbet opleve sproget ved at lytte og deltage i fælles sange, lege og rollespil. Billeder og levende billeder anvendes til at støtte forståelsen.

Bånd og video skal især omhandle nære og genkendelige emner, således at elevernes for forståelse kan støtte afkodningen af sproget. Der arbejdes med varierede lytteaktiviteter, for at eleverne kan lære sprogets intonation og udtale at kende.

Det prioriteres, at eleverne er aktive sprogbrugere, og undervisningen skal lægge op til situationer, hvor eleverne stiller og besvarer enkle spørgsmål.

Det er vigtigt, at eleverne oplever, at det er naturligt og nødvendigt at lave fejl, når man skal lære at udtrykke sig på engelsk.

Selv om eleverne mangler ord og viden om sprogets systematik, skal de til stadighed opfordres til at udtrykke sig på engelsk.

Der arbejdes kontinuerligt med udvikling af elevernes læsefærdighed. I arbejdet indgår læsning af enkeltord og læsning af enkle tekster bl.a. med lyd- og billedstøtte.

Læseopgaver, før, under og efter læsningen hjælper eleverne med at forstå teksterne.

Beskrivelser

Elevernes lyst og motivation styrkes gennem arbejdet med varieret autentisk materiale. Sange, reklamer, blade, video, bånd, indtalte cd'er og illustrationer støtter læseprocessen og forståelsen.

Skriftsproget tages i anvendelse fra begyndelsen af forløbet, i første omgang for at støtte sprogtilegnelsen, fx af ord og vendinger, men efterhånden også for at give eleverne muligheder for at udtrykke sig på sproget.

Elevernes oplevelse af, at skrift både har en praktisk funktion og er en kilde til gode oplevelser, opmuntres gennem mødet med billedtekster, korte meddelelser, digte, SMS, og e-mail. I begyndelsen fokuseres på ord og enkle sætninger, efterhånden arbejdes der med tekster med sætningsforbindere.

Sprog og sprogbrug

Eleverne arbejder med at tilegne sig et ordforråd gennem lytning, handling, leg, læsning, selvproducerede ordbøger og tekster.

Undervisningen byder på mange muligheder for at få sproglige erfaringer. Gennem imitation og gentagelser med for eksempel *nursery rhymes*, *tongue-twisters* og *karaoke* udvikles elevernes udtale og intonation samtidig med at ordforrådet udvides.

Bevidsthed om grammatiske fænomener som ental, flertal og tidsdannelse udvikles bl.a. gennem sprogiagttagelse, enkle mundtlige og skriftlige aktiviteter samt leg.

For at støtte elevernes kendskab til almindelige ords retstavning arbejdes der fra begyndelsen med ordgenkendelse og afskrift. Ord kan med fordel samles i bundter og trænes gennem skriftlige aktiviteter, fx krydsord, og eleverne kan samle på ord, fx i hjemmelavede billedordbøger.

Sprogtilegnelse

Undervisningen foregår i en tryk atmosfære, så eleverne har lyst til at anvende det, de lærer. Det betragtes som naturligt, at eleverne laver fejl, og det er vigtigt, at eleverne får anerkendelse for deres fremskridt.

Elevernes selvtillid som sprogbrugere prioriteres i dette forløb højere end kommunikationsfærdighed og sproglig præcision.

Det er vigtigt, at elevernes lyst til at anvende sproget øges gennem mødet med engelsk i dagligdagen i form af musik, computerspil, film og kontakt med engelsktalende, fx i lokalområdet eller på internettet.

Beskrivelser

Kommunikationsstrategier trænes gennem aktiviteter, fx på video, hvor eleverne anvender mimik og kropssprog, som midler til at gøre sig forståelige, når den sproglige formåen ikke er tilstrækkelig.

Eleverne opmuntres til at anvende og udvikle gættestrategier og viden om, at man ikke behøver at forstå hvert ord for at forstå helheden i en lytte- eller læsetekst.

Computeren anvendes bl.a. til spil, læsning og små meddelelser.

Selvstændige arbejdsformer, fx pararbejde, trænes i forbindelse med kommunikationslege og spil.

Kultur- og samfundsforhold

Undervisningens indhold sammensættes, så det giver et varieret billede af kultur- og samfundsforhold i engelsktalende lande.

Undervisningen bygger på konkrete, dagligdags emneområder.

Arbejdet med at finde forskelle og ligheder mellem fremmed og egen kultur er centralt og inddrages med udgangspunkt i varierede, aldersrelevante tekster.

Eleverne præsenteres for et varieret udbud af engelsksproget børnekultur. Eleverne øver sange, rim og remser, danse, lege, spil og lytter og læser fortællinger fra den engelsktalende verden. Herved får de øje på det fremmede og lægger mærke til ligheder landene imellem.

Udviklingen i undervisningen på 5., 6. og 7. klassetrin

Kommunikative færdigheder

Sproget som anvendeligt kommunikationsmiddel er i centrum, og der vælges aktiviteter, der udvikler elevernes selvstændige anvendelse af fremmedsproget.

Den sproglige selvtillid styrkes såvel mundtligt som skriftligt ved, at der arbejdes med varierede arbejdsformer og materialer.

Undervisningen foregår på engelsk med stigende forventninger til, at eleverne også benytter sig af engelsk i klasse- og samarbejdssituationer.

Eleverne skal fortsat acceptere, at de ikke skal forstå hvert ord for at lytte eller læse videre. Dette er en forudsætning for, at arbejdet med lytning og læsning ikke stagnerer, efterhånden som sværhedsgraden vokser.

Beskrivelser

Valg af lyd- og billedmedier omfatter fortsat nære og genkendelige emner, men med en højere sproglig sværhedsgrad, der udfordrer elevernes forståelse og deres evne til at gætte kvalificeret.

Der arbejdes fx med at uddrage informationer fra internetsider, som på forhånd er udvalgt ud fra en vurdering af sværhedsgraden.

Undervisningen indeholder varierede muligheder for at mange taler med mange. Der udvikles gradvist forskellige samtalestrukturer i klassen fra par- og gruppearbejde til rollespil og klassesamtaler.

Det prioriteres højt, at eleverne øver sig i at referere og i at give udtryk for fantasi og oplevelser omkring aldersrelevante emner og aktiviteter, fx i form af fremlæggelser ved hjælp af plancher, lyd- og billedproduktioner og rollespil.

Det er vigtigt, at eleverne læser ofte, gerne som selvstændig læsning med støtte i læseopgaver. Der arbejdes med at uddrage informationer af sagtekster. De skønlitterære tekster skal give mulighed for identifikation.

I det fælles arbejde kan der tages udgangspunkt i de skønlitterære teksters temaer, og disse kan bearbejdes kreativt og anvendes i nye sammenhænge.

Forskellige medier inddrages i såvel receptive som produktive forløb.

Elevernes skrivelyst videreudvikles primært gennem kreative skriveaktiviteter som digte, breve, historier og skuespil. Der arbejdes med skrivning både i hånden og på computer.

Skriveforløbene udvikler sig fra det fælles og hen imod det mere individuelle.

Sprog og sprogbrug

Eleverne skal hele tiden opmuntres til at forbedre deres sprog, så det ikke stivner i de samme typer af fejl.

Almindelige omgangsformer trænes gennem iagttagelse først og fremmest i arbejdet med lyd- og billedmedier og rollespil.

Ordforrådet lagres bedst i en sammenhæng, fordi ordene huskes og kaldes frem i billeder. Arbejdet systematiseres derfor ved at sætte fokus på over- underbegreber, nært beslægtede ord, ligheder og forskelle.

Der arbejdes med kommunikationsstrategier, både når ordforrådet ikke slår til og som øvelser i form af sproglege.

Udtale, rytme- og intonationstræning er centrale områder. Der arbejdes med udtaleøvelser, gentagelse efter forlæg, fx rim og remser og sange. Eleverne forbedrer deres udtale, fx gennem dokumentation på video og bånd og lærerens opfølgende kommentarer.

Beskrivelser

Tekstarbejdet bruges som udgangspunkt for sproglige aktiviteter. Gennem meningsfuld brug af sproget øges opmærksomheden på formen.

Den sproglige opmærksomhed øges ved elevens afprøvning og hypotesedannelse samt feedback fra læreren.

Centrale grammatiske områder præsenteres i varierede, meningsfulde sammenhænge. Isolerede grammatiske øvelser prioriteres lavt, men kan være med til at skabe overblik, når de kædes sammen med den funktionelle brug af sproget.

Korrekt stavning af hyppigt forekomne ord øves bl.a. gennem små diktater.

Det systematiske arbejde med at samle ord fortsætter. Dette kan fx foregå ved at eleverne samler de ord, de har brug for at kunne stave, i ordlister eller hjemmelavede ordbøger.

Sprogtilegnelse

Eleverne opmuntres til at anvende engelsk uden for skolen. I undervisningen inddrages internet, fx i samarbejdet med andre skoler og internationale kontakter.

Undervisningen er præget af tillid og accept, så eleverne tør eksperimentere med deres eget sprog.

Elevernes kendskab til forskellige kommunikationsstrategier, fx omskrivning og at bruge andre ord, skal hjælpe dem til at udvikle deres sprog og give dem lyst til at anvende det.

Der arbejdes med udvikling af elevernes læse- og lyttefærdighed og med fortroligheden i at anvende indlærte strategier.

Arbejdet med forskellige teksttyper er med til at udvikle elevernes læsestrategier og deres evne til selvstændig tekstproduktion. Eleverne kan udtrykke de forventninger, de har til teksten ud fra foreløbige iagttagelser af bl.a. opsætning, overskrifter, billeder, skemaer og transparente ord. Til teksterne bør der knytte sig opgaver, hvor eleverne lærer at bruge relevante læsestrategier.

Computeren udnyttes såvel til tekstbehandling, informationssøgning, postkasse, stavekontrol og layout. Det er vigtigt at støtte eleverne i at få etableret kontakter, hvor de kan skrive e-mails på engelsk.

Der undervises jævnligt i hensigtsmæssig og kritisk opslag af ord i ordbog, så eleverne gradvis vænnes til at benytte ordbogen selvstændigt.

Eleverne arbejder med skriveprocessen fra idéfase til færdig tekst. I forbindelse med det skriftlige arbejde kan anvendelse af tekstbehandling virke motiverende for elevernes skrivelyst.

Beskrivelser

Bevidstheden om sammenhængen mellem sprog og handling udbygges bl.a. gennem praktisk-musiske fremlæggelser.

Kultur- og samfundsforhold

Elevernes nysgerrighed over for kultur- og samfundsforhold i engelsktalende lande styrkes bl.a. ved, at eleverne præsenteres for mange og nuancerede måder at leve på.

Elevernes viden om ungdomskultur og kendskab til eksempler på kultur- og samfundsforhold udbygges gennem arbejde med medier og skønlitteratur.

Arbejdet med at finde forskelle og ligheder mellem fremmed og egen kultur er centralt og inddrages med udgangspunkt i varierede, aldersrelevante tekster. Arbejdet med engelske skoleforhold giver således eleverne anledning til at tænke over og vurdere egne skoleforhold. Arbejdet med musikteksker, blade, film og internettet giver anledning til diskussioner om personlige holdninger, egne og fremmede værdier og forskelle og ligheder.

Det prioriteres højt, at klassen får lejlighed til at anvende engelsk som internationalt kommunikationsmiddel, fx gennem deltagelse i internationale samarbejdsprojekter, hvor de sender mails og udveksler projekter.

Udviklingen i undervisningen på 8. og 9. klassetrin

Kommunikative færdigheder

Undervisningen foregår på engelsk, og der stilles forventninger til, at eleverne benytter engelsk i klasse- og samarbejdssituationer.

Eleverne skal anvende sproget i meningsfulde sammenhænge. Det er motiverende for eleverne at opleve, at andre anvender det, de har produceret.

Arbejdet med lytning omfatter både kendte og ukendte emner. Formålsbestemte aktiviteter, fx at lytte efter indhold, substantiver, bestemte tematiske ord evt. efterfulgt af træningsopgaver, giver eleverne passende sproglige udfordringer og styrker deres lyst til at bruge engelsk.

Læseoplevelsen styrkes kontinuerligt gennem en vekselvirkning mellem gennemgang af fælleslæste tekster og elevernes selvstændige læsning, der kan suppleres med lyd støtte.

Undervisningen bygger på en videreudvikling af elevernes evne og lyst til at indgå i forskellige samtalestrukturer, såsom diskussioner, redegørelser og præsentationer.

Beskrivelser

Der arbejdes med informationssøgning og -formidling til forskellige grupper af modtagere og med inddragelse af forskellige præsentationsformer, herunder praktisk musiske.

Eleverne arbejder med forskellige elektroniske medier, herunder billed- og lydoptagelser, med henblik på at skabe tekster og produkter, som andre kan bruge.

Elevernes erfaringer og skrivelyst videreudvikles i form af mere sammenhængende skriftlige udtryk. Der arbejdes med varierede skriveopgaver i forskellige genrer og af forskelligt omfang.

Eleverne tilrettelægger i stigende grad selv skriveprocessen fra idéfase til færdig tekst. Eleverne øver sig i at afpasse stil og indhold efter modtageren.

Kreative skriveaktiviteter som digte, breve, artikler, beretninger og lign. inddrages for at give eleverne forskelligartede skriveerfaringer. Computeren inddrages som elevernes skriveredskab.

Elevernes lyst og motivation styrkes gennem mødet med ægte kommunikationspartnere, fx i form af e-mails og breve.

Sprog og sprogbrug

Tekstarbejdet bruges som udgangspunkt for de sproglige aktiviteter.

Kendskab til almindelige omgangsformer udvides gennem arbejdet med medier, simuleringer og kontakt med engelsktalende personer.

Der lægges vægt på elevernes tilegnelse af et stadigt mere præcist og varieret ordforråd. Eleverne øver sig fortsat på at anvende hensigtsmæssige omskrivninger og synonymmer, når ordforrådet ikke slår til.

Der er stadig fokus på udtale og intonation. Målet er en sprogtone, der er så tæt på britisk og amerikansk som muligt.

Der arbejdes med centrale grammatiske områder både på sætnings- og teksthiveau i varierede, meningsfulde sammenhænge. Teksternes opbygning gøres til genstand for analyse, og opmærksomheden rettes bl.a. mod tekstforbinderes funktion.

Eleverne kan udnytte deres kendskab til forskellige teksttyper ved at omdanne en teksttype til en anden, fx en novelle til et nyhedsindslag.

Isolerede grammatiske øvelser prioriteres lavt, men kan være med til at skabe overblik, når de kædes sammen med den funktionelle brug af sproget. Til denne træning kan også anvendes computerbaserede programmer, der kan give eleverne hurtig og præcis feedback.

Beskrivelser

Opmærksomheden over for retstavningens og tegnsætningens betydning for en teksts forståelighed skærpes gennem skriftlige aktiviteter og den respons, der gives.

Elevernes opmærksomhed skærpes over for ord og vendinger, der ofte giver anledning til misforståelser. Eksempler på dette kunne være ord, der betyder én ting på dansk og en anden ting på engelsk, fx gymnasium, eller homofoner, their/there, og kulturbundne udtryk, fx “tak for mad”.

Sprogtilegnelse

Undervisningen tilrettelægges, så eleverne fastholder motivationen for fortsat at udvikle deres sprog. Elevernes forståelse af, hvordan de bedst tilegner sig engelsk styrkes bl.a. gennem opgaver og oplevelser uden for skolen.

Det prioriteres højt, at kommunikationsstrategierne, fx synonymer, fortsat udvikles, så eleverne kan understøtte utilstrækkelig mundtlig kommunikation.

Der arbejdes med udvikling af elevernes lyttefærdighed med anvendelse af forskellige strategier. Opgaver til lytning hjælper eleverne til at vælge lyttemåde i forhold til situationen. Der arbejdes både med global forståelse og forståelse af detaljer.

I arbejdet med bånd- og billedmedier og i mødet med engelsktalende øver eleverne sig i at abstrahere fra en udtale, der adskiller sig fra den vante.

Strategierne anvendes systematisk i arbejdet med stadig vanskeligere skøn- og sagprosa-tekster samt autentiske tekster, tv- og video.

Læse- og lyttestrategier udnyttes til at forstå mange typer af talt og skrevet engelsk. Vigtigst er det fortsat at bevare elevernes mod på at gætte kvalificeret.

Eleverne opmuntres til at bruge computeren til bl.a. e-mails til elever og kontakter i andre lande og til internetsøgning. Grammatiske oversigter og ordbøger inddrages løbende i arbejdet med at udvikle den sproglige præcision.

Eleverne arbejder med skriveprocessen fra idéfase til færdig tekst. I forbindelse med det skriftlige arbejde anvendes tekstbehandling, herunder stavekontrol.

Elevernes evne til at arbejde selvstændigt såvel i grupper som alene er i fokus.

Praktisk musiske udtryk anvendes i fremlæggelser for at understøtte det sproglige udtryk.

Kultur- og samfundsforhold

Undervisningen tager især udgangspunkt i emner og tekster, der er relevante for eleverne, og som samtidig giver en nuanceret opfattelse af kultur- og samfundsforhold i de engelsktalende lande, der arbejdes med.

Beskrivelser

Elevernes interesse styrkes bl.a. ved, at de præsenteres for generelle personlige og samfundsmæssige problemstillinger gennem arbejdet med litteratur og medier.

Gennem arbejdet med gode litterære tekster får eleverne både viden om og holdninger til forhold i engelsktalende lande. De udvikler derved gradvist deres evne til at perspektivere til egen kultur.

Eleverne øver sig i at anvende informationer fra internettet og engelsksprogede kilder, fx i forbindelse med fremlæggelser.

Forventningerne til, at eleverne er i stand til at se og belyse en sag fra flere sider, øges gradvist.

Det prioriteres højt, at eleverne får lejlighed til at kommunikere med elever i andre lande, fx via samarbejdsprojekter, udvekslinger, møder med udlændinge og på rejse.

Beskrivelser og trinmål – synoptisk opstillet

Beskrivelse af udviklingen i undervisningen på 3. og 4. klassetrin

Kommunikative færdigheder

Undervisningen tager udgangspunkt i elevernes sproglige forudsætninger bl.a. fra danskundervisningen.

At lytte og forstå er fundamentet i begynderundervisningen.

Undervisningen foregår på engelsk, ved at læreren taler engelsk, og eleverne forsøger at bruge sproget.

Der udvikles gradvist et klasseværrelsessprog med faste vendinger for at hilse, bede om noget osv.

Elevernes selvtillid i forhold til at tale engelsk styrkes bl.a. gennem hyppige gentagelser af ord og vendinger, rim, remser, sange og rutiner. Læreren eget engelsk har en central funktion som sprogmodel for eleverne.

Læreren bruger mimik og gestik til at understrege det sproglige udtryk. Undervisningen bygger i høj grad på, at sprog og handling kædes sammen.

Eleverne skal i begyndelsen af forløbet opleve sproget ved at lytte og deltage i fælles sange, lege og rollespil. Billeder og levende billeder anvendes til at støtte forståelsen.

Bånd og video skal især omhandle nære og genkendelige emner, således at elevernes forforståelse kan støtte afkodningen af sproget. Der arbejdes med varierede lytteaktiviteter, for at eleverne kan lære sprogets intonation og udtale at kende.

Det prioriteres, at eleverne er aktive sprogbrugere, og undervisningen skal lægge op til situationer, hvor eleverne stiller og besvarer enkle spørgsmål.

Det er vigtigt, at eleverne oplever, at det er naturligt og nødvendigt at lave fejl, når man skal lære at udtrykke sig på engelsk.

Selv om eleverne mangler ord og viden om sprogets systematik, skal de til stadighed opfordres til at udtrykke sig på engelsk.

Der arbejdes kontinuerligt med udvikling af elevernes læsefærdighed. I arbejdet indgår læsning af enkeltord og læsning af enkle tekster bl.a. med lyd- og billedstøtte.

Læseopgaver, før, under og efter læsningen hjælper eleverne med at forstå teksterne.

Elevernes lyst og motivation styrkes gennem arbejdet med varieret autentisk materiale. Sange, reklamer, blade, video, bånd, indtalte cd'er og illustrationer støtter læseprocessen og forståelsen.

Skriftsproget tages i anvendelse fra begyndelsen af forløbet, i første omgang for at støtte sprogtilegnelsen, fx af ord og vendinger, men efterhånden også for at give eleverne muligheder for at udtrykke sig på sproget.

Elevernes oplevelse af, at skrift både har en praktisk funktion og er en kilde til gode oplevelser, opmuntres gennem mødet med billedtekster, korte meddelelser, digte, SMS, og e-mail. I begyndelsen fokuseres på ord og enkle sætninger, efterhånden arbejdes der med tekster med sætningsforbindere.

Trinmål efter 4. klassetrin

Kommunikative færdigheder

- forstå sætninger og udtryk anvendt i forbindelse med nære og genkendelige emner som familie og dagligdag, skole, dyr, fritid, ferier og højtider
- følge med i udvalgte lyd- og billedmedier på engelsk om genkendelige emner og danne sig en mening om, hvad det drejer sig om
- svare på enkle spørgsmål om sig selv, familie, fritid og skole
- deltage i sproglege og små rollespil
- læse korte, sprogligt helt enkle tekster om dagligdags emner
- udnytte bånd- og billedstøtte i forbindelse med læsning
- finde informationer i let tilgængelige sagtekster
- skrive enkle ord, udtryk og sætninger inden for nære og genkendelige emner som familie og interesser.

Beskrivelser og trinmål – synoptisk opstillet

Beskrivelse af udviklingen i undervisningen på 3. og 4. klassetrin

Sprog og sprogbrug

Eleverne arbejder med at tilegne sig et ordforråd gennem lytning, handling, leg, læsning, selvproducerede ordbøger og tekster.

Undervisningen byder på mange muligheder for at få sproglige erfaringer. Gennem imitation og gentagelser med for eksempel *nursery rhymes*, *tongue-twisters* og *karaoke* udvikles elevernes udtale og intonation samtidig med at ordforrådet udvides.

Bevidsthed om grammatiske fænomener som ental, flertal og tidsdannelse udvikles bl.a. gennem sprogiagttagelse, enkle mundtlige og skriftlige aktiviteter samt leg.

For at støtte elevernes kendskab til almindelige ords retstavning arbejdes der fra begyndelsen med ordgenkendelse og afskrift. Ord kan med fordel samles i bundter og trænes gennem skriftlige aktiviteter, fx krydsord, og eleverne kan samle på ord, fx i hjemmelavede billedordbøger.

Trinmål efter 4. klassetrin

Sprog og sprogbrug

- have et grundlæggende ordforråd til at kunne forstå og tale med om nære og genkendelige emner
- udtale de engelske ord, der arbejdes med
- kende til ental og flertal
- fornemme ud fra tekst og sammenhæng, om noget foregår nu, før eller i fremtiden
- stave enkle ord og udtryk.

Beskrivelser og trinmål – synoptisk opstillet

Beskrivelse af udviklingen i undervisningen på 3. og 4. klassetrin	Trinmål efter 4. klassetrin
<p>Sprogtilegnelse</p> <p>Undervisningen foregår i en tryk atmosfære, så eleverne har lyst til at anvende det, de lærer. Det betragtes som naturligt, at eleverne laver fejl, og det er vigtigt, at eleverne får anerkendelse for deres fremskridt.</p> <p>Elevernes selvtillid som sprogbrugere prioriteres i dette forløb højere end kommunikationsfærdighed og sproglig præcision.</p> <p>Det er vigtigt, at elevernes lyst til at anvende sproget øges gennem mødet med engelsk i dagligdagen i form af musik, computerspil, film og kontakt med engelsktalende, fx i lokalområdet eller på internettet.</p> <p>Kommunikationsstrategier trænes gennem aktiviteter, fx på video, hvor eleverne anvender mimik og kropssprog, som midler til at gøre sig forståelige, når den sproglige formåen ikke er tilstrækkelig.</p> <p>Eleverne opmuntres til at anvende og udvikle gættestrategier og viden om, at man ikke behøver at forstå hvert ord for at forstå helheden i en lytte- eller læsetekst.</p> <p>Computeren anvendes bl.a. til spil, læsning og små meddelelser.</p> <p>Selvstændige arbejdsformer, fx pararbejde, trænes i forbindelse med kommunikationslege og spil.</p>	<p>Sprogtilegnelse</p> <ul style="list-style-type: none"> • turde udtrykke sig på engelsk, selv om den sproglige formåen ikke slår til • udnytte nogle af de muligheder, der er for at opsøge engelsk uden for skolen • anvende enkle kommunikationsstrategier, først og fremmest bede om hjælp til at udtrykke sig og anvende kropssprog og mimik • have mod på at gætte i forbindelse med forståelse af lytte- og læsetekster • indgå i pararbejde og sammen med partneren selvstændigt udføre en opgave eller en kommunikationsleg.

Beskrivelser og trinmål

– synoptisk opstillet

Beskrivelse af udviklingen i undervisningen på 3. og 4. klassetrin	Trinmål efter 4. klassetrin
<p>Kultur- og samfundsforhold</p> <p>Undervisningens indhold sammensættes, så det giver et varieret billede af kultur- og samfundsforhold i engelsktalende lande.</p> <p>Undervisningen bygger på konkrete, dagligdags emneområder.</p> <p>Arbejdet med at finde forskelle og ligheder mellem fremmed og egen kultur er centralt og inddrages med udgangspunkt i varierede, aldersrelevante tekster.</p> <p>Eleverne præsenteres for et varieret udbud af engelsksproget børnekultur. Eleverne øver sange, rim og remser, danse, lege, spil og lytter og læser fortællinger fra den engelsktalende verden. Herved får de øje på det fremmede og lægger mærke til ligheder landene imellem.</p>	<p>Kultur- og samfundsforhold</p> <ul style="list-style-type: none"> • kende til kultur og levevilkår i Storbritannien og USA inden for emner som familie, skole, dyr, interesser, fritid, ferie og højtider • give enkle eksempler på forskelle mellem engelsksproget kultur og egen kultur • kende til eksempler på engelsksproget børnekultur, fortrinsvis sange, rim og remser, lege, danse, spil og fortællinger.

Beskrivelser og trinmål – synoptisk opstillet

Beskrivelse af udviklingen i undervisningen på 5., 6. og 7. klassetrin

Kommunikative færdigheder

Sproget som anvendeligt kommunikationsmiddel er i centrum, og der vælges aktiviteter, der udvikler elevernes selvstændige anvendelse af fremmedsproget.

Den sproglige selvtillid styrkes såvel mundtligt som skriftligt ved, at der arbejdes med varierede arbejdsformer og materialer.

Undervisningen foregår på engelsk med stigende forventninger til, at eleverne også benytter sig af engelsk i klasse- og samarbejdssituationer.

Eleverne skal fortsat acceptere, at de ikke skal forstå hvert ord for at lytte eller læse videre. Dette er en forudsætning for, at arbejdet med lytning og læsning ikke stagnerer, efterhånden som sværhedsgraden vokser.

Valg af lyd- og billedmedier omfatter fortsat nære og genkendelige emner, men med en højere sproglig sværhedsgrad, der udfordrer elevernes forståelse og deres evne til at gætte kvalificeret.

Der arbejdes fx med at uddrage informationer fra internetsider, som på forhånd er udvalgt ud fra en vurdering af sværhedsgraden.

Undervisningen indeholder varierede muligheder for at mange taler med mange. Der udvikles gradvist forskellige samtalestrukturer i klassen fra par- og gruppearbejde til rollespil og klassesamtaler.

Det prioriteres højt, at eleverne øver sig i at referere og i at give udtryk for fantasi og oplevelser omkring aldersrelevante emner og aktiviteter, fx i form af fremlæggelser ved hjælp af plancher, lyd- og billedproduktioner og rollespil.

Det er vigtigt, at eleverne læser ofte, gerne som selvstændig læsning med støtte i læseopgaver. Der arbejdes med at uddrage informationer af sagtekster. De skønlitterære tekster skal give mulighed for identifikation.

I det fælles arbejde kan der tages udgangspunkt i de skønlitterære teksters temaer, og disse kan bearbejdes kreativt og anvendes i nye sammenhænge.

Forskellige medier inddrages i såvel receptive som produktive forløb.

Elevernes skrivelyst videreudvikles primært gennem kreative skriveaktiviteter som digte, breve, historier og skuespil. Der arbejdes med skrivning både i hånden og på computer.

Skriveforløbene udvikler sig fra det fælles og hen imod det mere individuelle.

Trinmål efter 7. klassetrin

Kommunikative færdigheder

- forstå tilstrækkeligt for at kunne udføre almindelige handlinger i dagligdags situationer
- forstå hovedindholdet af lyd- og billedmedier om centrale emner
- stille spørgsmål og udveksle informationer og ideer inden for kendte og centrale emner og situationer
- fremføre et rollespil for tilskuere
- præsentere et forberedt emne i form af planche, lyd- og billedmedieproduktion eller rollespil
- referere i et enkelt sprog inden for kendte emner
- læse enkle personlige breve, meddelelser og instruktioner fra dagligdagen
- læse enkle skønlitterære tekster og sagprosattekster, bl.a. med støtte i lyd- og billedmedier
- uddrage informationer fra forskellige medier i tilrettelagte forløb
- udtrykke fantasi og oplevelser i et enkelt sprog i form af breve, historier, digte, beskrivelser og meddelelser.

Beskrivelser og trinmål

– synoptisk opstillet

Beskrivelse af udviklingen i undervisningen på 5., 6. og 7. klassetrin

Sprog og sprogbrug

Eleverne skal hele tiden opmuntres til at forbedre deres sprog, så det ikke stivner i de samme typer af fejl.

Almindelige omgangsformer trænes gennem iagttagelse først og fremmest i arbejdet med lyd- og billedmedier og rollespil.

Ordforrådet lagres bedst i en sammenhæng, fordi ordene huskes og kaldes frem i billeder. Arbejdet systematiseres derfor ved at sætte fokus på over- underbegreber, nært beslægtede ord, ligheder og forskelle.

Der arbejdes med kommunikationsstrategier, både når ordforrådet ikke slår til og som øvelser i form af sproglege.

Udtale, rytme- og intonationstræning er centrale områder. Der arbejdes med udtaleøvelser, gentagelse efter forlæg, fx rim og remser og sange. Eleverne forbedrer deres udtale, fx gennem dokumentation på video og bånd og lærerens opfølgende kommentarer.

Tekstarbejdet bruges som udgangspunkt for sproglige aktiviteter. Gennem meningsfuld brug af sproget øges opmærksomheden på formen.

Den sproglige opmærksomhed øges ved elevens afprøvning og hypotesedannelse samt feedback fra læreren.

Centrale grammatiske områder præsenteres i varierede, meningsfulde sammenhænge. Isolerede grammatiske øvelser prioriteres lavt, men kan være med til at skabe overblik, når de kædes sammen med den funktionelle brug af sproget.

Korrekt stavning af hyppigt forekomne ord øves bl.a. gennem små diktater.

Det systematiske arbejde med at samle ord fortsætter. Dette kan fx foregå ved at eleverne samler de ord, de har brug for at kunne stave, i ordlister eller hjemmelavede ordbøger.

Trinmål efter 7. klassetrin

Sprog og sprogbrug

- anvende almindelige omgangsformer på engelsk
- anvende et centralt ordforråd inden for nære og genkendelige emner
- anvende omskrivninger, når ordforrådet ikke er tilstrækkeligt
- udtale sproget, så det er umiddelbart forståeligt
- anvende en viden om centrale grammatiske områder, især ordklasser, ental og flertal og tidsangivelse ved hjælp af verbernes grammatiske form
- stave hyppigt forekommende ord.

Beskrivelser og trinmål

– synoptisk opstillet

Beskrivelse af udviklingen i undervisningen på 5., 6. og 7. klassetrin	Trinmål efter 7. klassetrin
<p>Sprogtilegnelse</p> <p>Eleverne opmuntres til at anvende engelsk uden for skolen. I undervisningen inddrages internet, fx i samarbejdet med andre skoler og internationale kontakter.</p> <p>Undervisningen er præget af tillid og accept, så eleverne tør eksperimentere med deres eget sprog.</p> <p>Elevernes kendskab til forskellige kommunikationsstrategier, fx omskrivning og at bruge andre ord, skal hjælpe dem til at udvikle deres sprog og give dem lyst til at anvende det.</p> <p>Der arbejdes med udvikling af elevernes læse- og lyttefærdighed og med fortroligheden i at anvende indlærte strategier.</p> <p>Arbejdet med forskellige teksttyper er med til at udvikle elevernes læsestrategier og deres evne til selvstændig tekstproduktion. Eleverne kan udtrykke de forventninger, de har til teksten ud fra foreløbige iagttagelser af bl.a. opsætning, overskrifter, billeder, skemaer og transparente ord. Til teksterne bør der knytte sig opgaver, hvor eleverne lærer at bruge relevante læsestrategier.</p> <p>Computeren udnyttes såvel til tekstbehandling, informationssøgning, postkasse, stavekontrol og layout. Det er vigtigt at støtte eleverne i at få etableret kontakter, hvor de kan skrive e-mails på engelsk.</p> <p>Der undervises jævnligt i hensigtsmæssig og kritisk opslag af ord i ordbog, så eleverne gradvis vænnes til at benytte ordbogen selvstændigt.</p> <p>Eleverne arbejder med skriveprocessen fra idéfase til færdig tekst. I forbindelse med det skriftlige arbejde kan anvendelse af tekstbehandling virke motiverende for elevernes skrivelyst.</p> <p>Bevidstheden om sammenhængen mellem sprog og handling udbygges bl.a. gennem praktisk-musiske fremlæggelser.</p>	<p>Sprogtilegnelse</p> <ul style="list-style-type: none"> • udnytte nogle af de muligheder, der er for at bruge engelsk uden for skolen • anvende enkle kommunikationsstrategier, herunder kropssprog og mimik samt omskrive eller bede om hjælp til at udtrykke sig • gætte kvalificeret i forbindelse med lytning og læsning • anvende en grundlæggende viden om læsestrategier, især skimming, skanning og læsning efter hovedindhold • anvende computeren til kommunikation • foretage "ord til ord" opslag i en ordbog • udnytte en grundlæggende viden om skriveprocessens faser • anvende et praktisk-musisk udtryk i forbindelse med en fremlæggelse.

Beskrivelser og trinmål

– synoptisk opstillet

Beskrivelse af udviklingen i undervisningen på 5., 6. og 7. klassetrin

Kultur- og samfundsforhold

Elevernes nysgerrighed over for kultur- og samfundsforhold i engelsktalende lande styrkes bl.a. ved, at eleverne præsenteres for mange og nuancerede måder at leve på.

Elevernes viden om ungdomskultur og kendskab til eksempler på kultur- og samfundsforhold udbygges gennem arbejde med medier og skønlitteratur.

Arbejdet med at finde forskelle og ligheder mellem fremmed og egen kultur er centralt og inddrages med udgangspunkt i varierede, aldersrelevante tekster. Arbejdet med engelske skoleforhold giver således eleverne anledning til at tænke over og vurdere egne skoleforhold. Arbejdet med musiktekster, blade, film og internettet giver anledning til diskussioner om personlige holdninger, egne og fremmede værdier og forskelle og ligheder.

Det prioriteres højt, at klassen får lejlighed til at anvende engelsk som internationalt kommunikationsmiddel, fx gennem deltagelse i internationale samarbejdsprojekter, hvor de sender mails og udveksler projekter.

Trinmål efter 7. klassetrin

Kultur- og samfundsforhold

- tale med om ungdomskulturer i engelsktalende lande, først og fremmest på baggrund af arbejdet med musiktekster, blade, film, tv og internettet
- kende til eksempler på kulturforhold og levevilkår i engelsktalende lande, især fra arbejdet med skønlitterære tekster
- drage sammenligninger mellem bl.a. højtider, geografiske og historiske forhold i egen og fremmed kultur
- anvende engelsk som internationalt kommunikationsmiddel, først og fremmest i forbindelse med e-mail og samarbejdsprojekter.

Beskrivelser og trinmål – synoptisk opstillet

Beskrivelse af udviklingen i undervisningen på 8. og 9. klassetrin

Kommunikative færdigheder

Undervisningen foregår på engelsk, og der stilles forventninger til, at eleverne benytter engelsk i klasse- og samarbejdssituationer.

Eleverne skal anvende sproget i meningsfulde sammenhænge. Det er motiverende for eleverne at opleve, at andre anvender det, de har produceret.

Arbejdet med lytning omfatter både kendte og ukendte emner. Formålsbestemte aktiviteter, fx at lytte efter indhold, substantiver, bestemte tematiske ord evt. efterfulgt af træningsopgaver, giver eleverne passende sproglige udfordringer og styrker deres lyst til at bruge engelsk.

Læseoplevelsen styrkes kontinuerligt gennem en vekselvirkning mellem gennemgang af fælleslæste tekster og elevernes selvstændige læsning, der kan suppleres med lyd-støtte.

Undervisningen bygger på en videreudvikling af elevernes evne og lyst til at indgå i forskellige samtalestrukturer, såsom diskussioner, redegørelser og præsentationer.

Der arbejdes med informationssøgning og -formidling til forskellige grupper af modtagere og med inddragelse af forskellige præsentationsformer, herunder praktisk musiske.

Eleverne arbejder med forskellige elektroniske medier, herunder billed- og lydoptagelser, med henblik på at skabe tekster og produkter, som andre kan bruge.

Elevernes erfaringer og skrive lyst videreudvikles i form af mere sammenhængende skriftlige udtryk. Der arbejdes med varierede skriveopgaver i forskellige genrer og af forskelligt omfang.

Eleverne tilrettelægger i stigende grad selv skriveprocessen fra idéfase til færdig tekst. Eleverne øver sig i at afpasse stil og indhold efter modtageren.

Kreative skriveaktiviteter som digte, breve, artikler, beretninger og lign. inddrages for at give eleverne forskelligartede skriveerfaringer. Computeren inddrages som elevernes skriveredskab.

Elevernes lyst og motivation styrkes gennem mødet med ægte kommunikationspartnere, fx i form af e-mails og breve.

Trinmål efter 9. klassetrin

Kommunikative færdigheder

- forstå talt engelsk om kendte og ukendte emner fra dagligdagen
- forstå hovedindholdet af lyd- og billedmedier, hvor forskellige sociale og regionale sproglige varianter forekommer, når emnerne er genkendelige
- følge med i og deltage i en samtale mellem flere indfødte sprogbrugere
- deltage uforberedt i samtaler om kendte emner
- fremlægge et forberedt stofområde selvstændigt
- præsentere et emne, alene eller sammen med andre, ved hjælp af praktisk-musiske udtryksformer
- redegøre for erfaringer, følelser, holdninger og viden i forbindelse med samtaler og debatter om almindeligt kendte emner
- læse, forstå og referere hovedindholdet af skrevne tekster i dagligdags sprog inden for mange forskellige genrer og inden for genkendelige emner og problemstillinger
- udtrække og anvende informationer fra forskellige medier og informationskilder inden for genkendelige emner og problemstillinger
- udtrykke oplevelser, følelser og viden i en sammenhængende, skriftlig form
- afpasse en skreven tekst i forhold til modtageren, når der er tale om teksttyper fra dagligdagen.

Beskrivelser og trinmål

– synoptisk opstillet

Beskrivelse af udviklingen i undervisningen på 8. og 9. klassetrin

Sprog og sprogbrug

Tekstarbejdet bruges som udgangspunkt for de sproglige aktiviteter.

Kendskab til almindelige omgangsformer udvides gennem arbejdet med medier, simuleringer og kontakt med engelsktalende personer.

Der lægges vægt på elevernes tilegnelse af et stadigt mere præcist og varieret ordforråd. Eleverne øver sig fortsat på at anvende hensigtsmæssige omskrivninger og synonymmer, når ordforrådet ikke slår til.

Der er stadig fokus på udtale og intonation. Målet er en sprogtone, der er så tæt på britisk og amerikansk som muligt.

Der arbejdes med centrale grammatiske områder både på sætnings- og tekstniveau i varierede, meningsfulde sammenhænge. Teksternes opbygning gøres til genstand for analyse, og opmærksomheden rettes bl.a. mod tekstforbinderes funktion.

Eleverne kan udnytte deres kendskab til forskellige teksttyper ved at omdanne en teksttype til en anden, fx en novelle til et nyhedsindslag.

Isolerede grammatiske øvelser prioriteres lavt, men kan være med til at skabe overblik, når de kædes sammen med den funktionelle brug af sproget. Til denne træning kan også anvendes computerbaserede programmer, der kan give eleverne hurtig og præcis feedback.

Opmærksomheden over for retstavningens og tegnsætningens betydning for en teksts forståelighed skærpes gennem skriftlige aktiviteter og den respons, der gives.

Elevernes opmærksomhed skærpes over for ord og vendinger, der ofte giver anledning til misforståelser. Eksempler på dette kunne være ord, der betyder én ting på dansk og en anden ting på engelsk, fx *gymnasium*, eller homofoner, *their/there*, og kulturbundne udtryk, fx "tak for mad".

Trinmål efter 9. klassetrin

Sprog og sprogbrug

- udtrykke sig hensigtsmæssigt inden for almindeligt forekommende sociale omgangsformer
- udtrykke sig uformelt mundtligt og skriftligt
- afpasse stilen efter modtager, situation og teksttype
- anvende en basisviden om gængse teksters opbygning
- anvende et tilstrækkeligt og forholdsvis præcist ordforråd inden for gængse emneområder og problemstillinger
- anvende synonymmer eller omskrivninger, når ordforrådet ikke er tilstrækkeligt
- anvende en grundlæggende viden om faste vendinger og kulturbundne udtryk inden for områder, der kan føre til misforståelser
- have en udtale, der ligner britisk og amerikansk sprogtone
- anvende viden om centrale grammatiske områder, især ordklasser, ordstilling, verbernes former og funktioner, når fokus er på den sproglige form
- anvende retstavning og tegnsætning så præcist, at meningen bliver tilstrækkelig tydelig.

Beskrivelser og trinmål – synoptisk opstillet

Beskrivelse af udviklingen i undervisningen på 8. og 9. klassetrin

Sprogtilegnelse

Undervisningen tilrettelægges, så eleverne fastholder motivationen for fortsat at udvikle deres sprog. Elevernes forståelse af, hvordan de bedst tilegner sig engelsk styrkes bl.a. gennem opgaver og oplevelser uden for skolen.

Det prioriteres højt, at kommunikationsstrategierne, fx synonymer, fortsat udvikles, så eleverne kan understøtte utilstrækkelig mundtlig kommunikation.

Der arbejdes med udvikling af elevernes lyttefærdighed med anvendelse af forskellige strategier. Opgaver til lytning hjælper eleverne til at vælge lyttemåde i forhold til situationen. Der arbejdes både med global forståelse og forståelse af detaljer.

I arbejdet med bånd- og billedmedier og i mødet med engelsktalende øver eleverne sig i at abstrahere fra en udtale, der adskiller sig fra den vante.

Strategierne anvendes systematisk i arbejdet med stadig vanskeligere skøn- og sagprosattekster samt autentiske tekster, tv- og video.

Læse- og lyttestrategier udnyttes til at forstå mange typer af talt og skrevet engelsk. Vigtigst er det fortsat at bevare elevernes mod på at gætte kvalificeret.

Eleverne opmuntres til at bruge computeren til bl.a. e-mails til elever og kontakter i andre lande og til internetsøgning. Grammatiske oversigter og ordbøger inddrages løbende i arbejdet med at udvikle den sproglige præcision.

Eleverne arbejder med skriveprocessen fra idéfase til færdig tekst. I forbindelse med det skriftlige arbejde anvendes tekstbehandling, herunder stavekontrol.

Elevernes evne til at arbejde selvstændigt såvel i grupper som alene er i fokus.

Praktisk musiske udtryk anvendes i fremlæggelser for at understøtte det sproglige udtryk.

Trinmål efter 9. klassetrin

Sprogtilegnelse

- udnytte de muligheder, der er for at opsøge og bruge engelsk uden for skolen
- være bevidste om, hvordan de bedst tilegner sig engelsk
- anvende kommunikationsstrategier, først og fremmest at omskrive og bruge overbegreber, synonymer og lade kropssprog og mimik understøtte utilstrækkelig mundtlig kommunikation
- vælge lyttestrategier i forhold til en situation, herunder lytte efter hovedindhold og lytte efter væsentlige detaljer
- abstrahere fra en udtale, der adskiller sig fra den vante
- vælge læsestrategier i forhold til teksttype og situation, herunder at læse for at få oplevelse og information eller for at tilegne sig stof
- anvende læsestrategier, skimming og skanning, når store tekstmængder skal overskues, eller der søges efter information
- udnytte computerens muligheder i forbindelse med informationssøgning og kommunikation
- anvende ordbøger, grammatiske oversigter
- bruge stavekontrol hensigtsmæssigt
- anvende og udnytte viden om skriveprocessens faser
- gennemføre en aktivitet individuelt og i par- og gruppearbejde
- understøtte et sprogligt udtryk med praktisk-musiske udtryksformer.

Beskrivelser og trinmål

– synoptisk opstillet

Beskrivelse af udviklingen i undervisningen på 8. og 9. klassetrin

Kultur- og samfundsforhold

Undervisningen tager især udgangspunkt i emner og tekster, der er relevante for eleverne, og som samtidig giver en nuanceret opfattelse af kultur- og samfundsforhold i de engelsktalende lande, der arbejdes med.

Elevernes interesse styrkes bl.a. ved, at de præsenteres for generelle personlige og samfundsmæssige problemstillinger gennem arbejdet med litteratur og medier.

Gennem arbejdet med gode litterære tekster får eleverne både viden om og holdninger til forhold i engelsktalende lande. De udvikler derved gradvist deres evne til at perspektivere til egen kultur.

Eleverne øver sig i at anvende informationer fra internettet og engelsksprogede kilder, fx i forbindelse med fremlæggelser.

Forventningerne til, at eleverne er i stand til at se og belyse en sag fra flere sider, øges gradvist.

Det prioriteres højt, at eleverne får lejlighed til at kommunikere med elever i andre lande, fx via samarbejdsprojekter, udvekslinger, møder med udlændinge og på rejse.

Trinmål efter 9. klassetrin

Kultur- og samfundsforhold

- give eksempler på basisviden om værdier og normer i engelsktalende lande med baggrund i arbejdet med skønlitteratur, sagprosa, musiktekster, blade, film, tv og internettet
- perspektivere tekster til egen kultur og til forhold i engelsktalende lande inden for emner som skole, livsstil, forbrug, fritids- og arbejdsliv og aktuelle problemstillinger
- benytte informationer fra engelsksprogede kilder
- belyse en sag fra flere sider i forbindelse med fremlæggelse af et emne eller i en debat
- anvende engelsk som internationalt kommunikationsmiddel i mødet med udlændinge, på rejse og ved brug af e-mail.

Læseplan

Læseplanen indeholder en angivelse af undervisningens progression over fire forløb. Engelskundervisningen skal dog betragtes som et samlet hele fra 3. klasse til 9./10. klasse uden mærkbare overgange mellem forløbene.

Undervisningen skal i et forløb omfatte samtlige fire centrale kundskabs- og færdighedsområder. Områderne er indbyrdes afhængige og bør derfor integreres i de enkelte undervisningsforløb.

Undervisningen bygger på, at eleverne bl.a. fra dansk allerede har en kunnen, viden og erfaring med hensyn til at lære, til sprog og sprogbrug, til begreber, til forståelse af deres omverden samt til brug af it.

Eleverne opbygger igennem hele forløbet deres selvtillid som sprogbrugere og deres forståelse af gode arbejds- og samarbejdsformers betydning for sprogtilegnelsen. Der skiftes således mellem forskellige organisationsformer (individuel, par, gruppe, klasse) afhængig af emnet/ indholdet og aktiviteterens art.

De sproglige aktiviteter tilrettelægges således, at eleverne møder en mangfoldighed af oplevelser og sanseindtryk. Praktisk musiske arbejds- og udtryksformer indgår i de sammenhænge, hvor de kan tilføre undervisningen en yderligere dimension.

1. forløb – 3.-4. klassetrin

Hovedvægten lægges på det mundtlige arbejde.

Emneområderne skal dels være konkrete, dagligdags og virkelighedsnære, og dels skal de appellere til elevernes fantasi.

Kommunikative færdigheder

Eleverne skal arbejde med at

- lytte, bl.a. gennem brug af video, bånd og lærerens fortælling
- øve en række faste vendinger med henblik på at opbygge et klasseværelsessprog
- bruge sproget i situationer, hvor sprog og handling knyttes sammen gennem imitation, kommunikationslege, rollespil, sange, rim og remser
- kommunikere med andre elever parvis og i grupper og herved udvikle spontan lytte- og talefærdighed
- læse korte og sprogligt enkle tekster, fx med støtte i billeder og lyd
- eksperimentere med skriftsproget, fx i form af billedtekster, ordlister, enkle breve, beskrivelser og meddelelser.

Læseplan

Sprog og sprogbrug

Elevernes nysgerrighed og sproglige opmærksomhed er udgangspunkt for sammenligninger mellem dansk og engelsk sprog og sprogbrug.

Undervisningen i 1. forløb omfatter især

- ordforråd
- udtale, rytme, intonation
- grammatik, som er nødvendig for elevernes udtryksfærdighed
- stavning.

Sprogtilegnelse

Centralt i det første forløb er, at eleverne udvikler deres bevidsthed om, hvordan de tilegner sig engelsk.

Eleverne skal arbejde med at

- benytte engelsk mest muligt
- udnytte mulighederne for at møde engelsk uden for skolen
- forsøge at gøre sig forståelige, selvom deres sproglige formåen ikke slår til
- gætte kvalificeret, fx i forbindelse med lytte- og læsetekster.

Kultur- og samfundsforhold

Valg af emner tager udgangspunkt i det nære og genkendelige, såsom familien og dens daglige rutiner, boliger, tøj, mad, indkøb, skoler, dyr, interesser, fritid, ferier og højtider. De fleste af emnerne giver umiddelbart mulighed for at drage sammenligninger til egne forhold.

Både tekst- og billedmaterialer, herunder video, bør afspejle den engelsktalende verdens kulturer.

Undervisningen i 1. forløb omfatter især

- kultur og levevilkår, først og fremmest i Storbritannien og USA
- elementer fra engelsksproget børnekultur, fx sange, rim og remser, lege, danse, spil og fortællinger.

Læseplan

2. forløb – 5.-7. klassetrin

Sproget som et anvendeligt kommunikationsmiddel er i centrum.

Indholdet bør omfatte en variation af aldersrelevante emner, tekster og aktiviteter.

Kommunikative færdigheder

Eleverne skal arbejde med at

- lytte, bl.a. til forskellige varianter af britisk og amerikansk engelsk evt. med støtte i form af tekst og billeder
- tale engelsk med andre i mange forskellige situationer, fx gennem dramatiseringer, rollespil, simulationer og andre par- og gruppeaktiviteter
- give en sammenhængende mundtlig fremstilling, fx i form af korte redegørelser og referater
- uddrage informationer fra forskellige typer af billedtekster, fx illustrationer, plakater, collager, tegneserier, video og andre elektroniske medier
- træne læsefærdighed ved brug af forskellige teksttyper inden for skønlitteratur og sagprosa, fx fortællinger, sangtekster, drama, annoncer, brochurer og opskrifter
- skrive, så de kan formulere sig mere sammenhængende og give udtryk for fantasi og oplevelser, fx i form af breve, beskrivelser og meddelelser.

Sprog og sprogbrug

Elevernes nysgerrighed er udgangspunkt for arbejdet med sproglig opmærksomhed.

Undervisningen i 2. forløb omfatter især

- udbygning af ordforråd inden for centrale områder
- ord og vendinger, der ofte giver anledning til misforståelser
- udtale, rytme, intonation, stavning og grammatik, som har stor betydning for, at kommunikationen lykkes
- forholdet mellem sprogets form og dets funktion fortrinsvis i integrerede sammenhænge.

Sprogtilegnelse

Eleverne styrker deres sprogtilegnelse ved at opsøge og udnytte de muligheder, der er for at bruge engelsk både i og uden for skolen.

Læseplan

Eleverne skal arbejde med at

- anvende strategier, der fremmer mundtlig kommunikation, fx omskrivning ved hjælp af andre ord
- gætte kvalificeret i forbindelse med lytning og læsning
- anvende læsestrategier, herunder skimming og skanning
- anvende computeren til kommunikation
- anvende ordbøger og andre hjælpemidler
- anvende skriveprocessen og dens faser, herunder førskrivning, nedskrivning, bearbejdning og anvendelse, fx ved hjælp af elektronisk tekstbehandling
- anvende praktisk musiske udtryk i forbindelse med fremlæggelser.

Kultur- og samfundsforhold

Valg af emner udvides fra det nære og genkendelige til også at omfatte, fx fritidsliv, natur samt geografiske og historiske forhold i engelsktalende lande.

De fleste af emnerne bør give mulighed for at drage sammenligninger til egne forhold.

Eleverne bør få mulighed for at kommunikere med andre, hvor brugen af engelsk er en reel nødvendighed, fx gennem skolekontakt, elektronisk post, pennevenner eller møde med udlændinge i og uden for skolen.

Undervisningen i 2. forløb omfatter især

- kultur og levevilkår i engelsktalende lande med hovedvægt på Storbritannien og USA
- forskellige teksttyper fra engelsksproget ungdomskultur, fx musik, blade, film og tv-serier
- kortere skønlitterære tekster, som kan give eleverne en mere nuanceret forståelse af menneskelige relationer og kulturforhold.

3. forløb – 8.-9. klassetrin

Sproget som et kommunikationsmiddel er i centrum med øgede forventninger til en forholdsvis præcis og nuanceret brug af og bevidsthed om sproget. Eleverne skal have mulighed for at møde et stort udbud af alderssvarende tekster, emner og aktiviteter. De arbejder efterhånden mere selvstændigt og med større grad af medansvar og medbestemmelse.

Læseplan

Kommunikative færdigheder

Eleverne skal arbejde med at

- lytte, fx til engelsk brugt som modersmål i forskellige regionale og sociale varianter og som internationalt kommunikationsmiddel
- referere, fremlægge, holde foredrag, deltage i samtaler, diskussioner og debatter efterhånden også om mere abstrakte emner
- læse og bearbejde forskellige typer af tekster, fx nyhedstekster, reklamer, noveller, digte og sangtekster
- uddrage og anvende informationer fra forskellige medier og informationskilder, fx internettet, tidsskrifter og opslagsværker
- skrive længere sammenhængende tekster, fx i form af redegørelser, fortællinger og debatindlæg, hvor indhold og stil søges afpasset efter læser og formål.

Sprog og sprogbrug

Eleverne udvikler deres sproglige bevidsthed for at kunne benytte sproget relevant i forhold til situationen, fx i overensstemmelse med gængse sociale omgangsformer i engelsktalende lande.

Arbejdet med et præcist og varieret ordforråd udvides i takt med de emner og situationer, som undervisningsindholdet kræver.

Arbejdet med grammatik integreres så vidt muligt i såvel tekstarbejde som i mundtlig og skriftlig fremstilling.

Undervisningen i 3. forløb omfatter især

- forskelle på tale- og skriftsprog
- skrevne teksters opbygning, sammenhæng og disponering
- synonymer, faste vendinger og omskrivninger
- de kulturbundne udtryk, der oftest giver anledning til misforståelser
- britisk og amerikansk udtale
- centrale grammatiske områder, fx ordklasser, ordstilling, verbernes former og funktioner, kongruens og pronominer
- retstavning
- tegnsætning.

Sprogtilegnelse

Eleverne styrker deres bevidsthed om, hvordan de tilegner sig engelsk. Dette sker bl.a. ved, at de udfordres til at opsøge og udnytte de muligheder, der er for at bruge engelsk i og uden for skolen.

Læseplan

Elevernes erfaringer fra arbejdet med andre fremmedsprog inddrages.

Der skiftes mellem individuelt, par- gruppe- og klassearbejde afhængigt af emnet og aktiviteten.

Eleverne skal arbejde med at

- anvende strategier, der fremmer mundtlig kommunikation, først og fremmest omskrivning og brug af overbegreber og synonymmer
- udnytte læse- og lyttestrategier i forbindelse med samtale, tekstarbejde og informationssøgning
- anvende skriveprocessen og dens faser, fx ved brug af elektronisk tekstbehandling
- udnytte computerens muligheder i forbindelse med informationssøgning og kommunikation
- benytte ordbøger, stavekontrol, grammatiske oversigter og andre hjælpemidler
- redegøre, dramatisere, præsentere og fremlægge ved hjælp af plancher, lydbånd, video og computer.

Kultur- og samfundsforhold

Eleverne udbygger deres viden om kultur- og samfundsforhold i engelsktalende lande. Sammenligninger med danske forhold indgår naturligt i dette arbejde.

I arbejdet inddrages historiske og geografiske perspektiver for at belyse nutidige kultur- og samfundsforhold.

Eleverne bør få mulighed for at komme i kontakt med andre, hvor brugen af engelsk er en reel nødvendighed, fx gennem skolekontakt, elektronisk post, studieture, udvekslingsrejser eller møde med udlændinge i og uden for skolen.

Undervisningen i 3. forløb omfatter især

- skønlitteratur, som kan give eleverne indsigt i levevilkår, værdier og normer i engelsktalende lande
- tekster og andre udtryksformer om unges levevilkår, medier, skoleliv, fritidsliv, arbejdsliv, natur og miljø samt aktuelle problemstillinger
- forskellige teksttyper fra engelsksproget ungdomskultur, fx tidsskrifter, musiktekster, film og tv.

Læseplan

4. forløb – 10. klassetrin

Sproget som kommunikationsmiddel er i centrum, og der stilles øgede forventninger til en præcis og nuanceret brug af og bevidsthed om sproget.

Undervisningens emner og aktiviteter bør tilgodeses og udfordre en større modenhed i elevgruppen og samtidig lægge op til, at eleverne arbejder med en højere grad af selvstændighed og fordybelse.

Kommunikative færdigheder

Eleverne skal arbejde med at

- lytte, fx til engelsk brugt som modersmål i forskellige regionale og sociale varianter samt som internationalt kommunikationsmiddel
- referere, fremlægge, holde foredrag, tage del i samtaler, diskussioner og debatter, også om mere abstrakte emner
- læse og bearbejde tekster af stadigt stigende sværhedsgrad og af forskellige typer, såsom nyhedstekster, reklamer, noveller, digte, sangtekster mv.
- anvende forskelligartede medier og informationskilder, fx internettet, tidsskrifter og opslagsværker selvstændigt
- skrive længere sammenhængende tekster, fx redegørelser, fortællinger og debatindlæg, hvor indhold og stil søges afpasset efter læser og formål, og hvor der sigtes mod den størst mulige grad af sproglig variation og præcision
- fremlægge ved hjælp af forskellige præsentationsformer, som er afpasset efter situationen, fx redegørelser og dramatiseringer eller præsentationer ved hjælp af plancher, lydbånd, video og computer.

Sprog og sprogbrug

Eleverne udvikler deres sproglige bevidsthed for at kunne benytte sproget relevant i forhold til situationen, fx i overensstemmelse med gængse sociale omgangsformer i engelsktalende lande.

Eleverne arbejder med at opbygge et præcist og varieret ordforråd.

Arbejdet med grammatik integreres så vidt muligt i både tekstarbejde og mundtlig og skriftlig fremstilling.

Læseplan

Undervisningen i 4. forløb omfatter især

- forskelle på tale- og skriftsprog
- skrevne teksters opbygning, sammenhæng og disponering
- karakteristiske træk ved forskellige teksttyper, fx breve og berettende, beskrivende og argumenterende tekster
- synonymymer, faste vendinger og omskrivninger
- væsentlige forskelle mellem britisk og amerikansk engelsk
- centrale grammatiske områder, fx ordklasser, kongruens, ordstilling, verbernes former og funktioner, og pronominer
- retstavning
- tegnsætning.

Sprogtilegnelse

Eleverne styrker deres bevidsthed om, hvordan de bedst tilegner sig engelsk. Dette sker bl.a. ved, at de udfordres til at opsøge og udnytte de muligheder, der er for at bruge engelsk i og uden for skolen.

Elevernes erfaringer fra arbejdet med andre fremmedsprog inddrages.

Der skiftes mellem individuelt, par-, gruppe- og klassearbejde afhængigt af emnet og aktiviteten.

Eleverne skal arbejde med at

- anvende strategier, der fremmer mundtlig kommunikation
- udnytte læse- og lyttestrategier i forbindelse med tekstarbejde og informationssøgning
- anvende skriveprocessen og dens faser, fx ved brug af elektronisk tekstbehandling
- udnytte computerens muligheder i forbindelse med informationssøgning og kommunikation
- anvende ordbøger, stavekontrol, grammatiske oversigter og andre hjælpemidler
- redegøre, dramatisere, præsentere og fremlægge ved hjælp af plancher, lydbånd, video og computer.

Kultur- og samfundsforhold

Eleverne udbygger deres viden om kultur- og samfundsforhold i engelsktalende lande, herunder forskelle og ligheder mellem de fremmede kulturer og egen kultur.

I arbejdet inddrages historiske og geografiske perspektiver for at belyse nutidige kultur- og samfundsforhold.

Læseplan

Eleverne bør få mulighed for at komme i kontakt med andre, hvor brugen af engelsk er en reel nødvendighed, fx gennem skolekontakt, elektronisk post, studieture, udvekslingsrejser eller møde med udlændinge i og uden for skolen.

Undervisningen i 4. forløb omfatter især

- skønlitteratur, som kan give eleverne indsigt i uddannelse og erhverv, sociale og samfundsmæssige problemstillinger, miljøspørgsmål, minoriteter og menneskerettigheder i engelsktalende lande
- tekster og andre udtryksformer om unges levevilkår, medier, skoleliv, fritidsliv, arbejdsliv, natur og miljø samt aktuelle problemstillinger
- teksttyper fra engelsksproget ungdomskultur, fx tidsskrifter, musiktekster, film og tv.

Undervisningsvejledning

Indhold

63 Ændringer i faget

63 Tidligere sprogstart i engelsk

63 Begynderundervisning

63 Elevforudsætninger

64 Principper for undervisningen

65 Undervisningens indhold

65 Forslag til aktiviteter

66 Forslag til emner

66 Det kulturelle aspekt

67 Arbejds- og samarbejdsformer

67 Lærerkvalifikationer

67 Kommunikative færdigheder

67 Opgaver og aktiviteter

68 Lytte og iagttagelse

69 Udvikling af elevernes talesprog

69 Læsning og læsestrategier

70 Skriftlig fremstilling

71 Ægte sproglige oplevelser

71 Sprog og sprogbrug

71 Hvorfor lære om sprog?

72 Grader af bevidsthed

72 Sproglige fænomener

73 Først praksis – så teori

74 Sammenligninger mellem engelsk og dansk

74 Grammatik

75 Sprogtilnærmelse

75 At lære at lære engelsk

75 Hypotesedannelse

75 Hypoteseafprøvning og feedback

76 Holdninger til elevsprog og fejl

76 Strategier

77 Kultur- og samfundsforhold

78 Elevernes opfattelse af andre

78 Lærerens viden

79 Valg af emner

80 Eksempler fra 1. forløb

81 Eksempel fra 3. forløb

81 Traditioner og mærkedage

Undervisningsvejledning

- 81 Medier og gæstelærere
- 82 Skønlitteratur og film
- 82 Internationalt samarbejde

83 Kernefaglighed

- 83 Arbejdsgruppen
- 84 anbefalinger

85 Evalueringer af faget engelsk

- 85 National evaluering
- 86 International undersøgelse

88 Praktisk musiske aktiviteter

- 89 Krop og sprog
- 89 Kommunikative lege
- 89 Kreativ respons
- 90 Drama
- 91 Kreativ skrivning
- 91 Leg med medier

92 Tværfaglighed/samarbejde med andre fag

- 92 Det faglige
- 92 Det tværfaglige
- 93 Faglige bidrag til det tværfaglige
- 94 Krav til engelsklæreren

94 Informationsteknologi

- 95 Elektronisk tekstbehandling
- 96 Ideer til arbejdet med tekstbehandling
- 97 Elektronisk post
- 97 Fagspecifikke programmer
- 98 Internettet i undervisningen

101 Undervisningsdifferentiering

- 101 Planlægningsspørgsmål
- 103 Holddannelse
- 104 Specialundervisning

106 Evaluering

Ændringer i faget

Tidligere sprogstart i engelsk

I 1993 blev engelsk flyttet fra 5. til 4. klasse. Dette medførte en større bevidsthed om, at elevernes alder og udvikling må tages i betragtning, således at tilgangen til faget bliver mere legende og konkret, jo yngre eleverne er, når de starter engelskundervisningen. Vigtigt var det, og er det stadig, at eleverne får en tryk sprogstart, og at eleverne til stadighed får mulighed for at udvikle sig optimalt, samtidigt med at progressionen i faget holdes for øje.

Fra august 2004 starter engelsk i 3. klasse med en forøgelse af det samlede timetal. Ønsket om at fremrykke starttidspunktet begrundes bl.a. i den øgede internationalisering, og i at eleverne på grund af de ydre påvirkninger bl.a. fra medierne er parate til at starte tidligere. Desuden er det et ønske, at eleverne på længere sigt bliver bedre til at læse engelsk og udtrykke sig skriftligt. Ligeledes er det ønskeligt, at eleverne ved udgangen af deres skoleforløb har tilegnet sig basale kundskaber og færdigheder inden for sprogets systematik, så de oplever en lettere overgang til ungdomsuddannelserne. Trinmålene beskriver den hurtigere progression, som bl.a. kan opnås ved et mere systematisk arbejde med ordforrådstilegnelse.

I 3. klasse vil der være stor forskel på elevernes receptive færdigheder, og det er derfor vigtigt, at læreren er opmærksom på, at undervisningen indeholder mange og varierede lytteaktiviteter.

Elevernes generelt bedre læsestandpunkt i 1. og 2. klasse betyder, at de fleste børn i 3. klasse er parate til at blive præsenteret for det skrevne ord, fx som en kombination af billed- og ordkort og ud fra tekster, som de først har arbejdet med mundtligt. Det øgede fokus på det skrevne ord indebærer ikke, at den handlingsprægede, musisk-kreative begynderundervisning skal ændres drastisk, men at dette aspekt skal medtænkes ved undervisningens tilrettelæggelse.

Undervisningen skal foregå på engelsk. Det stiller store krav til lærerens egne sproglige forudsætninger at være en god sprogmodel for eleverne. Ligeledes kræver det en solid didaktisk faglig viden at kunne tilrettelægge en sådan undervisning.

Begynderundervisning

Elevforudsætninger

Langt de fleste børn glæder sig til at få engelsk i skolen, og de er meget motiverede. Den engelske sprogtilenelse er for de fleste elevs vedkommende i gang, før de får faget i skolen. Den impulsive sprogtilenelse, som foregår ved tv-skærm og via musik og computer, minder om den sprogtilenelse, der foregår hos førskolebarnet, der lærer

Undervisningsvejledning

sit modersmål. Det er et fint grundlag at bygge på. Ligheder med og forskelle fra modersmålet skal opmuntre eleverne til at eksperimentere med fremmedsproget.

Det er vigtigt, at læreren medtænker den store forskel i elevernes sproglige forudsætninger og deres erfaringer med engelsk både i tilrettelæggelsen af undervisningen og i valg af materialer og aktiviteter.

Mange elever har allerede dannet sig nogle opfattelser af kulturforskelle og -baggrunde, selv om de ofte er ret unuancerede. Det er dog vigtigt at huske, at det ikke er alle elever, der selv er kommet i gang med at lære engelsk, inden de får faget i skolen. Undervisningen skal tage højde for de forskelle, der er på elevernes sproglige og modenhedsmæssige forudsætninger, således at alle elever oplever succes med deres sprogtilegnelse.

Undervisningen skal skabe en følelse af fællesskab, der bl.a. styrkes gennem legeprægede aktiviteter, hvor sprog og handling er tæt forbundet. Faget skal opleves konkret, og der kan med fordel samarbejdes med en række andre fagområder, fx dansk, idræt, musik, natur/teknik (geografi) og billedkunst. Hvor det tidligere blev anset for væsentligt, at eleverne i skolen fik "den lille daglige dosis" af fremmedsproget, så er den rolle nu bl.a. overtaget af medierne. I undervisningen bør der måske snarere være aktiviteter, hvor eleverne gives mulighed for at fordybe sig i det at lære engelsk.

Principper for undervisningen

For at undervisningen i engelsk i 3. klasse kan opleves som en succes af alle elever, må en række principper tilgodeses:

- Undervisningen tager udgangspunkt i, hvad eleverne kan og ved bl.a. fra undervisningen i dansk.
- Undervisningen foregår i en tryk atmosfære, så eleverne har mod på at forsøge sig med sproget.
- Den enkelte elevs parathed til at udtrykke sig respekteres.
- Undervisningens indhold bygger på konkrete, dagligdags og virkelighedsnære emneområder.
- Sprog og handling knyttes sammen. Sproget benyttes til at opnå en hensigt, og der arbejdes med konkrete ting.
- Der arbejdes med praktisk musiske aktiviteter, fx i form af sange, rim og remser.
- Der opbygges et klasseværelsessprog, som er en vigtig forudsætning for, at eleverne finder det naturligt at benytte engelsk i undervisningen.
- Elevernes selvtillid prioriteres højere end kommunikationsfærdighed og sproglig præcision.
- Det betragtes som naturligt, at eleverne laver fejl.
- Fra starten opbygges gode arbejds- og samarbejdsvaner, der forbereder eleverne til at kunne samarbejde i par og grupper.
- Der skiftes mellem forskellige organisationsformer, så eleverne får mulighed for at gøre personlige erfaringer med sproget sammen med andre.
- Gennem løbende evaluering får eleverne en bevidsthed og viden om, hvad de kan, og hvor de er på vej hen i deres sprogtilegnelse.

Undervisningsvejledning

Undervisningens indhold

At starte med engelsk et år tidligere er ikke en dramatisk ændring.

Den tidligere sprogstart skal tilpasses elevernes alder og udvikling. I begynderfasen arbejdes med rim og remser, dramatiseringer, praktiske og musiske aktiviteter osv. På nogle områder er det oplagt at forsøge at skabe fag- og lærersamarbejde i den enkelte klasse, så eleverne oplever engelsk som en integreret og naturlig del af deres skolehverdag og den øvrige fagkreds. Det er dog også vigtigt at fastholde fagets egen identitet.

Eleverne er ikke sproglige begyndere. Udgangspunktet må tages i elevernes sproglige forudsætninger, elevernes generelle omverdensforståelse samt deres allerede indarbejdede arbejdsvaner og -metoder. Fra faget dansk kender eleverne de færdigheder, der også er centrale i fremmedsprogsundervisningen: lytte, imitere, se, tale, læse og skrive. Eleverne tilegner sig sprog forskelligt og med forskellig hastighed. Nogle får mest ud af at høre sproget, nogle af at imitere, nogle skal skrive det og nogle skal bevæge sig, bruge kroppen, gøre noget osv. Man kan således bedst tilgødese alle elever i klassen ved at sørge for, at aktiviteter og materialer er varierede og alsidige.

Forslag til aktiviteter

Eleverne i begynderfasen er stadig "legebørn". Hovedvægten bør derfor lægges på de praktiske, musiske og kreative aktiviteter, fx kommunikative lege med enkelt ordforråd, spil, små dialoger og rollespil.

Arbejdet med sprog og handling er centralt. Eleverne kan lytte og farve, lytte og tegne, lytte og udføre handlinger, lytte efter informationer, lytte til en god historie eller digte med på historier. De kan arbejde med sange og remser, og det giver selvtillid at kunne synge sammen med andre og sige sætninger i kor på engelsk. Melodi og rytme hjælper eleverne til en god udtale og intonation, og munden kommer lettere på gлед, selv om der er tale om nye, ukendte lydforbindelser.

Vægtningen af fagets forskellige discipliner må ske under hensyntagen til de enkelte elevs sproglige forudsætninger. Specielt for elever med særlige vanskeligheder kræves ofte et langt og roligt indlæringsforløb. En udstrakt brug af visuelle hjælpemidler, fx video, tegninger, billedstof, konkrete genstande og eleverne selv, må foretrækkes.

At lytte er en vigtig aktivitetsform. Det gælder både, når det drejer sig om lærerens tale, fortælling og oplæsning og om brug af lyd- og billedmedier. Den autentiske lyd benyttes i stigende grad til at bringe dagligliv og sprog ind i klasseværelset, og ikke mindst video-programmer er særdeles egnede undervisningsmidler. Her får eleverne hjælp til forståelsen gennem situationerne samt personernes kropssprog og mimik, og de stifter bekendtskab med de kulturer, hvori sproget indgår.

Forståelse bør prioriteres højest, og derfor bør der tages udgangspunkt i helheder, hvorefter der evt. arbejdes med sætninger, ord og former. Eleverne bør lære sætningsmønstre, der sætter dem i stand til at tale om sig selv og til at stille spørgsmål til hinanden.

Undervisningsvejledning

Eleverne skal til stadighed opmuntres til at gætte, og det er vigtigt, at de ikke bibringes en opfattelse af, at der for hvert dansk ord findes et engelsk og omvendt.

Elevernes læsefærdighed udvikles fra genkendelse af ord til læsning af enkle tekster. Det er hensigtsmæssigt at arbejde med lytte/læse-aktiviteter som introduktion til den første læsning. Med udstrakt brug af lyd- og billedmedier som støtte i forbindelse med tekstlæsning vil alle, og hermed også de svage læsere, få god hjælp til forståelse af indhold og også med hensyn til udtale.

Skrivning kan være "afskrivning", fx af enkelte ord i forbindelse med elevernes fremstilling af plancher eller billedordbøger. Men eleverne kan også eksperimentere med at skrive små breve, digte, historier og rollespil eller notere kammeraternes svar på forskellige spørgsmål. Her kan metoder fra den tidlige danskundervisning anvendes.

Eleverne skal beskæftige sig med engelsk på engelsk, men de er også nødt til at lære "om engelsk" samt at få draget sammenligninger mellem dansk og engelsk for på den baggrund at få udviklet bevidsthed om sprog i bredeste forstand. Det er i denne forbindelse vigtigt at udnytte elevernes sproglige nysgerrighed. Dette vil samtidig kunne støtte udviklingen af deres modersmål, ligesom indholdssiden kan være en fælles referenceramme for de to sprog.

Der bør arbejdes så meget som muligt på engelsk. I starten ved at læreren i størst muligt omfang taler engelsk, men accepterer, at eleverne henvender sig på dansk. På den måde udsættes eleverne for den størst mulige mængde af sproget, og de vænnes samtidig til, at i engelsktimerne taler man engelsk.

Forslag til emner

Valg af emner bør som nævnt i læseplanen tage udgangspunkt i det nære og genkendelige. Arbejdet med ordforråd kan organiseres i grupper af ord, fx alfabetet, tallene, farverne, familien, kroppen, tøjet, klasseværelset, årstider, måneder, ugedage, klokken, højtider, mad og opskrifter, dyrene, hus og have, mit værelse, forretninger, varer, hobby og ferie. Nye ord, som ikke findes konkret i klassen, kan præsenteres ved hjælp af billedkort, og ordene kan trænes med lege som *Memory* og billedlotteri, eller eleverne kan lave deres egne billedbøger, plancher og billedordbøger.

Det kulturelle aspekt

Eleverne møder med et forhåndskendskab til den engelsktalende verden. Gennem arbejdet med aktiviteter, billeder, lyd, video og tekster kan begynderundervisningen i engelsk give eleverne mulighed for at få en større viden om og forståelse af folk og kultur i engelsktalende lande og oplevelse af engelsk som et internationalt kommunikationsmiddel. Hvor det er muligt, er det frugtbart i perioder at lade engelskundervisningen indgå i tværfaglige samarbejder med de øvrige humanistiske fag og de praktisk musiske fag. Elevernes mulighed for at anvende engelsk i autentiske sammenhænge er en motiverende faktor for det videre arbejde.

Undervisningsvejledning

Arbejds- og samarbejdsformer

I begynderundervisningen lægges grunden til de arbejds- og samarbejdsformer, som skal kendetegne den videre engelskundervisning. Valget af arbejdsform er vigtig. For at fremme elevernes muligheder for at få personlige erfaringer med sproget, organiseres undervisningen som en vekslen mellem fællesarbejde, gruppearbejde, pararbejde, værkstedsarbejde og individuelt arbejde. Aktiviteterne kan være sproglege eller enkle rollespil eller at skrive små bøger.

Navnlig er pararbejde væsentligt. Det giver tryghed blot at tale med partneren, frem for at alle i klassen ser på den, der taler.

Lærerkvalifikationer

Også i begynderundervisningen er det vigtigt, at det er sprogligt kompetente og uddannede engelsklærere, der forestår undervisningen, så denne didaktisk og materialemæssigt lever op til læreplanen. Eleverne har brug for en sproglig rollemodel, der taler et engelsk, der lever op til de væsentligste normer for engelsk sprogbrug.

Det kræver pædagogisk og fagligt mindst lige så meget at undervise i engelsk i 3. klasse som på et højere klassetrin. De pædagogiske og metodiske kvalifikationer må være til stede, så begynderundervisningen for eleverne ikke bliver en isoleret oplevelse, men starten på et langsigtet uddannelsesforløb. Vigtigt er det samtidig, at læreren kender til de efterfølgende forløb og mål, både af hensyn til progressionen, og når forældrene orienteres om engelskundervisningen.

Kommunikative færdigheder

Opgaver og aktiviteter

Eleverne skal i undervisningen opleve, at de har brug for engelsk, og at det er sjovt, spændende og udfordrende at bruge sproget. Derfor skal arbejdet med opbygningen af de kommunikative færdigheder bestå i, at eleverne bliver sat i situationer, hvor de skal bruge engelsk til at løse opgaver eller aktiviteter, fx til at gennemføre praktiske, sociale og kreative handlinger. Ofte vil disse aktiviteter indeholde elementer, der kombinerer et indholdsmæssigt problem med et sprogligt problem. Derved opnås en kommunikativ situation, hvor der er noget, man skal snakke om, men hvor der også er fokus på det sproglige.

I en klasseundervisning, hvor samtalen foregår mellem læreren og én elev ad gangen, får eleverne for lidt sproglig træning. Kommunikative aktiviteter kræver og skaber en samtalestruktur, hvor alle taler med mange. Der kan arbejdes i par eller grupper, eller eleverne kan gå rundt mellem hinanden i klassen og tale med hinanden ud fra en opgave.

Undervisningsvejledning

Lytte og iagttagelse

Grundlaget for elevernes egen sprogproduktion er det receptive sprog, og det er først og fremmest gennem mødet med mediernes, lærerens og kammeraternes sprog, at eleverne får deres sproglige modeller.

Eleverne skal arbejde med materialer, der er baseret på lyd- og billedmedier. Det er også væsentligt, at eleverne vænnes til at høre og forstå forskellige varianter af engelsk.

For anvendelsen af disse materialer gælder det, at det mere er aktivitetens art, der bestemmer, hvad der kan benyttes i undervisningen end sværhedsgraden af det benyttede materiale.

Elevernes forforståelse om det, der skal ses eller høres, kan aktiveres og forberedes, fx gennem arbejdet med brainstorming eller gætteaktiviteter, så udbyttet bliver større. Samtale om billeder, der er knyttet til materialet, hjælper også.

Eleverne må fra starten være klar over, hvad de skal bruge det sete eller hørte til, og vænnes til selv at arbejde aktivt.

Eksempler på lytte- og iagttagelseopgaver:

- Tøm billedet for navneord/tillægsord/genstande.
- Fortæl historien bag billedet/portrættet/situationen.
- Skru ned for lyden eller billedet og gæt, hvad der siges og sker.
- Stop lyd- og billedmediet og gæt, hvad der videre vil ske.
- Lav en personbeskrivelse på baggrund af det sete eller hørte.
- Beskriv et eller flere miljøer, rum, huse fra sekvensen.
- Lyt efter og noter typiske amerikanske ord og vendinger.

Sådanne opgaver kan tilrettelægges, så den ene elev lytter eller ser efter noget, mens den anden elev har en anden opgave, fx ved at eleverne arbejder med lydbånd/cd på hver sin walk-/discmand. Efter lytning eller gennemsyn mødes eleverne to og to og informerer hinanden. Igen for at skabe en anledning til kommunikation.

Opgaven kan også være forskellige former for *jigsaw-viewing*, hvor eleverne skiftes til at høre eller se en del af materialet, hvorefter de mødes to og to og sammen udfylder hinandens viden. En elev ser eller lytter og beretter, en anden tager notater. Derefter byttes roller.

Denne arbejdsform lægger også naturligt op til det, der bør være en almindelig aktivitet senere i forløbet: Her har en eller flere elever arbejdet med et stof, det være sig billede og/eller lyd, med det formål at skulle redegøre for det til en gruppe kammerater eller en anden modtager uden for klassen.

Et gennemgående element må være at skabe behov for, at eleverne meddeler sig til hinanden om noget nyt, overraskende eller interessant, dvs. at kommunikationen indeholder en reel udveksling af oplysninger eller oplevelser.

Udvikling af elevernes talesprog

Elevernes sprog udvikler sig ved at blive brugt, men alle elever tilegner sig ikke de samme sproglige elementer ved at arbejde med den samme kommunikationssituation. Nogle elever vil tilegne sig bestemte ordforrådmæssige elementer, andre elever helt andre. Nogle elever vil tilegne sig visse grammatiske elementer sammen med de ordforrådmæssige, andre igen deres helt egen kombination af ordforrådmæssige, strategiske og grammatiske færdigheder. Det vigtige er, at alle elever gennem aktivitet møder udfordringer og styrkes i deres lyst til at bruge engelsk.

Den grundlæggende struktur for elevernes tilegnelse af sproglige erfaringer er par-arbejdet, der gradvis udvides til at omfatte samtale med flere samtidige samtalepartnere i stadig mere komplekse situationer og om stadig mere abstrakte emner.

Det er her vigtigt, at eleverne skifter samarbejdspartner så ofte som praktisk muligt. Erfaringer viser, at eleverne ved mødet med skiftende partnere hele tiden får afprøvet deres hypoteser om sproget, så man derved undgår, at fejl, som en enkelt elev laver, efterhånden overtages af den anden elev.

Læsning og læsestrategier

Det er væsentligt, at eleverne fra starten bliver bevidste om, hvorfor de læser, og at de indstiller deres læsning efter dette formål, nøjagtig som de gør det på dansk.

De væsentligste strategier, som eleverne får behov for at arbejde med, vil være:

- Skimming, hvor eleverne hurtigt lader øjnene løbe ned over teksten for at få fat i hovedindholdet, fx vil næste uges tv-tilbud i avisen ofte blive læst på denne måde.
- Skanning, hvor eleverne leder efter en bestemt oplysning. Når de fx leder efter den udsendelse i tv-programmet, som de plejer at se, bruges denne læsestrategi ofte.

I praksis vil læsestrategier ofte blive anvendt som en kombination af forskellige læsemåder:

- Romaner og noveller, som læses for oplevelsens skyld, eller længere tekster, som eleven skal have overblik over, læses så hovedindholdet og nogle detaljer huskes.
- En opskrift eller en brugsanvisning kræver en læsemåde, hvor der lægges mærke til alle enkeltheder, på samme måde som man i uddannelsesøjemed læser en tekst for at sætte sig grundigt ind i den.

En yderligere vigtig strategisk færdighed, som spiller sammen med disse læsestrategier, vil være, at eleverne bliver bevidste om, hvornår de skal slå ord op i en ordbog, og hvornår de skal lade være. Dette forhold hænger sammen med den måske allervigtigste strategi for tekstarbejdet og undervisningen generelt: at bevare evnen, modet og lysten til at gætte.

Undervisningsvejledning

Om teksters sværhedsgrad kan man generelt sige, at en tekst aldrig er for svær for eleverne, men den opgave, der er knyttet til teksten, kan være for svær. Ved et konsekvent arbejde med læsestrategier vil arbejdet med læsetekster kunne gøres funktionelt.

Strategier er nyttige og vigtige redskaber, men elevens læselyst er vigtigst.

Læsning indebærer også muligheder for den gode fælles oplevelse, der kan ligge i, at alle har arbejdet med den samme tekst, måske på forskellig vis og på forskellig tid, men sådan at alle kan inddrages i en fælles samtale om det læste, hvor læreren gennem elevernes og egne bidrag perspektiverer det læste.

Skriftlig fremstilling

Ved arbejdet med skriftlig fremstilling har vi de seneste år set en større interesse for skriveprocessen, hvor man tidligere i første række interesserede sig for det færdige produkt.

Skriveprocessen opdeles ofte i fire hovedfaser: en indledende planlægning, en nedskrivning, en bearbejdning og en anvendelse. Der sker naturligvis ofte en vis overlapning mellem de tre første faser, så eleverne både planlægger og bearbejder under nedskrivningen.

I den indledende fase finder eleverne frem til nogle centrale aspekter af indholdet, som de formulerer i nøgleord eller sætninger. Disse organiseres, således at teksterne får en logisk opbygning og naturlig sammenhæng. Det vil ofte være en fordel, at eleverne sammen laver denne indledende planlægning. Dette kan ske klassevis, gruppevis eller parvis. Eleverne skal vænnes til at bruge tid på den meget vigtige planlægningsfase.

Nedskrivningen af det første udkast til teksten skal helst ske uden for mange ophold og sidespring for at finde ud af stavning, grammatik og ordvalg, da det kan hæmme en flydende og sammenhængende formulering.

Eleverne foretager den første bearbejdning selv med brug af de nødvendige hjælpemidler. Næste fase i bearbejdningen vil være lærerens og/eller kammeraternes respons, hvor teksten kommenteres, og hvor der stilles forslag til forbedringer. Derefter bearbejder eleven/eleverne teksten yderligere.

En sådan grundig bearbejdning vil forhåbentlig føre frem til en endelig tekst, som undervejs er blevet forbedret både indholdsmæssigt og sprogligt.

Efterhånden som eleverne vænnes til at dele skriveprocessen op i faser, vil det blive lettere for dem at skrive, fordi deres opmærksomhed kan samles om færre aspekter ad gangen. De får overskud til at koncentrere sig om en bestemt del af processen, og undervisningen kan lægge op til, at eleverne skriver flere udgaver af den enkelte tekst i stedet for at satse på det endelige produkt.

Undervisningsvejledning

Eleverne kan ofte med fordel arbejde parvis eller i grupper på tre. Samarbejdet vil kvalificere produktet og ikke mindst skriveprocessen. Gruppens deltagere kommer med forslag til indholdet, formulering af sætninger og til enkelte ord. De forskellige forslag vurderes og diskuteres, nedskrives og bliver evt. slettet igen. Måske foregår noget af diskussionen på dansk, men forslag til formuleringer, alternative ideer og det endelige produkt vil være på engelsk.

Denne arbejdsform lægger også naturligt op til, at det færdige produkt kan anvendes i nye sammenhænge i eller uden for undervisningen.

Det kan fx ske til elever i andre klasser i form af små breve og meddelelser, som de skal reagere på. Det kan også være e-mails og projekter, der udveksles med elever i andre lande. Endvidere kan der arbejdes med at skrive forskellige tekster, der samles i bøger eller elevens portfolio.

Ægte sproglige oplevelser

Eleverne behøver ikke vente med at få ægte sproglige oplevelser til sent i skoleforløbet. Mulighederne er mange, fordi engelsk bruges som internationalt kommunikationsmiddel. Når man i slutningen af 3. klasse har oplevet, at man kunne forstå og kunne gøre sig forståelig over for en italiensk turist, er dette en oplevelse, der bærer langt.

Mulighederne gennem skoleforløbet er mange: flygtninge og indvandrere, udvekslingsstuderende, forretningsfolk på besøg, turister, venskabsklasser i elektroniske netværk, individuelle pennevenner eller e-pals, internationale partnerskaber, udvekslingsrejser, lejrskoler – blot for at nævne nogle.

Sprog og sprogbrug

– ordforråd, sprog på vej, talesprog, skriftsprog, forskellige teksttyper, grammatik.

Hvorfor lære om sprog?

Eleverne lærer engelsk for at kunne bruge det til at få viden og oplevelser og for at kunne kommunikere med mennesker, som ikke kan dansk. Arbejdet med engelsk sprog og sprogbrug kan hjælpe dem til at lære sproget. Når læreren søger at gøre eleverne bevidste om den systematik, der eksisterer for sproget og dets brug, hjælper han dem til at lære at bruge sproget bedre.

Det er derfor vigtigt at integrere bevidstheden om sproget med den færdighedsmæssige og funktionelle brug af sproget. Eleverne skal ikke lære sproglige regler for at kunne dem på remse, men de skal opmuntres til at arbejde med sproget og dets brug på en

Undervisningsvejledning

sådan måde, at deres nysgerrighed vækkes, og de bliver mere opmærksomme på de sproglige virkemidlers betydning for indholdet af det, som kommunikeres.

Grader af bevidsthed

Elevernes bevidsthed om, hvordan sproget fungerer, og hvordan det bruges, opbygges gradvist. Bevidsthed er således et relativt begreb, idet man kan være mere eller mindre bevidst om noget.

Det er imidlertid vigtigt at gøre sig klart, at selv de lavere grader af bevidsthed bidrager til at styrke elevernes sproglige udvikling. Eleverne har fx ofte en mere eller mindre sikker fornemmelse af, om en sætning eller et ord er rigtigt. Fra “mon ikke det skal hedde sådan?” til “det lyder rigtigt”. Men de kan også vide, at noget er rigtigt: “Det skal skrives i jeg-form, for det gør det mere nærværende for den, der skal læse det”, og i nogle tilfælde kan de have en god indsigt: “Denne tekst er argumenterende, og den skal derfor rumme synspunkter for og imod, have illustrerende eksempler samt en konklusion”.

Både i dansk og i engelsk skal eleverne udbygge deres bevidsthed om sprog og sprogbrug, fx om sprogenes systematik, virkemidler og de variationer, som det sproglige udtryk giver mulighed for.

Medvirkende til at udbygge elevernes bevidsthed om sprog og sprogbrug er også, at de møder eksempler på udtryk, som ikke kan oversættes, fx “tak for mad”. Herved støtter engelsk en mere præcis forståelse af modersmålet og dets anvendelsesmuligheder.

Sproglige fænomener

Eleverne er nødt til at arbejde med ordforråd, ordklasser, sætningsled og sprogbrug for at blive bevidste om forskellige sproglige fænomener.

Arbejdet med ordforråd indebærer bl.a., at de gør erfaringer med, hvordan ordene får deres betydning i samspil med hinanden, og fx kender til over- og underbegreber samt synonyme og antonymer.

De skal kunne identificere de bøjelige ordklasser og præpositioner samt demonstrere, at de har viden om disse ordklassers vigtigste kendetegn.

Desuden skal de kunne identificere de centrale sætningsled, subjekt og verballed, samt beherske afsnitsinddeling og de vigtigste sætningstegn.

At de er bevidste om sprogets brug vil sige, at de ved, at både det talte og det skrevne sprog bruges forskelligt i forskellige situationer og til forskellige formål. Desuden skal de forstå, at sprog varierer efter regionale, sociale og aldersmæssige forhold. Hertil hører fx forskellene på britisk og amerikansk engelsk. Engelsk er det nationale sprog i USA,

Undervisningsvejledning

Storbritannien, Irland, Canada, Australien, New Zealand, og det er desuden officielt 2. sprog i en række lande. En norm og en standard forstået som en entydig karakteristik af en dygtig indfødt sprogbrugers praksis er således vanskelig at opstille. Trods fraværet af en entydig norm kan der dog stadig skelnes mellem sprogvarianter, der ligger inden for og uden for standardområdet. *Thing* udtalt som *ting*, *buyed* som datidsform af *buy* og vendinger som *I ain't got none* er således uden for standardområdet, mens begge udtalevarianter af *either*, *spelled* såvel som *spelt* samt *I don't have any objections* og *I haven't got any objections* er inden for standardområdet. I forbindelse med undervisningen er det derfor fortsat nødvendigt at være bevidst om, hvad der er standardformer ikke mindst i relation til skriftsproget, hvor variationen er væsentlig mindre end i talesproget. Selv om alle varianter inden for standardområdet er acceptable i undervisningen, kan læreren af indlysende grunde ikke aktivt undervise eleverne i dem alle, men må indskrænke sig til at repræsentere én variant. I dansk tradition er det normale, at læreren lægger sig op ad en britisk standardform og underviser ud fra den, samtidig med at man tillader brug af andre standardformer, herunder amerikansk engelsk. Men man bør stræbe efter at begrænse sammenblanding mellem de forskellige standardformer. Man kan ikke forlange, at elever i folkeskolen endnu har tilegnet sig en "autentisk" udtale. Når det lykkes for elever at anvende en af standardformernes udtale og ordforråd, bør det derfor vægtes positivt, hvad enten det er britisk, amerikansk eller en anden standardform.

Først praksis – så teori

I første række gælder det ikke om at undervise eleverne i bevidsthed om sprog, men om at give dem lejlighed til at gøre nogle sproglige erfaringer.

Øvelse gør ikke automatisk mester. Fremgangsmåden: præsentation > øvelse > brug (kontrolleret og fri) kan derfor ikke anbefales. Rækkefølgen bør være: først meningsfuld brug af sproget, så en blanding af gennemgang/drøftelse, øvelse og brug (kontrolleret og fri) med opmærksomhed på formen samt feedback til eleverne om deres brug.

Et sprogligt fænomen bør derfor ikke præsenteres for eleverne som en grammatisk regel, før de har mødt det i en række varierede sammenhænge gennem deres kommunikative brug af sproget. En sammenfatning af fænomenet har da til formål at skabe overblik, og for eleverne skal det helst have karakter af en "aha-oplevelse".

Fx bør eleverne først høre, se og bruge de udvidede tider i kommunikative sammenhænge, for senere at blive rettet i nogle aktuelle sammenhænge, måske ved at læreren signalerer brugen af udvidet tid: *They are doing it NOW*. Først langt senere i undervisningen lærer eleverne reglerne om de udvidede tiders funktioner.

Isolerede, formelle øvelser har stort set kun værdi inden for begrænsede områder, og fokus på en isoleret træning, fx af "do-omskrivning", skal umiddelbart før og efter forbindes med en funktionel brug i meningsfulde sammenhænge.

Undervisningsvejledning

Oftest er det mere hensigtsmæssigt at lade de meningsfulde sammenhænge selv være udgangspunkter, der kan bruges til at skærpe elevernes opmærksomhed ved iagttagelse, undren og sammenligning med dansk. Senere i det samlede forløb udvides sammenligningerne naturligt til også at omfatte andre fremmedsprog.

Sammenligninger mellem engelsk og dansk

Der er områder, hvor elevernes bevidsthed om dansk kan overføres mere eller mindre direkte, fx navneordenes bøjning i ental, flertal, ubestemt og bestemt form eller tillægsordenes gradbøjning. Inden for andre områder kan elevernes erfaringer fra dansk ikke overføres, fx hvordan man udtrykker fremtid.

I slutningen af 1. forløb kan der arbejdes med ordklasser og de vigtigste sætningsled samt med semantiske over- og underbegreber, fx *animal – cow, horse, dog*.

I de senere forløb kan arbejdet fx vedrøre betydningen af kropssprog i mundtlige kommunikationssituationer og betydningen af præcision og variation i brugen af sprog.

Faste udtryk (idioms) vil i nogle tilfælde kunne oversættes, fx “at være lutter øre”/*to be all ears*, mens andre udtryk ikke findes parallelt på de to sprog. I mange tilfælde optages engelske udtryk med tiden i dansk, fx “det skal vist tages med et gran salt”. Inden for nogle områder, fx computer og sport, har eleverne måske et stort ordforråd på engelsk, fordi mange udtryk er overtaget på dansk, mens andre ord er kulturspecifikke, fx “gymnasium” og “højskole”.

Yderligere kan eleverne blive bevidste om, at brugen af sproget varierer efter formål, modtager og situation, og at ords betydning afhænger af den sammenhæng, de indgår i. Endeligt, at der er forskelle imellem skrift- og talesprog og imellem forskellige typer af tekster og de sproglige former, som karakteriserer dem.

Grammatik

Sat på spidsen kan man sige, at jo mindre grammatik eleverne skal lære, jo mere skal læreren kunne. Eleverne skal nemlig ikke lære den “elementære” grammatik, men den “nødvendige”. Det vil sige den grammatik, som er nødvendig for elevernes kommunikative brug af sproget på det sproglige niveau, de befinder sig.

Der er dog en række grammatiske fænomener, fx udvidede tider, som man kan forudse, at eleverne nødvendigvis kommer til at beskæftige sig med. Disse er angivet i læseplanen i de delfaser, hvor de må anses for mest passende.

Lærerens analyse af elevernes brug af engelsk er udgangspunkt for, hvilke grammatiske fænomener det er hensigtsmæssigt at arbejde med på forskellige tidspunkter.

Lærer og elev opsætter mål for det videre arbejde. Derfor er det væsentligt, at læreren har overblik over den engelske grammatik.

Sprogtilegnelse

- strategier, hypoteseafprøvning og feedback

At lære at lære engelsk

Eleverne skal både forstå og bearbejde et sprogstof, før det bliver en del af deres eget sprog, og der er således tale om en gradvis proces, hvor den enkelte elevs engelsk udvikler sig ved, at han danner og afprøver “hypoteser” om, hvordan sproget fungerer. Hypoteser skal forstås bredt, det vil sige som formodninger, der oftest vil være gæt og intuitive fornemmelser, men de er ikke fuldstændigt tilfældige, selvom det måske lyder sådan. Eleverne prøver at gætte sig frem og forsøger at vurdere, om deres formodning bekræftes eller afkræftes.

Hypotesedannelse

Når en elev fx siger: *He swimmmed*, er der næppe tale om en tilfældig fejl, men det afspejler elevens foreløbige hypotese om, hvordan man bøjer engelske verber.

På udtaleområdet er der ofte en del automatisk overførsel fra dansk/modersmål, fx udtaler mange elever *three* med et “t” som i det danske “tre”.

På alle klassetrin vrimler elevsprog med sådanne blandingsformer eller fejl, hvilket er naturligt og forventeligt, da elevsproget kan betragtes som et “intersprog” eller et “sprog på vej”. Ved at lytte opmærksomt til elevernes sprog og analysere det kan læreren få et godt indblik i elevernes hypotesedannelser, som bl.a. bygger på deres erfaringer med dansk og deres fornemmelse for engelsk. Senere vil mange også benytte hypoteser baseret på andre fremmedsprog, fx tysk og fransk. Selvom det i praksis ofte kan være umuligt at sige præcis, hvor eleven har sine hypoteser fra, er det bemærkelsesværdigt, at de sjældent er tilfældige. Elevsproget har sin egen systematik og dynamik.

En anden væsentlig kilde, eleverne kan trække på, er deres viden om “verden”. Hvis de fx læser: *“The house was empty. They had removed all the furniture”* uden at kende ordet “*removed*”, vil et kvalificeret gæt ud fra deres almene erfaring og sammenhængen kunne hjælpe dem til at danne en hypotese om betydningen af ordet.

Hypoteseafprøvning og feedback

Eleverne kan afprøve deres hypoteser for at få dem bekræftet eller forkaste dem. Hvis de forkaster dem, fører det forhåbentlig til, at de søger at ændre dem til det rigtige eller i den rigtige retning. I begynderfasen kan en elev ved et pararbejde med billedkort bede en kammerat om et billede med *duck*, men på grund af en forkert udtale opfatter kammeraten det sagte som *dog*. Han giver ham derfor et forkert kort, hvilket er en meget kontant form for mislykket kommunikation.

Undervisningsvejledning

Forskellige former for samtaler giver mange velegnede muligheder for at afprøve hypoteser både i og uden for klassen, hvad enten samtalerne føres med dem, der har engelsk som modersmål eller som fremmedsprog. Her kan den opmærksomme sprogbruger lære meget om, hvad der bliver forstået og ikke forstået, og hvilken effekt bestemte ord har på samtalepartnern.

Læreren skal sørge for, at det sprog, eleverne møder gennem de mangeartede tekster, er rigt og varieret, men vigtigst er det, hvad eleven foretager sig med teksterne og sproget. Kun ved elevens aktive bearbejdning kan det nye sprogstof integreres med det gamle, således at der bliver tale om en tilegnelse.

Det er også væsentligt at involvere eleverne i mange forskellige arbejdsformer. Det skaber afveksling i undervisningen, og samtidig vil nogle arbejdsformer være ideelle til hypotesedannelse og andre til hypoteseafprøvning.

Sprog udvikles, når eleven tør afprøve sine ideer i et trygt miljø, og når eleven har brug for sproget. Det vil sige, at eleven klart skal kunne se formålet med den aktivitet, han engageres i.

Holdninger til elevsprog og fejl

Det er væsentligt, at læreren forholder sig til elevens sprog som helhed, og ikke bare til fejlene. For at give eleverne selvtillid som sprogbrugere og fx få dem til at gætte kvalificeret, er det nødvendigt, at læreren opmuntrer alle forsøg, også dem, der ikke lykkes. Det er et naturligt og nødvendigt led i den sproglige udvikling at begå fejl.

Det hører imidlertid også med til den sproglige udvikling, at læreren retter elevernes fejl. Men det er vigtigt at overveje, hvordan der skal rettes, for at eleverne kan få glæde af rettelserne. Det er bedst at vente, til eleven er færdig med at sige det, han har på hjerte. Først derefter har han overskud til at give den sproglige form tilstrækkelig opmærksomhed.

Det kan undre både lærer og elev, at eleven pludselig begår fejl, som de begge troede var udryddet. Det er imidlertid helt normalt, at der sker sådanne tilbagefald. Det er fx typisk, at der i elevens spontane uforberedte tale opstår fejl, som han ikke begår, når han har tid og ro til at tænke sig om og til at aktivere sin viden om sproget, fx i forbindelse med et skriftligt arbejde.

Strategier

En strategi er en måde at angribe et problem på. Når eleverne skal lære engelsk, løber de ind i en række problemer, men der er forskellige strategier, som de kan benytte for at løse dem.

Undervisningsvejledning

Elevernes arbejde med strategier kan derfor understøtte deres forståelse af sproget og fremme deres sprogproduktion.

Forståelsesstrategier omfatter læse- og lyttestrategier og ordgæt-strategier.

Kommunikationsstrategier anvendes, når man ikke umiddelbart kan udtrykke det, man gerne vil sige eller skrive. Eleverne bør opmuntres til at anvende nyttige strategier, fx at forklare en tings udseende og funktion, at bruge overbegreber, fx *This is a kind of...*, at understøtte deres sproglige forsøg med mimik og kropssprog og bede om hjælp på engelsk. Det er også vigtigt, at de lærer at signalere, når der er noget, de ikke forstår, og hvad det er i ytringen, der giver problemer. Når eleverne opmuntres til at bruge sådanne kommunikationsstrategier i stedet for bare at give op eller bede læreren om hjælp på dansk, engageres eleverne i aktiv hypotesedannelse og hypoteseafprøvning.

Indlæringsstrategier har til formål at gøre det lettere at tilegne sig det fremmede sprog. Det kan være overordnede strategier, der omfatter overvejelser over tilegnelsesprocessen, planlægning af den, bevidsthed om hensigtsmæssige arbejdsformer og vurdering af, hvor godt man har lært. Det kan også være anvendelse af særlige fremgangsmåder i forbindelse med en opgave. Eleverne kan fx udarbejde personlige ordbøger, hvor de skriver lister over alle de ord, de møder i et tema. De kan organisere ordene i oversigter og indføre dem på tegninger, så ordene sættes i forbindelse med allerede kendte ord. Eleverne kan høre hinanden i ordene, eller de nye ord kan indgå i andre sproglige aktiviteter.

Eleverne bør gradvis præsenteres for de forskellige strategier, når det naturlige behov opstår i undervisningen. Det er også en god ide at lave øvelser med dem, hvor eleverne fx skal beskrive ting eller gætte ord, som de ikke kender. Først og fremmest gælder det dog om at henvise eleverne til de egnede strategier, når de har brug for dem, således at de efterhånden selv lærer at anvende dem i deres arbejde med sproget.

Arbejdet med at afprøve og vurdere strategier øger den enkelte elevs bevidsthed om egen sprogtilegnelse. Derfor er det vigtigt, at eleven sammen med læreren opsætter mål for det fortsatte arbejde med sprogtilignelsen.

Kultur- og samfundsforhold

Eleverne skal arbejde med kultur- og samfundsforhold i de lande, hvor engelsk er modersmål. I læseplanen er det angivet, at det i de første forløb især drejer sig om Storbritannien og USA. Hvis det er relevant, kan andre områder inddrages, fx hvis klassen har en kontakt til et andet engelsktalende område. I de senere forløb bør fx Irland, Australien og Canada også indgå. Desuden kan man arbejde med forholdene i de lande, hvor engelsk er andetsprog eller det mest benyttede fællessprog, fx Indien, afrikanske lande eller andre tidligere engelske kolonier.

Undervisningsvejledning

Arbejdet med Storbritannien/United Kingdom bør omfatte Skotland, Wales, England og Nordirland. Det vil være naturligt at inddrage Irland, et andet engelsktalende land i Europa, og hermed også tilgodese den europæiske dimension i undervisningen. Geografisk ligger Irland tæt på Danmark, og eleverne støder i deres fritid også på irske film og musikgrupper.

Dog må det frarådes at forsøge at behandle hele den engelsktalende verden i undervisningen. I stedet bør eleverne få mulighed for at fordybe sig inden for udvalgte områder.

Elevernes opfattelse af andre

Eleverne møder med et forhåndskendskab om kultur- og samfundsforhold i de engelsktalende lande. De er nysgerrige, og dette skal gerne opmuntres og føre til, at de fortsat får lyst til at lære om andre menneskers, ikke mindst jævnaldrenes, anderledes levevis. Samtidigt skal der lægges op til en perspektivering af denne viden i forhold til deres egen hverdag og til at overveje, om de kan lære noget heraf. Det er vigtigt, at eleverne oplever landenes mangfoldighed, at et samfund består af mange etniske og socialt forskellige befolkningsgrupper, og at man fx ikke kan tale om en "typisk englænder" eller en "typisk amerikansk hverdag". Undervisningen skal være med til at udvikle elevernes bevidsthed om, at ethvert land, også Danmark, ikke har én, men mange kulturer. Ikke mindst gennem medierne og især populære tv-serier fra USA får eleverne ofte et forvrænget og stereotypet billede af den engelsktalende verden. Det er derfor vigtigt, at undervisningen altid er med til at nuancere denne opfattelse. Ligeledes må den medvirke til at udvikle elevernes tolerance og forståelse af, at levevis i andre lande er forskellig fra deres egen. De må lære at acceptere, forholde sig nysgerrige over for og forstå baggrunde for disse forskelligheder uden den fordømmende og noget selvretfærdige holdning, mange danskere viser over for andre folkeslags kultur og levevis.

I de første forløb kan der arbejdes med "smagsprøver" på, hvordan livet udfolder sig forskellige steder, i de senere forløb kan flere perspektiver inddrages, og eleverne må gives mulighed for at reflektere over årsager og relatere til den viden og de erfaringer, de har.

Lærerenes viden

Eleverne skal præsenteres for et bredt udvalg af teksttyper omfattende skønlitteratur og sagprosa, der viser denne kulturelle mangfoldighed, samt for materialer, der ikke oprindeligt er tilrettelagt til sprogundervisning, fx tekster fra internettet, avistekster, reklamer og tv-udsendelser. Det kræver, at læreren har en stor viden om den engelsksprogede verden, og at denne viden hele tiden er opdateret, så han er i stand til at vælge emner og materialer. Læreren er selv i en evig læringsproces og kan bl.a. ajourføre sin viden gennem læsning af engelske tidsskrifter, og ved, gerne sammen med eleverne, at følge med i, hvad medierne bringer.

Undervisningsvejledning

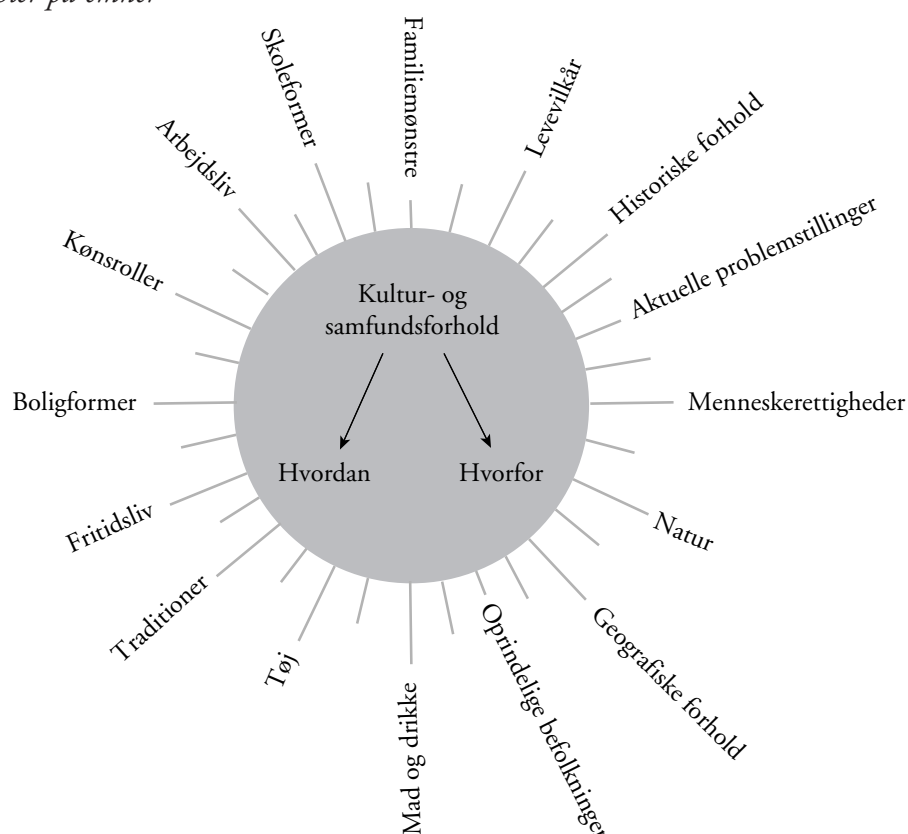
Valg af emner

I samarbejde med eleverne vælges emner og tekster, der både for elevernes vedkommende føles relevante, og som samtidig giver en nuanceret opfattelse af det pågældende land eller den behandlede problemstilling. I begynderfasen vil hovedvægten ofte ligge på konkrete emner fra hverdagslivet, men hurtigt vil også andre områder kunne inddrages. Det gælder fx fortællinger eller eventyr fra forskellige lande, formidlet til børn på engelsk, eller emner fra den internationale børnekultur, fx tegnefilm og tegneserier, som eleverne har en stor forhåndsviden om.

De fleste emner kan i virkeligheden behandles eller gentages forskellige steder i forløbene. Det er ikke så meget emnet, men de tekster, opgaver og arbejdsformer, man vælger, der er afgørende for placeringen. Generelt gælder det dog, at det er hensigtsmæssigt at gå fra det konkrete i begynderfasen til det mere abstrakte i de sidste forløb.

Et emne om fritidsinteresser kan i 1. forløb bestå af ordforrådet tilknyttet elevernes egne interesser, og eleverne kan interviewe hinanden om deres personlige fritidsinteresse, eller de kan svare på spørgsmålene ud fra en rolle. Man kan inddrage forskellige tekster fra lyd- og billedmedier, internettet og bøger om børns hverdag i et engelsktalende område, og undersøge forskelle og ligheder. I 3.-4. forløb kan emnet omfatte fritidsliv og ungdomskulturer, som det afspejler sig i musik og billedkunst, tøj og mode, litteratur og ungdomsblade. Ved juletid kan man inddrage forskellige juletraditioner. I 1. forløb kan eleverne producere julekort, skrive små julehilsner og bage *cookies*. I 3.-4. forløb kan eleverne arbejde med litterære tekster og julesange, også de nyeste, fra den engelsktalende verden.

Eksempler på emner

Undervisningsvejledning

Der bør arbejdes ud fra et bredt kulturbegreb, fx

- Hvordan former og udvikler livet sig i forskellige miljøer? Hvilke interesser har børn på samme alder? Hvordan er deres skoledag? Er der forskelle og ligheder i forhold til egen skole?
- Hvordan fungerer samfundene? Hvilke politiske, racemæssige, religiøse forhold præger samfundet? Hvilke samfundsmæssige problemer er der, og hvordan forholder folk sig til problemerne? Forskelle på rig/fattig, uddannelses- og erhvervsmuligheder, boligforhold, miljøspørgsmål? Historiske, geografiske og politiske årsager?
- Hvordan er folks normer, værdier og mentalitet? Hvad føler de er vigtigt i deres liv? Kan værdierne begrundes?
- Hvordan ser livet inden for musik, film og litteratur ud? Hvorfor har det fået denne form?

Eleverne skal forstå, at arbejdet med et emne giver indblik i nogle udvalgte eksempler, men at der findes mange andre og anderledes forhold. Emnerne må derfor behandles, så eleverne oplever den mangfoldighed, der karakteriserer ethvert samfund. Et emne om skoleforhold i England kan fx omfatte eksempler fra forskellige skoletyper: offentlige skoler, privatskoler, kostskoler, muligheder for uddannelse, lærer/elevrelationer, skoleuniformer, eksamensforhold mv. Der bør indgå en stor variation af tekster af forskellig art, billedmateriale, video, *case-stories* og aktuelle tv-udsendelser.

Fra medierne inddrages aktuelle emner, fx præsidentvalg i USA, men også indslag, hvor engelsk bruges som internationalt kommunikationsmiddel af internationale organisationer, fx UN, Greenpeace og Amnesty International.

Eksempler fra 1. forløb

Eleverne får i begynderundervisningen især deres viden om kultur- og samfundsforhold gennem video og andet billedmateriale. Med udgangspunkt i det nære ordforråd, knyttet til dem selv og deres hverdag, inddrages visuelle materialer, der viser hverdagen, først og fremmest i Storbritannien og USA. Det er vigtigt, at billedmaterialet er kulturbærende, fx er det ikke en god ide at bruge et dansk billedlotteri med billeder af danske effekter i kommunikationsspil. Gennem lege, rim og remser og små fortællinger får eleverne indblik i landenes anderledes kultur og tænkemåde. For eksempel kan billeder fra engelske skoler med elever i skoleuniform føre til en samtale om, hvorfor de har det, og hvilke fordele og ulemper eleverne synes, det medfører. En leg som *Simon Says* med en tilføjelse af ordet *please* kan føre til en samtale om forskellige sociale omgangsformer og grader af høflighed alt efter, hvem der er den talende, og hvem der tales til, herunder forskelle i britiske og amerikanske omgangsformer. Eleverne vil ofte fra film og video have samlet ord og vendinger op, ikke mindst vulgære bandeord, som det lige fra 1. forløb er vigtigt at advare dem mod at benytte, fordi de ikke er i overensstemmelse med god sprogbrug og omgangsform i de fleste sammenhænge.

Undervisningsvejledning

Eksempel fra 3. forløb

Ireland – a European Country

Der arbejdes med tekster af forskellig art, fx video, sangtekster, internettet, turistbrochurer og litteratur. Gennem de udvalgte tekster får eleverne indsigt i familieforhold, familiestrukturer og omgangsformer, bolig- og sociale forhold, skoleforhold, uddannelses- og erhvervsmuligheder, jævnaldrendes interesser, musik og traditioner, geografiske, religiøse og historiske forhold samt deres indvirkning på levevilkårene i Irland i dag. Disse relateres til elevernes egne muligheder og kultur. Undervisningen kan tilrettelægges således, at eleverne vælger delemner, som de fordyber sig i og derefter formidler denne viden til de øvrige elever, fx gennem plancher ledsaget af mundtlige redegørelser og multimediepræsentationer.

Traditioner og mærkedage

Hvert land har sine traditioner og mærkedage. I undervisningen bør der både arbejdes med, hvad traditionen indebærer, og hvorfor traditionen har fået denne form. Nogle af traditionerne er velegnede som kreative aktiviteter, som eleverne selv kan udføre, fx skrive kort på *Valentine's Day*. Andre traditioner kan føre til en samtale om, hvorfor denne tradition er opstået, fx at tænde bål, skyde fyrværker af og afbrænde en dukke på *Bonfire Night*. *Halloween* med udklædning, udhulede græskar, hekse og uhygge kan lede til et spørgsmål om, hvorvidt vi har noget tilsvarende i Danmark. Og hvorfor fejres *4th of July* og *Thanksgiving*, og hvordan foregår det?

Det er samtidig naturligt at inddrage og sammenligne med danske traditioner, fx Sankt Hans, og opdage, at de fejres på en anden måde, eller måske findes de slet ikke i andre lande.

Hvis klassen har en skolekontakt i et andet land, vil det være naturligt at arbejde med dens traditioner og mærkedage. Det er vigtigt, at eleverne både sprogligt og indholdsmæssigt bliver bevidste om, at kulturbestemte udtryk og benævnelser ofte slet ikke kan oversættes, men at det karakteristiske ved dem må forklares i stedet. Hvis der er tosprogede elever i klassen, inddrages deres traditioner og højtider naturligvis også.

Medier og gæstelærere

Eleverne er bl.a. gennem medierne omgivet af meget engelsk sprog og kultur i deres hverdag, og de må til stadighed vænnes til at være opmærksomme herpå og forstå, at det er afgørende for deres sprogtiltagelse, fx at se og lytte til udsendelser, der omhandler den engelsktalende verden.

Undervisningsvejledning

Dette kan udnyttes i relevante former for hjemmearbejde, fx

- Find engelske ord i reklamer.
- Se tv-nyheder en bestemt aften og tag notater om en bestemt begivenhed.
- Se tv-nyheder og noter begivenheder fra et bestemt område.
- Se udsendelse om Sydafrika i morgen aften.
- Se aftenens udgave af en bestemt serie.
- Medbring en af de engelske sange, der optager dig mest.
- Find baggrundsviden på internettet.

I undervisningen må der følges op på både det kulturelle indhold og det sproglige, bl.a. ved “læg-mærke-til” opgaver. Sådanne opgaver kan fx udformes som en række spørgsmål, som eleverne præsenteres for før og efter de ser/lytter/læser, og opgaverne kan omfatte både lyd- og billedsiden på video.

Ud over medierne er det oplagt at benytte de mange muligheder, der er for at inddrage engelsktalende personer i undervisningen i form af udvekslingsstuderende, turister, indvandrere mv. Opsøgende teatre tilbyder forestillinger på engelsk til skolerne, og som oftest vil der være en engelsksproget film i den nærmeste biograf, måske oven i købet baseret på en roman, som eleverne har arbejdet med i uddrag.

Skønlitteratur og film

Skønlitteratur og film giver indsigt i levevilkår, værdier og normer. Inddragelse af litterære og dramadokumentariske tekster giver eleverne muligheder for at identificere sig med en af personerne, og gennem dette følelsesmæssige engagement opnår eleverne en dybere indsigt i og forståelse af en anden persons situation. Fx forstår eleverne bedre, hvad det vil sige at være forfulgt på grund af sin hudfarve gennem læsning af en historie om en sådan person, end gennem læsning af sagprosattekster med faktuelle oplysninger. At se en film om en minearbejders liv giver mere udbytte end blot at høre om de generelle forhold. Det er derfor vigtigt, at forskellige teksttyper inddrages, så eleverne præsenteres både for det specifikke og det generelle.

Internationalt samarbejde

Hvis eleverne har mulighed for at kommunikere med en klasse i et andet land, fx gennem samarbejdsprojekter, almindelig korrespondance, fx via e-mail eller gennem udvekslingsrejser, vil dette styrke motivationen og føre til mange personlige oplevelser. Det vil ofte være lettere at etablere kontakt med skoler, der har engelsk som fremmedsprog, end med skoler i engelsktalende lande. På den måde er eleverne også sprogligt stillet mere lige. Eleverne oplever da, at de kan bruge engelsk som internationalt kommunikationsmiddel til at erhverve sig viden om andre. Det er vigtigt, at eleverne oplever de muligheder, der ligger i kommunikation med mennesker fra andre kulturer. At de fornemmer nødvendigheden af at kende andre menneskers baggrund, før de danner sig deres egen mening om dem, og at de “stikker fingeren i jorden” i stedet for at tage for givet, at egne normer gælder for alle andre.

Undervisningsvejledning

For at eleverne kan blive bevidste om forskelle og ligheder mellem forskellige kulturer, kan det være relevant at foretage direkte sammenligninger, hvor der lægges mindst lige så meget vægt på ligheder som forskelligheder, fx vil unges interesser være forholdsvis ens uanset land. Det er i reglen mest hensigtsmæssigt at foretage samfundsmæssige sammenligninger, fx om uddannelsessystemer eller sociale sikkerhedsnet. Derimod skal man være forsigtig med at sammenligne dagligliv eller mentalitet, da gamle fordomme let genoplives.

I slutningen af 2003 fremlagde EVA, Danmarks Evalueringsinstitut en evaluering af den internationale dimension i folkeskolen, (www.eva.dk). Den internationale dimension i folkeskolen er ikke beskrevet ved hjælp af formål, slutmål eller trinmål. I stedet ligger den beskrevet i fagene, og her har fremmedsprogene og især engelsk en vigtig og fremtrædende rolle at spille.

Evalueringen viser, at det kulturelle møde og ikke mindst det autentiske aspekt i den internationale dimension i undervisningen er det, der giver de største oplevelser og det største udbytte.

Evalueringsgruppen anbefaler, at skolerne giver mulighed for, at lærere og elever får autentiske og erfaringsbaserede oplevelser i forhold til den internationale dimension ved at:

- eleverne kommunikerer med elever fra andre lande via e-mail
- eleverne samarbejder med elever fra andre kulturer inden for landets grænser
- skolen og lærerne benytter muligheden for at inddrage gæstelærere og udenlandske sprogassistenter i undervisningen, og giver mulighed for at danske lærere kan rejse ud som gæstelærere
- eleverne i videst muligt omfang tilbydes klasseudvekslingsrejser uden for Danmarks grænser.

Kernefaglighed

Arbejdsgruppen

Undervisningsministeriet nedsatte i 2001 en arbejdsgruppe, der skulle arbejde med kernekompetencer i fremmedsprog, svarende til de tidligere nedsatte grupper vedrørende matematik, dansk og naturvidenskabelige fag.

Arbejdsgruppen skulle foretage en systematisk gennemtænkning af det centrale indhold i vore uddannelser og fag gennem hele uddannelsessystemet. Arbejdsgruppen skulle endvidere klarlægge, om der var sammenhæng mellem indhold og arbejdsmetoder de forskellige niveauer imellem, og om der bygges videre på de kvalifikationer og arbejds måder, der er erhvervet på forudgående niveauer. Gruppen skulle endelig udarbejde anbefalinger for udvikling af undervisning og indhold – kernefaglighed og kompetencer – i de moderne fremmedsprog, ligeledes igennem hele uddannelsessystemet.

Undervisningsvejledning

Arbejdsgruppens rapport udkom i 2003 i hæfteform (Fremtidens fremmedsprog – vinduer mod en større verden, Temahæfte nr. 5, UVM's forlag). Rapporten kan også ses på www.nyfaglighed.emu.dk.

Rapporten peger på, at der skal sikres sammenhæng i målene fra begyndelsen til afslutningen i et gennemgående system primært i grundskole og de gymnasiale uddannelser. Samtidig skal der sikres en klar progression, hvor hvert niveau har ansvar for, at dets mål opfyldes. Til at definere progressionen i sprogfagene har arbejdsgruppen anvendt de niveauer og målbeskrivelser, som findes i Europarådets rapport, Den fælles europæiske referenceramme for sprog. Grundskolen har – for engelsks vedkommende – hovedansvaret for, at eleverne når de mål, der er beskrevet i niveauerne A1-B1.

Rapporten peger endvidere på, at der er behov for brobygning mellem de forskellige niveauer. Ofte oplever elever på tværs af uddannelsesområderne store problemer med at håndtere de sprog, som de tidligere har lært. Det ses ikke mindst ved overgangen fra grundskolen til de gymnasiale uddannelser. Både krav og undervisningsmetoder i de gymnasiale uddannelser er meget anderledes end dem, eleverne kender til fra grundskolen. Hvor grundskolens fremmedsprogsundervisning i høj grad er udtryk for en kommunikativ sprogopfattelse, har gymnasiet og HF en lang tradition for at prioritere tekstbaseret undervisning med det formål at give færdigheder inden for især læsning og grammatik. Rapporten fastslår, at kendskabet i de gymnasiale uddannelser til den forudgående sprogundervisning og omvendt er for ringe. Det medfører let situationer, hvor læreren i en gymnasial uddannelse baserer undervisningen på viden, som eleverne ifølge grundskolens læreplaner ikke har opnået, og samtidig overser viden og færdigheder, som eleverne har. Denne mangel på kendskab til stof og metode skoleformerne imellem er uhensigtsmæssig, og skævheden bør rettes op.

Rapporten sætter endelig fokus på lærerrollen. Lærerrollen ændres i et uddannelsessystem, der hele tiden er under pres og forandring. Læreren kan derfor ikke klare sig med den grundlæggende uddannelse, han eller hun fik engang. Også den beskrevne, nødvendige koordinering af uddannelsessystemerne stiller krav om opdatering af (kerne)fagligheden. Det anbefales, at lærere som en del af deres arbejde både går sammen med andre lærere for at løse fælles opgaver og løbende udvikler deres egen professionelle kunnen.

Anbefalinger

Arbejdsgruppens arbejde resulterede i en række anbefalinger. De vigtigste gengives her:

Det sikres, at alle i overensstemmelse med EU-kommissionens anbefalinger opnår god beherskelse af mindst to fremmedsprog i et normalt skoleforløb. Dette kræver, at der er obligatoriske sprog i grundskole og ungdomsuddannelser. Det skal fortsat være muligt i de gymnasiale uddannelser at vælge yderligere fremmedsprog.

Der skal sikres en klar progression og graduering i sprogtilegnelse og undervisningsindhold med hensyn til stof, aktiviteter og arbejdsformer på de enkelte trin såvel som i uddannelsesforløbet som helhed. Arbejdsgruppen anbefaler, at modellen til sikring af progression og graduering fra rapporten Fremtidens sprogfag tages i anvendelse inden

Undervisningsvejledning

for alle fremmedsprogene. Det skal ske i forhold til de sproglige niveauer og målsætninger, som er opstillet af EU og Europarådet i rapporten Den fælles europæiske referenceramme for fremmedsprog. Det opnås gennem klare målbeskrivelser med præcise angivelser af progression og graduering i de enkelte fag på tværs af de forskellige trin i uddannelsessystemet.

Der skal i hvert forløb etableres mulighed for selvevaluering og testning af standpunkt for eleverne. Lærerne bør have mulighed for at inddrage diagnostiske prøver som et led i den løbende interne evaluering. Begge dele bør ligeledes ske i forhold til de sproglige niveauer, som er opstillet af EU og Europarådet i bl.a. *Dialang*.

Dialang er et it-baseret selvevaluering værktøj, som er udviklet med støtte fra bl.a. Europakommissionen. *Dialang* tilbyder omhyggeligt udformede og kontrollerede tests i læsning, skrivning, lytning, grammatik og ordforråd på mange niveauer og på forskellige sprog. Eleverne får øjeblikkelig feedback og professionel rådgivning om, hvordan de kan forbedre resultatet. *Dialang* er det første større sprogevalueringssystem, der er baseret på den fælles europæiske referenceramme og kan ses på adressen: www.dialang.org

Der skal etableres klare overdragelsesforretninger mellem forskellige trin i uddannelsessystemet. De skal sikre information mellem de forskellige trin i uddannelsen og skal forpligte ikke kun det afleverende, men også det modtagende trin. Informationerne skal omfatte mål for undervisningen og for det tilegnelsesniveau, som hvert trin stiler imod at føre eleverne frem til.

Der skal etableres en systematisk fagdidaktisk uddannelse og efteruddannelse for sprog-lærere på alle niveauer.

Arbejdsgruppen anbefaler endvidere

- at der snarest sker en fagdidaktisk brobygning, hvor man tilegner sig viden om sprogundervisningen på de afgivende og de modtagende niveauer
- at lærerne på alle niveauer udvikler deres viden og bevidsthed om forskellige fremmedsprogdidaktiske metoder, som anvendes på de forskellige uddannelsesstrin samt reflekterer over deres hensigtsmæssighed
- at lærerne opdateres med hensyn til viden om sprogtilegnelse generelt.

Evalueringer af faget engelsk

National evaluering

I efteråret 2003 offentliggjorde EVA, det danske evalueringsinstitut, en omfattende evaluering af engelsk i grundskolen. Evalueringen vil kunne bidrage til udvikling af kvaliteten i grundskolens engelskundervisning og omtales derfor her. Rapporten rummer en række anbefalinger, der skal rette opmærksomheden mod nogle af de forhold,

Undervisningsvejledning

som er mindre hensigtsmæssige omkring faget. Her nævnes nogle af de vigtigste, som retter sig mod engelsk fagudvalg og den enkelte engelsklærer.

Anbefalinger

- omkring CKF og undervisningen:
  - At lærerne opnår større bevidsthed omkring arbejdet med de fire CKF-områder, især sprogtilegnelse.
  - Styrkelse af den fagdidaktiske debat i engelsklærergruppen gennem arbejdet i fagteam.
  - Styrkelse af engelsk som *Classroom Language* i undervisningen, så alle parter taler engelsk i timerne.
  - Større bevidsthed og samarbejde omkring materialevalg som modstykke til den massive anvendelse af systemmaterialer i undervisningen.
  - En ændret opfattelse af variation i undervisningen i retning af længere sekvenser, der giver større mulighed for fordybelse, og som kræver mindre tid til omorganisering.

- omkring progression, evaluering og kontinuitet:
  - Der udarbejdes årsplaner, som ikke kun beskæftiger sig med undervisningens hvad, men også med undervisningens hvorfor.
  - Der arbejdes med at udvikle en systematisk evaluering, og overvejelserne lægges frem i en dialog med elever, forældre og skolens ledelse.
  - At gruppen af engelsklærere bevæger sig fra en intuitiv og erfaringsbaseret evalueringstænkning mod en fælles praksis, der bygger på systematisk refleksion og dokumentation.

- omkring læringsmiljøet og undervisningen:
  - At engelsklærerne tager aktivt del i teamarbejdet, så klassens sociale miljø bliver et fælles anliggende, og faget bringes i samspil med andre fag.
  - At lærerne sammen med ledelsen udvikler en strategi, der sikrer arbejdet med at styrke elevernes internationale forståelse gennem forskellige internationale samarbejdsprojekter.
  - At der arbejdes på at gøre engelsk mere synligt på skolen og i læringsmiljøet.
  - At øge fokus på ægte sproglige oplevelser og styrkelse af elevernes internationale forståelse gennem inddragelse af internettet og medieverdenen i øvrigt.

International undersøgelse

I starten af 2004 offentliggjordes en international undersøgelse af danske elevers standpunkt og udbytte af undervisningen i engelsk ved udgangen af 9. klasse. I undersøgelsen indgik også en selvvurdering og en spørgeskemaundersøgelse for eleverne. Undersøgelsen omfattede ca. 1500 danske elever. Undersøgelsen gav ikke et fuldt dækkende billede af, hvad eleverne kunne, blandt andet fordi testen var skriftlig. Elevernes mundtlige, produktive sprog indgik således ikke i testen.

Undervisningsvejledning

Nogle af de væsentligste forhold, som blev synliggjort i den nationale evaluering, korresponderer med nogle af de elementer, som den internationale undersøgelse afdækker. Heraf kan nævnes:

Den internationale undersøgelse viser	Den nationale evaluering viser
Elevernes rigtighedsscore i de opgaver, der afspejler formelle færdigheder og sprogproduktion er under 50%.	Undervisningen i sprog og sprogbrug vægtes ikke særlig højt i undervisningen.
Eleverne klarer sig absolut dårligst i den del af testen, der afdækker integrerede færdigheder, dvs. størst sproglig forståelse og kunnen.	Undervisningen er opdelt i korte sekvenser. Eleverne får ikke erfaringer med sproglige sammenhænge, der går på tværs af og integrerer de forskellige aktiviteter.
En forholdsvis stor gruppe af eleverne klarer sig dårligt, og ingen elever ligger i top.	Lærerne mener de bedst tilgodeser de svage elever gennem den klassebaserede og lærerstyrede undervisning.
Elever med et andet modersmål end dansk klarer generelt testen ringere end elever med dansk som modersmål.	Dansk spiller en fremtrædende rolle i engelskundervisningen.
Kontakt med det engelske sprog er en afgørende fremmer i forhold til testresultatet.	Eleverne efterlyser autentiske tekster og ægte sproglige oplevelser.
Jo vigtigere eleverne mener, det er at lære engelsk, jo bedre testresultat.	Lærerens tilgang til engelskundervisningen spiller en stor rolle for eleverne.
Eleverne vurderer selv deres evne til at vælge tekster på engelsk i forbindelse med projektarbejde lavt.	Engelsk spiller en meget ringe rolle i forhold til tværgående projekter, og projektarbejde står helt utydeligt i engelskundervisningen.
Eleverne vurderer selv deres evner lavest mht. at beskrive en oplevelse, skriftligt at give udtryk for deres mening og skrive forståelige tekster.	Prøvekravene er ret styrende, og prøven i engelsk i 9. klasse er udelukkende mundtlig.

Undervisningsvejledning

Sammenfattende giver evaluering og international undersøgelse anledning til at problematisere flg. temaer:

- Hvordan kan engelsk som *Classroom Language* fremmes?
- Hvordan kan undervisningens ændres, så den i højere grad understøtter elevens sprogproduktion?
- Hvordan kan elevernes veludviklede funktionelle kundskaber i fx læsning udnyttes i forhold til arbejdet med sprog og sprogbrug?
- Hvordan kan undervisningsdifferentieringen udvikles, så undervisningen har mere at tilbyde både den svage og den dygtige elev?
- Hvordan kan undervisningen organiseres, så der skabes mulighed for fordybelse og større indsigt i sproget?
- Hvordan kan elevernes motivation og selvværd bringes i spil i forhold til elevernes sproglige kunnen?

Praktisk musiske aktiviteter

Tell me and I forget. Teach me and I remember. Involve me and I learn.

Det praktisk musiske islæt er ikke blot et “frikvarter” i undervisningen. Det er en holdning til undervisning, som tilgodeser det hele, skabende menneske, involverer alle sanser og giver plads til individuelle tilegnelsesstrategier.

Anlægger man denne betragtning, har faget engelsk meget at byde på i alle engelskundervisningens forløb, det er ikke kun begynderundervisningen i 3. klasse, der ikke må blive for “boglig”.

De kreative arbejds- og udtryksformer tilgodeser også undervisningsdifferentiering. Eleverne anvender i disse aktiviteter sproget på det “niveau”, som de personligt er nået til, og mange af aktiviteterne indeholder erfaringsgivende situationer og fælles oplevelser.

De praktisk-musiske aktiviteter er her beskrevet ud fra 6 indfaldsvinkler:

- Krop og sprog
- Kommunikative lege
- Kreativ respons
- Drama
- Kreativ skrivning
- Leg med medier.

Undervisningsvejledning

Krop og sprog

Ikke mindst i 1. forløb bør sprog og handling knyttes sammen. Eleverne skal erfare, at sproget benyttes for at opnå en hensigt, og det styrker forståelsen og sprogtilgængeligheden, hvis der arbejdes med konkrete materialer og konkret handling, fx

- action songs, hvor eleverne synger og laver bevægelser til sangen
- action rhymes, hvor eleverne siger vers i kor med tilhørende bevægelser
- square dance eller folkedans
- lege som indeholder mime og kropssprog
- sanslege og kimsleg.

Kommunikative lege

Den ide, som kommunikative lege bygger på, kan anvendes i alle forløb. I princippet har alle kommunikative lege indbygget et *gap*, enten i form af en forskel i udformning, indhold, mening eller holdning. Hermed skabes en situation, hvor eleverne er nødt til at kommunikere for at løse opgaven.

De letteste kommunikative lege har helt konkrete *gaps* og egner sig ofte til pararbejde, hvor de to deltagere har forskellige oplæg. Elev A har fx et færdigt billede med figurer og farver, elev B mangler farverne. De to elever skal derefter, uden at se hinandens oplæg, kommunikere for at få de to oplæg "gjort ens".

Efter samme princip kan eleverne arbejde med brikker, der skal lægges i rækkefølge, tegninger, der skal gøres færdige, eller figurer, der skal konstrueres. Oplæggene kan også bestå af to næsten ens billeder, hvor opgaven går ud på at finde forskellene.

I undervisningen i 3.-4. forløb kan *information-gap* udnyttes til at træne elevernes kommunikative færdigheder, også om mere abstrakte emner. Her kan skrevne tekster fx også erstatte billedforlæg. Der kan arbejdes med par eller grupper, hvor deltagere har et forskelligt udgangspunkt, fx i form af en "rolle" eller en viden, der skal argumenteres og besluttes ud fra.

Kreativ respons

Når eleverne lytter og læser, kan den hensigtsmæssige lytte- og læseproces hjælpes på vej af *tasks*. Eleven skal forstå, hvad formålet med aktiviteten er og hjælpes på vej med at udvikle strategier for bedre at tilegne sig stoffet. Det er hensigtsmæssigt at støtte arbejdet med *tasks* FØR, UNDER og EFTER lytning og læsning.

Især i forbindelse med *tasks* EFTER lytning og læsning kan der arbejdes med kreativ respons på teksten. Eleven forholder sig til det lyttede eller læste og udtrykker sit personlige møde med teksten på en kreativ måde. Mulighederne for kreativ respons falder

Undervisningsvejledning

især inden for *creative writing*, drama og billedkunst. Eleverne kan individuelt eller i par eller gruppe, fx

- illustrere en situation eller en person fra teksten
- udarbejde alternative illustrationer til teksten
- lave et *CD-cover* til de sange eller musiktekster, der er arbejdet med
- dramatisere en sang eller en episode fra teksten
- "interviewe" en person fra teksten
- skrive en alternativ slutning til teksten
- lave en collage over tekstens temaer
- lave en tegneserie over tekstens hovedbegivenheder.

Drama

Der kan arbejdes med drama både i bunden og i fri form i alle engelskundervisningens forløb.

I 1. forløb kan der arbejdes med hånddukker eller med dramatiserede situationer, fx indkøb og situationer omkring et spisebord. Udklædning, masker, hånd- eller stangdukker giver nogle generte elever mere mod på at udtrykke sig bl.a. med den hensigtsmæssige intonation.

Efterhånden, som eleverne har tilegnet sig mere engelsk, kan de selv digte episoder eller aftale dramatiseringer og opføre dem for klassen.

Der kan også arbejdes med mere bundne rollespil eller simulationer, hvor indholdet styres af en bestemt situation eller nogle bestemte roller eller holdninger.

Engelske skuespil for børn kan anvendes fra 5.-6. klasse. Eleverne arbejder da først med at tilegne sig replikker, helst med støtte fra lydbånd. Derefter øves stykket individuelt og i grupper. Der kan arbejdes med scenografi, kulisser, rekvisitter og kostumer med henblik på et produkt, som kan vises for andre elever eller forældre. I løbet af denne proces vil eleverne komme ud for flere gentagelser af ord og sætninger end ved nogen anden sproglig aktivitet. Sprog og handling kædes sammen, og arbejdet med mimik, gestik, udtale og intonation indgår i en meningsfuld sammenhæng. Arbejdet med at sætte et stykke op er derfor ofte en proces, der opleves som et stort ryk fremad mht. elevernes mundtlige sprogfærdighed.

I 3.-4. forløb kan scenen skiftes ud med videoen eller båndoptageren. I disse forløb kan der også arbejdes med elevernes egne tekster og manus.

Kreativ skrivning

De skriftlige færdigheder skal integreres i alle forløb, lige fra elevernes første eksperimenter med skriftsproget til 3. og 4. forløbs arbejde med skriftlig fremstilling. De skriftlige aktiviteter kan ofte med fordel anvendes som respons på et oplæg, fx nogle ord, en tekst, et billede, lydeffekter eller musik.

I den kreative skriveproces indgår de samme faser som i anden procesorienteret skrivning: brainstorm, mindmap, udkast, redigering, færdigt produkt, evt. med respons mellem hver fase.

Oplæg, som er flertydige eller som taler til elevernes fantasi mere end de giver bindende anvisninger, er at foretrække. Fx kan man lade eleverne betragte et "utydeligt" motiv i få sekunder, eller man kan hænge en snor med forskellige ting op i klassen – *dead man's pocket* – som udgangspunkt for en detektivhistorie. To eller flere illustrationer kan af eleven forbindes til et handlingsforløb, eller der kan skrives ud fra "atmosfæren" i et musikstykke. Her er film- eller tv-musik særlig egnet, men også klassisk eller *space* musik taler til sanserne og stimulerer fantasien.

Når billeder er udgangspunkt for skrivningen, er det hensigtsmæssigt at lade eleven begynde med at "tømme" billedet for navneord, udsagnsord og tillægsord. Derefter bruges ordene til et *mindmap*. Ordene samles i bundter og udbygges derefter til sætninger. Sætningerne skrives i en rækkefølge, som forfatteren finder naturlig, og de er derefter holdepunkter i det første udkast, der kan arbejdes videre med i skriveprocessen.

Leg med medier

Netop gennem medierne møder eleverne ofte engelsk uden for skolen. De ser tv og film, og de lytter til musik eller ser musikvideo. Det er vigtigt at udnytte elevernes interesser og specielle viden i undervisningen og give dem mulighed for at skabe produkter inden for disse genrer.

Eleverne kan lave en avis med nyheder eller et magasin bygget over et tema. I produktet medtænkes målgruppen, som fx kan være en venskabsklasse i et andet land. Der kan skrives på computer og arbejdes med layout.

En radioudsendelse kan fx indeholde simulerede debatter med forskellige interessegrupper, reklamespots, *phone-in* programmer, *quiz shows* og *Top 10*.

Video kan anvendes til optagelser af *talkshows*, *soaps*, nyhedsudsendelser, musikvideo, teater m.m.

For al leg med medier gælder det, at de kan laves uden fornemme faciliteter. En avis kan fremstilles ved hjælp af en computer, et lysbord, som endda kan erstattes af et vindue, papir og skolens kopimaskine. For at kunne lave en radioudsendelse kræves heller ikke

Undervisningsvejledning

nødvendigvis et lydstudie. En båndoptager med mikrofon samt en kassettebåndoptager med to båndafspilningsstationer, der kan fungere ved redigering, er tilstrækkeligt. Et videoprodukt bliver selvfølgelig mest tilfredsstillende, hvis der er mulighed for en rigtig editering, men der kan også arbejdes med “klip i kameraet”.

Tværfaglighed/samarbejde med andre fag

Det faglige i det tværfaglige – og det tværfaglige i det faglige.

Det faglige

Faget engelsk har både et færdighedsaspekt, et orienteringsaspekt og et holdningsdannende aspekt. Når faget anskues så bredt, bliver en del af arbejdet naturligt af emne- eller problemorienteret art, men med et indhold, der giver anledning til at bruge engelsk.

Hertil kommer, at mange af de arbejdsformer, metoder og undervisningsmaterialer, der kendetegner engelskundervisningen, også fremmer en tværfaglig arbejdsform. De varierede arbejdsformer, individuelt, par, gruppe og værkstedsundervisning, giver eleverne et godt grundlag for selvstændigt arbejde. Og en emneorganiseret undervisning med et bredt sammensat materialevalg giver eleverne gode erfaringer med at udvælge og bearbejde tekster.

I læreplanens afsnit om kultur- og samfundsforhold er der angivet en række emner, som anses for velegnede i engelskundervisningens fire forløb. Det kan her overvejes, hvilke emner, der ville egne sig bedst i en faglig sammenhæng og hvilke i en tværfaglig sammenhæng. I det sidste tilfælde vil man inddrage både flere timer og andre indfaldsvinkler end dem, der er specifikke for engelskundervisningen.

Et emne om menneskerettigheder ville måske egne sig bedre til et tværfagligt end til et fagligt arbejde, mens engelsksproget tv-fiktion i højere grad ville egne sig til behandling i en faglig sammenhæng. Det er dog karakteristisk, at der i de fleste tilfælde ikke vil være en skarp grænse imellem, hvilke emner, der bedst egner sig til at blive behandlet i en faglig eller en tværfaglig sammenhæng. Valget vil oftest være betinget af, om eleverne ønsker at arbejde med emnet som et større tværfagligt emne- eller projektarbejde, eller om lærerteamet har en sammensætning, som kunne være et godt udgangspunkt for et bestemt emne.

Det tværfaglige

I tværfaglige sammenhænge kan engelsk perspektivere et emne ved at inddrage forhold fra engelsktalende lande, eller eleverne kan inddrage tekster om emnet, som er skrevet på engelsk. Fx vil man i forbindelse med et emne om menneskerettigheder muligvis kun være i stand til at finde tekster på engelsk om forholdene i en række lande.

Undervisningsvejledning

Hvis eleverne skal prøve at forstå og forholde sig til fænomener og forhold nogenlunde kvalificeret, kræver det, at de ser dem i den sammenhæng, som de optræder i. Netop her kommer kulturaspektet ind og bidrager med engelsksprogede tekster af mange slags og i form af møder med engelsktalende personer.

I denne forbindelse skal det nævnes, at også selv om teksterne er oversatte, kræver det ofte en engelsk-kulturel indsigt, hvis eleverne skal forstå baggrunden for indholdet i teksterne.

Den receptive brug af engelsk i form af lytte- og læseforståelse spiller selvfølgelig en stor rolle, når eleverne skal skaffe sig viden om et emne. Dog kan informationsindsamling også ske ved at interviewe personer, som eleverne kun kan kommunikere med på engelsk, altså produktivt.

Når engelsk indgår i tværfaglige sammenhænge, er det imidlertid naturligt, at lærere og elever også medtænker mulighederne for, at fremlæggelserne helt eller delvis kan ske på engelsk. Det kunne ligefrem være et krav over for nogle elever, således at differentieringen også tilgodeses på denne måde.

De mange muligheder for forskellige fremlæggelsesformer indbyder til, at engelsk benyttes. En del af en elevs fremlæggelse kunne fx være et rollespil eller en simulation på engelsk. Også en billedcollage med engelske undertekster ligger inden for, hvad et flertal af eleverne vil kunne klare, og nogle elever vil utvivlsomt kunne gå langt videre og lade hele fremlæggelsen og produktet være på engelsk. De musiske og kreative arbejdsformer, som er en del af faget engelsk, vil også være en god forberedelse til, at eleverne kan gøre brug af forskellige fremlæggelsesformer, både på dansk og på engelsk.

Faglige bidrag til det tværfaglige

Når engelsk indgår i tværfaglige projekter, må man have nogle forventninger til den faglige ballast, eleverne kan udnytte. Det vil være både i form af viden og i form af færdigheder og arbejdsformer. For det første er det naturligt inden for fagets rammer at benytte emner og projektarbejder fra tidligt i forløbet, således at der bliver en progression fra "mini-projekter" til "maxi-projekter". Man kan fx starte med forløb om *English breakfast* med brug af engelske opskrifter og rollespil ved morgenbordet. Senere kan der arbejdes med emner om natur og dyr eller fritidsinteresser, og til sidst kan man tage et tema som Australien op. I samarbejde med venskabsklasser kan eleverne fx beskrive og udveksle informationer om deres lokalsamfund.

Receptive færdigheder:

Her vil der være tale om en række arbejdsformer, som eleverne nok kender fra andre fag, men som skal videreudvikles og opøves specielt gennem brug af engelsksprogede tekster. Det drejer sig fx om, at eleverne skal have arbejdet med

- at forholde sig spørgende til det kultur- og samfundstuf, de møder i og uden for undervisningen

Undervisningsvejledning

- at finde og at tilegne sig informationer, således at de skelner væsentligt fra uvæsentligt
- at sammenligne og at tage stilling til forskellige informationer.

Produktive færdigheder:

Også inden for det produktive område vil der være en række forventninger til, hvad eleverne har arbejdet med. Det drejer sig fx om på engelsk

- at formulere problemer
- at gengive hovedindholdet af tekster
- at fremlægge synspunkter
- at argumentere
- at blive fortrolig med forskellige fremlæggelsesformer og at benytte dem effektivt.

Krav til engelsklæreren

Det tværfaglige samarbejde stiller krav til læreren om, fx

- et tættere samarbejde med lærere i andre fag
- at anskue sit fag ud fra nye synsvinkler
- at udvikle sit kendskab til kildesøgning
- at inddrage udenlandske gæster i undervisningen
- at have for øje, at arbejdet kan foregå uden for skolen.

Hertil kommer overvejelser om køb af andre typer af materialer end klassesæt, fx emnekasser, og materialer, som ikke er undervisningstilrettelagte, samt organisering af elevernes adgang til materialerne på en hensigtsmæssig måde.

Informationsteknologi

Med informationsteknologiens udbredelse har engelskundervisningen fået et redskab, som er af afgørende betydning for faget og dets rolle i undervisningen. Multimedierne er efterhånden rykket så tæt ind i sprogundervisningen, at det for sproglæreren ikke længere er et spørgsmål om han/hun vil bruge dem i sin undervisning, men om hvordan han/hun vil bruge dem.

Den viden og de oplevelser, den nye informationsteknologi kan byde på, er oftest kun tilgængelige på engelsk. Dette forhold giver engelskundervisningen både specielle muligheder og forpligtelser. Informationsteknologien skal tænkes med i planlægningen af engelskundervisningen, hvis den kan bidrage til at forbedre undervisningen på et eller flere områder og føre til anvendelse af mere hensigtsmæssige arbejdsformer.

Ved hjælp af computeren er det muligt for eleverne at fortælle en historie eller præsentere et fagligt arbejde. De kan tidligt begynde at fremstille små historier i billedforløb, hvor deres egne billeder afløser hinanden enten automatisk eller ved klik på en knap.

Undervisningsvejledning

Tekst kan skrives på billederne evt. som talebobler eller muligvis indtales i programmet. Mange tegne- og maleprogrammer indeholder også muligheden for at udvikle dette til simple animationer.

Computeren er også det sted, hvor danske elever tydeligst oplever engelsk som en ægte kulturteknik, som et redskab for tilegnelse af viden og oplevelser. Det er blevet nødvendigt og naturligt at bruge engelsk. Hermed får faget en ændret rolle i skolens dagligdag, og hermed får engelsklæreren også en anden rolle og en udvidet funktion i skolen. Faget har med computeren og nettet fået helt nye muligheder for at kunne indgå i faglige og tværfaglige projekter.

Engelsklæreren vil ofte være den, der i kraft af sin faglige viden bliver bedt om at medvirke i disse forløb. Den udfordring er det vigtigt at tage op. Hvis ikke, mister skolefaget engelsk sin forbindelse til den brug af engelsk uden for skolen, som er så vigtig en del af elevernes dagligdag.

Som engelsklærer er det nødvendigt at beherske denne nye faglighed, både pædagogisk, fagligt og i tværfaglige sammenhænge. Rigtigt anvendt kan it udvide sproglærerens aktionsradius og elevernes medansvar for egen læring. Men anvendt uden pædagogisk indsigt og faglighed kan der blive tale om et pædagogisk tilbageskridt.

Elektronisk tekstbehandling

Når det gælder brugen af it i engelskundervisningen, synes det helt oplagt at lægge hovedvægten på den elektroniske tekstbehandling i forbindelse med procesorienteret skrivning. Denne vægtning vil være den samme i faget dansk, og tekstbehandling er derfor et område, hvor et tværfagligt samarbejde vil være naturligt og nødvendigt.

På mange elever virker brugen af tekstbehandling i sig selv motiverende, og den øgede motivation fører til en større koncentration og bevidsthed om tekstproduktionen. Den skrevne tekst bliver mere læsbar, og arbejdet med layout og inddragelse af egne eller andre elevers tekster i undervisningen lykkes bedre.

Tekstbehandlingens muligheder for nemt at rette, slette eller tilføje tekst medvirker til, at eleverne får lyst til i højere grad at afprøve forskellige udkast til formuleringer.

Inddragelse af engelsk stave- og grammatikkontrol virker også hos mange elever positivt ind på arbejdet med skriftlig fremstilling, idet de her bliver opmærksomme på, hvilke ord og vendinger programmet ikke kan genkende som engelske.

Samtidig skal man også som lærer være opmærksom på, at disse programmer gennem deres hjælp til eleverne forleder mange til at tro, at når stave- eller grammatikhjælpen ikke protesterer, så er alt i orden. Dette forhold har ført til en opblomstring af fx homofon- og andre synonymfejl af typen *their/there*, *hear/here*, *cut/could*. Det er således med den nye teknologi blevet endnu vigtigere at træne elevernes bevidsthed omkring disse fejltyper, der er stærkt generende for kommunikationen.

Undervisningsvejledning

I arbejdet med skriftlig fremstilling kan eleverne ofte med fordel arbejde parvis eller i grupper på tre ved den samme maskine. På den måde bliver eleverne mere opmærksomme på sprog og sprogbrug og indhold, når de taler sammen om et fælles produkt.

Ideer til arbejdet med tekstbehandling

Planlægningsøvelser:

Eleverne laver i grupper brainstorming på et skriveoplæg. Nøgleord og -sætninger skrives ned og organiseres ved hjælp af "flyt-funktionen" i en rækkefølge, der giver teksten en logisk opbygning og en naturlig sammenhæng.

Nedskrivningsøvelser:

- Eleverne skriver løs i 5-10 minutter, hvor de satser på at skrive mest muligt. Det er ikke tilladt at gå tilbage i teksten.
- Eleverne skriver med "sort skærm" i 5-10 minutter, dvs. at der skrues helt ned for lysstyrken, så eleverne ikke kan se, hvad de skriver. Derefter læses teksten.
- "Stafetskrivning", hvor eleverne i 5-10 minutter sidder ved en maskine, læser den tekst, der allerede er skrevet, og fortsætter teksten i samme "stil". Når tiden er gået, skiftes til den næste maskine.
- Eleverne udbygger korte nøglesætninger, som på forhånd er skrevet af læreren, til en sammenhængende tekst.
- Eleverne laver et nyhedsbrev til forældrene på engelsk, *English News from 6A*.
- Eleverne skriver breve til hinanden i klassen.
- Eleverne skriver beskeder, der skal udføres af andre elever i klassen.
- Eleverne skriver tekster og fjerner enten mekanisk eller manuelt ord fra teksten. Andre elever rekonstruerer teksten. Den oprindelige tekst beholdes som facit.
- Eleverne skriver tekster til brikker til forskellige spil, fx *Do It!* eller forskellige vidensspil. Den samlede mængde brikker udgør spillet, som klassen derefter spiller.

Bearbejdningsøvelser:

Disse øvelser er især velegnede til arbejdet med sprog og sprogbrug og kommunikativ fejlanalyse.

- Varierede korte diktatøvelser, hvor egne og kammeratens fejl efterfølgende skal rettes.
- Eleverne bearbejder andres skriftlige produkter.
- Som afslutning på stafetskrivning, hvor eleverne får til opgave at skulle færdiggøre den tekst, som han nu sidder ved, og som mange i klassen har bidraget til.
- Øvelser med at anbringe sætninger, verslinier eller tekstafsnit i logisk rækkefølge.
- Indsættelse af beskrivende tillægsord.
- Indsættelse af varierede overgangsord og udtryk, som på forhånd er fjernet fra teksten.

Undervisningsvejledning

Elektronisk post

Elektronisk post, e-mail eller datakommunikation giver adgang til en direkte og hurtig kontakt med elever og lærere i andre lande og åbner derved for nye muligheder og udfordringer til undervisningen i engelsk. Elektronisk post sætter eleverne i stand til at orientere sig bedre og mere direkte om mennesker i andre lande, fx om deres forudsætninger, følelser og handlinger, samfundsforhold og levevilkår. Kommunikation kan foregå mellem to elever eller som klasse-til-klasse projekter. Når der på denne måde skrives til en rigtig modtager, ansøres eleverne samtidig til at arbejde med en større sproglig præcision. Stavehjælp, ordbøger og grammatik bliver vigtige hjælpemidler i processkrivningen, og eleverne bliver mere opmærksomme og omhyggelige, også med den indholdsmæssige side.

Hastigheden, hvormed informationer kan udveksles, har vist sig også at have en motiverende effekt. Dagsaktuelle og personlige emner kan tages op, og eleverne får svar på de meddelelser, de har sendt, mens tingene stadig er nærværende og har deres interesse. Der er tegn på, at denne form for datakommunikation medfører en ny genre, der indeholder elementer af både mundtlig og skriftlig kommunikation.

Fagspecifikke programmer

Ved fagspecifikke programmer forstås it-baserede programmer, der rummer et færdigt indhold af øvelser, tekster eller situationer, som eleverne kan arbejde med.

Hvor denne type af materiale tidligere var bundet til flytbare medier som disketter og cd-rom, så findes den store mængde af disse programmer i dag som netbaserede programmer, der ofte er gratis og dermed tilgængelige fra enhver computer med netadgang.

Disse fagspecifikke programmer findes i dag som en træningsmulighed på alle niveauer og med et indhold, der gør det muligt at træne stort alle de grammatiske og ordforrådsmæssige områder, som eleverne har problemer med.

Eksempel:

En elev har problemer med at skelne mellem bruges af *present simple* og *present continuous*. Han viser vilje til at ville gøre noget for at løse problemet. Læreren har fundet et passende interaktivt sprogtræningsprogram på nettet, forsynet med rimelige forklaringer på simpelt engelsk og med indbyggede feedback-funktioner til eleven. Elevens motivation udnyttes ved at lade ham/hende arbejde med at forbedre de sproglige områder, som han/hun har problemer med. Eleven kan føre resultatet af sine anstrengelser til protokols i sin logbog, eller printe et *scoresheet* ud til sig selv og/eller sin lærer.

Mange af disse opgaver er velegnede til at differentiere undervisningen, og de er gratis for skolen. Samtidig er det en fordel, at de også findes på elevens computer derhjemme.

Undervisningsvejledning

Væsentlige kriterier for lærerens overvejelser om, hvorledes de enkelte undervisningsprogrammer kan bidrage til undervisningen, er om programmerne giver

- anledning til kommunikation
- differentieringsmulighed, fx i form af individuel vejledning og/eller ændrede organisationsformer
- tidsbesparelse for lærer og/eller elever
- øget motivation.

Internettet i undervisningen

Internettet kan på mange punkter være med til at udfylde behovet for materialer, der lever op til læreplanen. Opkobling til internettet ændrer radikalt tilgangen til viden og åbner op for samarbejde.

For at kunne udnytte internettets muligheder er det vigtigt, at eleverne lærer at arbejde med indsamling, udvælgelse, bearbejdning og formidling af informationer.

Traditionelt er engelskundervisningen bundet til klasseværelset. Det materiale, som man som lærer er vant til at arbejde med, kommer fra bøger, aviser, videoer og bånd. Det er lukkede, statiske materialer, hvor man har mulighed for at forudsige og tilrettelægge et forløb. Internettet er dynamisk, og når der kan kobles op til nettet overalt, behøver undervisningen ikke længere lukkede lokaler.

Internettet muliggør en autentisk kommunikation, hvor elevernes arbejde kan udveksles med en ægte modtager til forskel fra den traditionelle "som om" situation.

Internettets store styrke er den enorme mængde af informationer, som det indeholder, men dette er på mange måder også mediets svaghed. Det store problem er dets uoverskuelighed og de store forskelle i kvalitet og sproglig sværhedsgrad.

Med Fagenes Infoguide (<http://infoguide.emu.dk>), kan man hurtigt og sikkert finde webbaseret materiale, som er velegnet til undervisningen. Infoguiden indeholder links, der er udvalgt efter en faglig-pædagogisk vurdering, hvorved man sikrer, at de er relevante. Infoguidens opbygning giver overblik, og den er et tidsbesparende værktøj såvel for lærere, som for elever.

"*Teachers help teachers teach*" er et fænomen, som får stadig større betydning, når det gælder webbens praktiske funktion i undervisningen: At lærere i stedet for at forbeholde gode undervisningsforløb til egen undervisning stiller disse til rådighed for kolleger og benytter nettet som det medie, der kan gøre materialet nationalt og verdensomspændende tilgængeligt for andre. Dette fænomen vil sandsynligvis få stadig større betydning for alle lærere og elever i fremtidens undervisningsverden.

At netop engelskundervisningen har enorme muligheder på dette felt ligger i selve det fænomen, at man som engelsklærer deler mål og interesser, metoder og materialer med tusinder af lærere rundt om i verden, som også underviser elever i engelsk på *beginner* – *lower intermediate* og *intermediate* niveau.

Undervisningsvejledning

Internettet giver engelsklæreren mulighed for at

- få adgang til store mængder materiale til stort set alle emner på engelsk
- kunne følge med i den politiske, og den kultur- og samfundsmæssige udvikling i de lande, hvor sproget tales
- få adgang til aktuelle tekster inden for emner, der interesserer eleverne, fx sport, musik og film
- supplere undervisningen med aktuelle artikler fra aviser og tidsskrifter fra hele verden
- hente noveller, digte, sangtekster, filmanmeldelser og eventyr til brug i undervisningen
- skaffe aktuelle prøvetekster, der passer til de emner og tekster, som eleverne har arbejdet med
- få adgang til store mængder af elevproducerede tekster fra en mængde lande – og dermed også adgang til, at danske elevers tekster kan få en ægte modtager
- få kontakt til skoler i hele verden
- forberede virkelige eller virtuelle rejser rundt i verden ved hjælp af de oplysninger, kort, artikler og reklameindslag, der ligger på nettet
- arbejde projektorienteret på og med engelsk
- give engelsk og engelske tekster en central placering i forbindelse med projektarbejde.

Nettets største betydning ligger stadig primært i de muligheder, som det giver den enkelte lærer i planlægning og tilrettelæggelse, men efterhånden som antallet af tilgængelige computere øges, vil nettets betydning i selve undervisningen også vokse. Der findes efterhånden talrige eksempler på, at nettet indeholder egentlige undervisningsforløb til engelsk som fremmedsprog. Mange af disse forløb er af høj kvalitet og kan dermed supplere og i perioder erstatte traditionelle undervisningsmaterialer på de skoler, der har mulighed for, at eleverne kan arbejde med nettet over længere tid.

Eksempler på emner eller *projects*, hvor eleverne kan arbejde med inddragelse af internettet:

I 1. forløb kan eleverne arbejde med at finde *Nursery Rhymes* på nettet, læse, vælge ud og være med til at bestemme, hvilke rim klassen skal arbejde med. Læreren har valgt et bestemt site med mange velegnede rim, og eleverne finder på skift *The Rhyme of the Day*.

Fra 2. forløb kan eleverne selv være med til at finde forskellige *Jokes*, som skal fortælles til resten af klassen. Læreren finder et passende web-sted med engelske vittigheder. En gruppe elever finder de vittigheder, som de synes, at klassen skal arbejde med. Hver elev i klassen får en *Joke*, som de skal øve sig i at fortælle til andre. *World Wide Web* rummer tusindvis af sådanne *Jokes* inden for alle mulige emner.

I 3. – 4. forløb kan man fx tage emner op som *Famous Brits*, *Great Danes*, *Idols*, *Famous Buildings*, *My Kind of Music*, *English Speaking Capitals of the World*, *Famous Explorers* eller andre emner, som eleverne er nysgerrige efter at finde oplysninger om. Eleverne fremlægger mundtligt og/eller skriftligt resultatet af deres arbejde for klassen eller andre.

Undervisningsvejledning

Nettet rummer mange eksempler på små elevproducerede historier, på eventyr og andet, som eleverne selv kan være med til at vælge undervisningsmateriale og indhold fra.

Et tema, der kan arbejdes med på mange niveauer, er at lade eleverne i grupper planlægge en dag fra morgen til aften i en storby, fx New York, London eller Sydney. Eleverne gennemfører altså en simuleret rejse, en *Armchair Travel Experience*, hvor materialet hovedsageligt kommer fra nettet, men også fra brochurer, aviser, blade, ambassader, turistbureauer o. lign. Eleverne fremlægger deres plan og evt. deres budget for rejsen for klassen, evt. arbejder flere grupper med samme emne, så de kan sammenligne og inspirere hinanden. Et undervisningsforløb, der tidligere ville kræve en mængde forberedelse fra lærerens side, men som nu kan tage udgangspunkt i elevernes interesse og udføres af eleverne selv ved hjælp af nettet.

Eksempel på *Armchair Travel*:

Som engelsklærer i 7. klasse mangler man supplerende materiale til arbejde med temaet New York. Problemet er at finde materiale, som eleverne kan magte, når det gælder præsentation af seværdigheder eller tilrettelæggelse af en lille endags *Armchair Travel* rundt i byen. Der søges på New York i fx Fagenes Infoguide. Man finder et site, der ser ud til at passe til de behov, som klassen har. Den valgte internetadresse lægges derefter ind under "foretrukne" på de maskiner, der skal benyttes af eleverne i forbindelse med arbejdet. Eleverne skal begrænse sig til at arbejde med denne ene adresse. Det bliver på den måde det sproglige arbejde, der kommer i fokus, og det at søge på internettet bliver noget, der foregår inden for overskuelige rammer.

De mange elektroniske aviser og tidsskrifter, der ligger på nettet, er en oplagt mulighed. Mange af disse er decideret skrevet for børn og unge og derfor bearbejdede på en sådan måde, at det er muligt for danske elever at få noget ud af arbejdet med dem. Lad fx en gruppe elever forfølge en aktuel historie eller forfølge en historie "baglæns" gennem en avis og give en redegørelse for klassen. Ikke mindst de mange lokale amerikanske aviser, der findes på nettet, giver mulighed for at følge historier, der emnemæssigt passer til grundskolens niveau.

Kontakt med en eller flere skoler i et eller flere lande kan i de mindre klasser ske ved hjælp af en *Travelling Buddy*. En *Travelling Buddy* kan fx være et tøjdyr, som rejser rundt fra skole til skole, fra klasse til klasse eller fra elev til elev. At have en gæst i form af et tøjdyr på besøg kan være en måde at få indblik i et andet land og dets kultur. Landet behøver ikke at have engelsk som modersmål. Kontakten mellem klasserne holdes via en fælles hjemmeside.

Lærerne aftaler et forløb, hvor man gensidigt sender en *Travelling Buddy* til hinanden. Denne skal dels være på besøg i klassen og dels hos samtlige elever. Med sig har gæsten gaver og souvenirs, som er karakteristiske for det sted, som den kommer fra. Eleverne tager digitale billeder af ankomsten, og disse lægges straks på den fælles hjemmeside. Teksten laves i fællesskab eller i grupper sammen med læreren. Gæsten bliver vist rundt på skolen og i byen og deltager også i forskellige aktiviteter for at give et indtryk af den daglige skoledag. Klasserne stiller og besvarer spørgsmål både ved hjælp af tekst og tegninger i de tilfælde, hvor ordforrådet ikke rækker. Alt lægges på hjemmesiden.

Undervisningsvejledning

Ved de private besøg hos eleverne har gæsten et engangskamera med samt en lille bog, hvor forældrene hjælper med at skrive om opholdet. Eleverne laver en tegning til teksten. Ved slutning af forløbet fremkaldes billederne og sættes ind de rigtige steder. Inden billederne sættes ind i bogen kan de skannes, og anvendes i en multimedieproduktion, som kan laves i fx *Power Point* programmet. Her kan eleverne skrive og indtale tekst eller lægge musik på. Til sidst kan man brænde produktionen på en CD og sende resultatet til den eller de andre klasser.

Undervisningsdifferentiering

Undervisningsdifferentiering er et princip for tilrettelæggelse og gennemførelse af undervisningen i en klasse eller gruppe, hvor den enkelte elev tilgodeses, samtidig med at man bevarer fællesskabets muligheder.

En undervisning, der bygger på undervisningsdifferentiering, tilrettelægges, så den både styrker og udvikler den enkelte elevs interesser, forudsætninger og behov, og så den indeholder fælles oplevelser og erfaringsgivende situationer, der forbereder eleverne til at samarbejde om at løse opgaver.

Den engelske sprogtilegnelse er for de fleste elevers vedkommende i gang, før de får faget i skolen, men det er vigtigt at huske, at det ikke gælder alle elever. Spredningen i klasserne er således til stede fra begyndelsen, og undervisningen skal både her og i de følgende forløb tage udgangspunkt i den enkelte elevs behov og forudsætninger.

Den enkelte lektion eller dobbeltlektion bør sammensættes alsidigt og varieret, både med hensyn til materialer, arbejdsformer og lærer/-elevroller. Ofte vil det være hensigtsmæssigt at begynde og afslutte lektionen i fællesskab med fælles oplevelser og lade det individuelle, par- og gruppearbejdet foregå mellem disse.

Man kan tilrettelægge den differentierede undervisning ud fra et emne. De fælles oplevelser kan da som indledning bestå af fx lyd- og billedmedier. Der kan derefter arbejdes med sproglige aktiviteter i par, og produktorienteret i grupper. Til sidst kan gruppernes fremlæggelse for klassen afslutte forløbet.

Afhængig af de fastsatte mål, elevernes varierede behov, undervisningsaktiviteten og materialerne kan undervisningen tilrettelægges med inspiration fra nedenstående spørgsmål.

Planlægningsspørgsmål

Hvilke dele af undervisningsindholdet er især egnet til fælles arbejde i klassen?
Lyttefærdighed, bl.a. gennem brug af lyd- og billedmedier og lærerens fortælling, sange, rim og remser, bog + bånd, klassesamtale, før og efter aktiviteter, ...

Undervisningsvejledning

Hvilke dele af undervisningsindholdet er især egnet til individuelt arbejde?

Læsning evt. kombineret med bånd, CD/walkman, skrivefærdighed, logbog over timerne i skolen og hjemmearbejdet, ...

Hvilke dele af undervisningsindholdet er især egnet til par-arbejde?

Lytte- og talefærdighed, rollespil, kommunikationslege, par-skrivning, par-læsning, parvis evaluering af individuelt arbejde, ...

Hvilke dele af undervisningsindholdet er især egnet til gruppearbejde?

Dramatiseringer, rollespil, simulationer, projektarbejde, fremlæggelser...

Hvilke dele af undervisningsindholdet kan især give anledning til egentlige samtaler med eleverne til støtte for deres forståelse og eget fortsatte arbejde med indholdet?

Samtaler om hvordan man lærer engelsk, lytte-, læse- og kommunikationsstrategier, anvendelse af grammatikker og ordbøger, samtale ud fra portfolio og logbog ...

Hvilke dele af et undervisningsforløb giver især mulighed for at fremme elevernes sociale forståelse og adfærd?

Skiftende organisationsformer, samarbejde, kontakter uden for skolen hvor brugen af sproget er en reel nødvendighed, samtaler om værdier og normer i engelsktalende lande, ...

Hvilke opgaver og arbejdsituationer bidrager til den enkelte elevs alsidige udvikling?

Krop og sprog, kommunikationslege, sange, billedfremstilling, drama, kreativ skrivning, leg med medier, arbejde produktorienteret, kontakt med børn og unge i andre lande, ...

Hvordan kan eleverne som klasse, gruppe eller hver for sig deltage i planlægning og evaluering?

Elevindflydelse på emner og aktiviteter, selv-evaluering, logbog og portfolio, individuelle tekststopgivelser ved prøverne, ...

Hvilke arbejdsituationer er især fremmende for tilegnelsen/udviklingen hos elever, der har svært ved at arbejde med undervisningsindholdet?

Fastlæggelse af individuelle læringsmål for eleven, værkstedsundervisning, par-arbejde, samme emne på flere niveauer, læsning med støtte af lyd- og billedmedier, forskelligt arbejdstempo, arbejdsformer hvor læreren frigøres og kan støtte, ...

Hvilke arbejdsituationer er især fremmende for tilegnelsen/udviklingen hos elever, der har let ved at arbejde med undervisningsindholdet?

Fastlæggelse af individuelle læringsmål for eleven, individuelt arbejdstempo, større rolle i drama/rollespil, tekster af passende sværhedsgrad, selvstændige arbejdsformer, længere tekster, flere aktiviteter, ...

Lærerens hjælp til grupper og enkeltelever?

Præcise faglige opgaver, holdarbejde med baggrund i elevernes udnyttelse af indbyrdes færdigheder, værkstedsundervisning med opgaver, der frigør læreren og hermed muliggør hjælpen, individuelt, par- og gruppearbejde, ...

Undervisningsvejledning

Kammerathjælp?

Aktiviteter der lægger op til, at eleverne samarbejder, og aktiviteter og emner, hvor der trækkes på enkelte elevers specielle erfaringer, færdigheder eller kundskaber, ...

Hvordan kan det, eleverne har lært, bruges i forhold til hele klassen?

Fælles oplevelser, learning by teaching (formidling til andre elever), forskellige præsentationsformer, fx redegørelser, dramatiseringer, præsentation ved hjælp af plancher og it, ...

Holddannelse

Klassen er omdrejningspunktet i skolen; det er her eleverne skal undervises den overvejende del af undervisningstiden, men efter folkeskoleloven af 2003 er der nu gennem hele skoleforløbet, fra 1.-10. klassetrin, mulighed for periodevis holddannelse. Holddannelse kan være en god måde at differentiere undervisningen på. Den løbende evaluering af elevernes udbytte af undervisningen kan inddrages som en del af grundlaget for den pædagogisk begrundede holddannelse.

Eksempler:

I tre 6. klasser er der en del elever i hver klasse, der har svært ved at læse de tekster, der arbejdes med til daglig. Derfor vælger englærerne i en periode at danne et hold for de svagere læsere på tværs af klasserne. I 3-4 uger arbejder disse elever med læsning, der byder på passende udfordringer i form af indbydende *story-books* med og uden billeder og med mulighed for lyd støtte. Lærerne har indrettet et *English Reading-Room* i tilknytning til skolebiblioteket. Her er lagt op til læsning: Man kan sidde godt, der er hyggeligt at være, og ikke mindst er der et godt udbud af spændende engelske bøger. Via lærerens engagerede oplæsning opmuntres eleverne til at vælge bøger, som de selv gerne vil læse. Der er positive forventninger til, at alle elever i løbet af perioden vil gøre fremskridt, og at de bliver gladere for at læse. Via samtaler med holdet og den enkelte elev opbygger eleverne en viden om forskellige læsemåder og strategier. Undervisningen er præget af fordybelse, for det tager tid at blive god – også til læsning. Feedback er vigtig og gives hyppigt til hver enkelt. Når eleverne igen er tilbage i hjemklassen, ved de meget mere om, hvilke strategier de skal anvende for at tackle læsningen. De har samtidig fået en større forståelse af, hvor vigtigt det er at blive ved med at læse, også selv om man har svært ved det. De øvrige elever har arbejdet med at skrive par-historier. Nu er det *Storytime*, hvor eleverne på skift læser deres historier højt for hinanden. Eleverne, der har været i *The Reading-Room*, har forberedt oplæsning af en god bog, som de skiftes til at læse højt fra.

På 7. klassetrin har man i en periode sat fokus på at blive gode til at anvende de uregelmæssige verber. Lærerne på trinnet har arbejdet sammen om at udarbejde gode træningsøvelser, og der er gået sport i at omskrive med *to do* uden at lave fejl. Klasserne skal herefter udarbejde små rollespil i grupper, hvor opgaven er, at anvende spørgende sætninger så meget som muligt både i nutid og datid. De fleste elever kaster sig over opgaven på nær den gruppe elever i hver af de to parallelklasser, der hele tiden har haft meget svært ved at koncentrere sig om denne mere formelle træning af sproget. Mens rollespillene skrives, undervises den del af eleverne, der endnu ikke er "eksperter" i en gruppe

Undervisningsvejledning

for sig, hvor de får ro og tid til at fordybe sig i opgaven. Her underviser den lærer, som tilrettelægger den grammatiske træning, meget konkret og handlingspræget. Den anden lærer underviser storgruppen, der nu arbejder selvstændigt på at få spillene færdige. Efter 14 dage mødes alle elever igen. Spillene er skrevet og skal opføres, roller fordeles til alle. Nu er udfordringen passende, uanset om man er blevet ekspert, har man fået en differentieret træning inden for et centralt grammatisk område. Der afrundes med et synligt bevis – spillene vises for skolens 5. klasser og ved et forældre-møde.

Specialundervisning

Ifølge bekendtgørelse nr. 896 fra år 2000 om folkeskolens specialundervisning kan det være nødvendigt, at den almindelige undervisning suppleres med eller erstattes af specialundervisning eller anden specialpædagogisk bistand. Hvis en elev har usædvanligt store vanskeligheder i et fag, således at det ikke skønnes hensigtsmæssigt at give eleven specialundervisning, kan eleven med forældrenes samtykke fritages for undervisningen.

Bestemmelsen om fritagelse for det obligatoriske fag engelsk tager sigte på de situationer, hvor en specifik funktionshæmning på afgørende måde hindrer eleven i at få udbytte af undervisningen. Fritagelsesmuligheden bør i sagens natur anvendes yderst sjældent, og er ikke beregnet for elever, der har generelle funktionsvanskeligheder i forhold til undervisningens almindelige faglige niveau. Her må undervisningen differentieres, så den svarer til elevernes forskellighed.

I dag er engelskkundskaber en nødvendig forudsætning for uddannelse, jobs, kontakter, rejser og kulturoplevelser. Det er derfor et meget stort ansvar at påtage sig som skole at udelukke en elev fra disse muligheder, næsten uanset hvor store vanskeligheder, eleven har.

Læringsmålene er ikke de samme for alle elever, og måske skal målet for en elev kun omfatte "at forstå lidt engelsk", så der er lagt et grundlag, som eleven kan bygge videre på senere i livet. Her vil aktiviteter som lytte-forstå og lytte-handle samt brug af mange billeder være velegnet. En pædagogik, der tager højde for, at elever lærer forskelligt og hvor alle sanser påvirkes, vil være den rigtige indfaldsvinkel. Det er fejlagtigt at tro, at vanskeligheder i dansk automatisk er en hindring for at kunne lære andre sprog. Har en elev lært at forstå og tale sit modersmål, er forudsætningerne for at kunne tilegne sig bare lidt engelsk også til stede.

Tosprogede elever, der har deltaget i engelskundervisningen fra begyndelsen, udgør ikke en særlig risikogruppe i engelskundervisningen. Tværtimod kan elever, der allerede én gang har tilegnet sig ét fremmedsprog, dansk, have gjort gode sproglige erfaringer mht. at lære sprog. Elever, der kommer til senere på grund af ophold i andre lande, bør have mulighed for ekstra undervisning, så de ikke på dette område stilles ringere.

Undervisningsvejledning

Når en elev eller elevgruppe skal modtage specialundervisning i engelsk, skal der på et eller flere områder tages særlige hensyn, alt efter elevens (elevernes) specifikke vanskeligheder. Det vil sjældent være hensigtsmæssigt at anvende de samme materialer, som klassen arbejder med. Ofte vil der være brug for, at undervisningen tager afsæt i materialer og metoder, som kendetegner begynderundervisningen:

- at undervisningens indhold bygger på dagligdags og virkelighedsnære emneområder
- at undervisningen kædes sammen med handlingsbaserede, kreative og praktiske aktiviteter og konkrete materialer (fx borddækning, indkøb, madlavning)
- at undervisningen prioriterer det mundtlige frem for læsning (lydbøger, skiltelæsning i fællesskab)
- at receptive færdigheder prioriteres i forhold til produktive
- at undervisningen foregår i en tryk atmosfære, så eleverne tør og har lyst til at anvende det, de lærer (små rollespil)
- at elevernes selvtillid prioriteres frem for kommunikationsfærdighed og sproglig korrekthed
- at kropssproget fremhæves som fremmede for forståelsen.

I forbindelse med valg af aktiviteter og materialer er det dog vigtigt at sikre, at indholdet, herunder især billedvalg, er aldersrelevant. Materiale til *false beginners* vil være velegnet til mellemtrinnet samt de ældre elever.

Engelsklæreren må ikke slippe ansvaret for eleven, der modtager specialundervisning, og det er ønskeligt, at specialundervisningslæreren har kendskab til fremmedsprogstilegnelse. Det er vigtigt, at specialundervisningslæreren og engelsklæreren samarbejder om valg af materialer og metoder. Eleven får fx sjældent noget stort udbytte af at blive sat ved en computer med et grammatikprogram, selv om han måske elsker det. Derimod vil programmer, der træner dialog og ordforråd via billeder og lyd være mere effektive.

Målet med undervisningen afhænger først og fremmest af den enkelte elevs stærke og svage sider, men nogle pejlemærker kunne være:

- at eleverne tilegner sig et brugssprog gennem arbejdet med meningsfyldte, alderssvarende lytte/forstå, se/forstå, handle og tale aktiviteter samt efterhånden måske læse/forstå og skriveøvelser fx billedtekster, sedler eller breve
- at eleverne gennem undervisningen begynder at tilegne sig en viden om de folk og lande, hvor engelsk tales, og at de oplever engelsk som et internationalt kommunikationsmiddel
- at elevernes lyst til at lære engelsk styrkes bl.a. gennem valg stof, som appellerer til eleverne, fx it, lyd- og billedmedier.

Undervisningsvejledning

Evaluering

Som led i undervisningen skal der også i engelsk foretages en løbende evaluering af elevernes udbytte. Formålet med en sådan evaluering er at informere lærere, elever og forældre om, i hvilket omfang undervisningen har givet det forventede resultat, og på hvilken måde den videre undervisning skal planlægges og gennemføres. Evalueringen danner grundlag for vejledningen af den enkelte elev og er nødvendig for tilrettelæggelse og sikring af tilstrækkelig undervisningsdifferentiering. En evaluering med dette sigte vil være et væsentligt redskab for den proces, der skal sikre eleven det maksimale udbytte af skolegangen.

Evalueringen kan ske fx gennem prøver, tests, spørgeskemaer, iagttagelser og samtaler og bør i videst mulig omfang finde sted under elevens aktive medvirken.

I planlægningen og tilrettelæggelsen af undervisningen må evalueringsformen overvejes og fastlægges, så den medtænkes som en integreret del af det aktuelle undervisningsforløb. I første omgang kan der skelnes mellem den eksterne evaluering, som kendes fra folkeskolens afsluttende prøver, og den interne, løbende evaluering, som skaber grundlag for og kvalificerer det videre arbejde.

Evalueringen må være relateret til opstillede mål, specifikke såvel som overordnede, individuelle såvel som fælles. Den kan fokusere på et eller flere elementer i undervisningen, fx materialerne, aktiviteterne, det faglige udbytte, elevernes bidrag til arbejdets gennemførelse, lærerens bidrag og støtte, samarbejdet, samværet. Men evalueringen må også vurdere og reflektere over ikke-planlagte, erhvervede erfaringer.

Evaluering skal anskues som et bredt spektrum af muligheder, der både omfatter enkelt-elever, par, grupper og hele klasser. Evalueringen kan antage mange forskellige former. Uanset hvilken form man vælger, er det vigtigt, at evalueringen først og fremmest knyttes sammen med sprogtiltagelsen og orienteres mod det undervisningsindhold, der netop er arbejdet med. Det er vigtigt, at der spørges præcist, så det er muligt for eleven at give et præcist svar.

Evalueringen hjælper læreren til at planlægge, hvordan der kan arbejdes videre, og hjælper eleven med at erkende sine stærke og svage sider. Bevidstheden om de svage sider bør ikke føre til, at man derefter udelukkende fokuserer på eller arbejder med det, eleven ikke kan. Også de stærke sider bør der arbejdes med, så de styrkes og eleven bevarer selvtilliden.

I det omfang, eleverne kan magte det, kan evalueringsaktiviteter foregå på engelsk. Derved udnyttes muligheden for at opnå en autentisk sproglig interaktion og kommunikation, og evalueringen bliver således også en værdifuld, formålsbestemt sprogaktivitet i sig selv. Det vigtigste er dog elevernes udbytte af evalueringen, og sproget må ikke blive en hindring for det.

Undervisningsvejledning

Eleverne kan evaluere sig selv efter de enkelte forløb, ved at de hver især skriftligt redegør for deres oplevelse, forståelse og udbytte af undervisningen i forhold til de mål, der var opstillet for forløbet, eller ved løbende at føre logbog. Den skriftlige form giver svar fra alle i klassen, i modsætning til den mundtlige klasseevaluering, hvor læreren oftest må vurdere ud fra de mest talende elever. Læreren kan sammenfatte de kommentarer, som eleverne har noteret. Kommentarerne vil formentlig afspejle mange forskellige aspekter af undervisningen og må derfor kategoriseres – af læreren eller af eleverne og læreren i fællesskab.

Bestemte, nøje definerede elementer af undervisningen kan vurderes ved hjælp af skalaer. Der kan fx anvendes en skala fra 1 til 5, der kan anvendes *smilies*, “kan – kan næsten – kan ikke endnu” skemaer, cirkler eller vifter, der kan farvelægges af eleven, efterhånden som der gøres fremskridt. Elevernes konkrete og visuelle stillingtagen kan efterfølgende blive udgangspunktet for en fælles evalueringssamtale. Disse visuelle og let overskuelige vurderinger hjælper læreren til at få et overblik. På denne baggrund kan læreren vælge fokus såvel i den individuelle som i den fælles evaluering.

Spørgsmål, der sætter fokus på bestemte elementer af undervisningen og tydeliggør sammenhængen med de opstillede mål kunne se således ud:

How well did you succeed –

- writing a fantasy story in English – with relevant fantasy genre elements?*
- building on your personal knowledge about the fantasy genre from within as well as from outside school?*
- giving and receiving response in English?*
- enlarging your vocabulary in general and within the fantasy genre in particular?*
- learning past tense forms of irregular verbs?*
- spelling correctly using dictionaries and spell checkers?*
- catching other readers’ attention through neat eye-catcher-covers?*

Sammenligninger af elevernes færdigheder over tid kan ske ved hjælp af udviklingsportfolier. Disse er en systematisk samling af elevens arbejder, og anden form for dokumentation for elevens standpunkt på forskellige tidspunkter, fx video – eller båndoptagelser af eleven. Opbygget gennem et flerårigt forløb dokumenterer portfolien elevens udvikling og bevidstgør eleven om sproglige fremskridt. Den hjælper læreren til at se, hvor der er behov for støtte og udfordringer, og portfolien er et godt udgangspunkt for evalueringssamtalerne.

Uddannelsesstyrelsens håndbogsserie

I denne serie udsender Uddannelsesstyrelsen publikationer med baggrundsorientering om lovgivningen, uddannelser og enkelte fag samt vejledninger om god praksis mv. Håndbøgerne er rettet mod uddannelsernes drift. I 2003 og 2004 er følgende udkommet eller under udgivelse i serien:

2003:

- Nr. 1: Typografi og læselighed – på skærm og papir. Brugervejledning til skrifttypen Union (UVM) (Erhvervsfaglige uddannelser)
- Nr. 2: Brugervejledning til MultiMedie Engelsk. Tegnsprogsstøttet undervisningsmateriale til engelsk inden for træfagene for elever med hørevanskeligheder og andre vanskeligheder under erhvervsuddannelse (UVM) (Erhvervsfaglige uddannelser)
- Nr. 3: Projekt, case, opgave – hvad er projektarbejde i eud? En håndbog (UVM 7-360) (Erhvervsfaglige uddannelser)
- Nr. 4: Brugervejledning til Smedeuddannelsen. Tegnsprogsstøttet undervisningsmateriale til Smedeuddannelsen for elever med høre-, læse- og andre vanskeligheder under erhvervsuddannelse (UVM) (Erhvervsfaglige uddannelser)
- Nr. 5: Brugervejledning til Skærmbaseret Svendeprøve. Prøveforberedende undervisningsmateriale til elever med læsevanskeligheder og andre vanskeligheder under erhvervsuddannelse mv. (UVM) (Erhvervsfaglige uddannelser)
- Nr. 6: Manual for tilsyn med undervisning i dagbehandlingstilbud samt på opholdssteder og døgninstitutioner (UVM 0121) (Grundskolen)
- Nr. 7: Kontaktlærerens værktøjskasse (UVM) (Internetpublikation) (Erhvervsfaglige uddannelser)
- Nr. 8: Evaluering af de personlige kompetencer i sosu – de grundlæggende social- og sundhedsuddannelser (UVM 0124) (Erhvervsfaglige uddannelser)
- Nr. 9: Fælles Mål: Faghæfte 1: Dansk (UVM 5-431) (Grundskolen)
- Nr. 10: Fælles Mål: Faghæfte 12: Matematik (UVM 5-432) (Grundskolen)
- Nr. 11: Fælles Mål: Faghæfte 24: Elevernes alsidige personlige udvikling (UVM 5-434) (Grundskolen)
- Nr. 12: Fælles Mål: Faghæfte 25: Børnehaveklassen (UVM 5-433) (Grundskolen)
- Nr. 13: Vejledningsreformen – kort fortalt (UVM 0126) (Uddannelsesområderne)
- Nr. 14: Råd og vink om afskrift og plagiat ved projektarbejde på htx (Internetpublikation) (Erhvervsgymnasiale uddannelser)
- Nr. 15: Orientering om folkeskolens afsluttende prøver 2004 (UVM 5-435) (Grundskolen)
- Nr. 16: Prøver, Evaluering, undervisning. En samlet evaluering af folkeskolens afsluttende prøver maj-juni 2003 (UVM 5-436) (Grundskolen)
- Nr. 17: AMU under forandring – om reformen fra 2004 (UVM 0131) (Arbejdsmarkedsuddannelser)
- Nr. 18: Råd og vink om afsætning på hhx (Internetpublikation) (Erhvervsgymnasiale uddannelser)

2004:

- Nr. 1: Fælles Mål: Faghæfte 2: Engelsk (UVM 5-438) (Grundskolen)
- Nr. 2: Fælles Mål: Faghæfte 3: Kristendomskundskab (UVM 5-439) (Grundskolen)
- Nr. 3: Fælles Mål: Faghæfte 4: Historie (UVM 5-440) (Grundskolen)
- Nr. 4: Fælles Mål: Faghæfte 5: Samfundsfag (UVM 5-441) (Grundskolen)
- Nr. 5: Fælles Mål: Faghæfte 6: Idræt (UVM 5-442) (Grundskolen)
- Nr. 6: Fælles Mål: Faghæfte 7: Musik (UVM 5-443) (Grundskolen)
- Nr. 7: Fælles Mål: Faghæfte 8: Billedkunst (UVM 5-444) (Grundskolen)
- Nr. 8: Fælles Mål: Faghæfte 9: Håndarbejde (UVM 5-445) (Grundskolen)
- Nr. 9: Fælles Mål: Faghæfte 10: Sløjd (UVM 5-446) (Grundskolen)
- Nr. 10: Fælles Mål: Faghæfte 11: Hjemkundskab (UVM 5-447) (Grundskolen)
- Nr. 11: Fælles Mål: Faghæfte 13: Natur/teknik (UVM 5-448) (Grundskolen)
- Nr. 12: Fælles Mål: Faghæfte 15: Biologi (UVM 5-449) (Grundskolen)
- Nr. 13: Fælles Mål: Faghæfte 16: Fysik/kemi (UVM 5-450) (Grundskolen)
- Nr. 14: Fælles Mål: Faghæfte 17: Tysk (UVM 5-451) (Grundskolen)
- Nr. 15: Fælles Mål: Faghæfte 18: Fransk (UVM 5-452) (Grundskolen)
- Nr. 16: Råd og vink om internationalisering hhx (Internetpublikation) (Erhvervsgymnasiale uddannelser)

Publikationerne kan købes hos Undervisningsministeriets forlag eller hos boghandlere. Visse publikationer er trykt i meget begrænset oplag og kan derfor kun rekvireres i ganske særlige tilfælde mod betaling af et ekspeditionsgebyr. Internetpublikationerne kan frit downloades fra www.uvm.dk – til eget brug.

På UVM's website – på adressen: <http://www.uvm.dk/katindex.htm> – findes en oversigt over hæfter i Uddannelsesstyrelsens publikationsserier udgivet i 1999, 2000, 2001, 2002 og 2003